Ulica Krakowska

Do II wojny światowej ulica uległa poszerzeniu po stronie południowej. Przed wybuchem wojny powstała Krakowska 18, niedokończone do zakończenia wojny pozostały Krakowska 14 i 16. Spis abonentów telefonicznych z 1929 r. podaje „24 Gertner H., Rosenbaum i Majtlis, skład zboża i mąki, Krakowska 20”[630].

Olkusz, 1915 r., Krakowska 1 (źródło: archiwum Marka Piotrowskiego)

[630] *Spis Abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej w Zagłębiu Dąbrowskiem 1929*, s. 229.

Sklep papierniczy Władysława Barczyka przy Krakowskiej 1 w czasie okupacji niemieckiej (źródło: archiwum PTTK Olkusz)

Krakowska 1[631]

Według rejestru, właścicielem domu i nieruchomości był Mordka Lejb Talerman[632]. Przewodnik gospodarczy na 1938 r. odnotowuje pod tym adresem sklep bławatny Jakóba Pankowskiego i artykuły spożywcze A. Ajbuszyc[633].

Mordka-Lejb/Markus TALERMAN, córka Rywka z domu Talerman PRESS i wnuczka Amalia/Amalja PRESS oraz Hena RUDNICKA

Mordka-Lejb/Markus[634], syn Joska i Gołdy z domu Nachaus, urodził się 27.11.1860 r. w Opocznie, właściciel domu, właściciel nieruchomości, kupiec, właściciel tartaku, wdowiec, do Olkusza przybył w 1900 r., działał w branży drzewnej[635], przed

631 Zob. także zdjęcia przy adresach 3 Maja 1a i 2.

632 Potwierdza to „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

633 *Przewodnik gospodarczy województw kieleckiego, krakowskiego i śląskiego 1938*, s. 12 i 93.

634 Jako „Talerman Markus, Olkusz, Krakowska 11" w *Spis abonentów sieci telefonicznych na 1936 r.*, s. 334.

635 *Księga adresowa Królestwa Polskiego na rok 1904*, s. 43.

wybuchem I wojny światowej ławnik rady magistrackiej[636], radny miejski w latach 1915-16[637], w 1917 r. radny Rady Miasta Olkusza[638], w 1917 r. wchodził w skład komisji sanitarnej przy Radzie Miasta[639], w 1917 r. wybrany przez Radę m. Olkusza do Sejmiku Powiatowego[640], w 1918 r. wybrany radnym miejskim[641], w 1920 r. członek komisji finansowej Olkuskiego Komitetu współdziałania w obronie Ojczyzny[642], dwukrotnie na liście ofiarodawców na rzecz tego komitetu[643] w 1928 r. kandydat Żydowskiego Zjednoczenia Narodowego z Małopolski zachodniej, Krakowa-powiatu do Sejmu[644], członek spółdzielni z ogr. odpow. Bank Ludowy w Olkuszu[645], w książce telefonicznej na 1929 r. występuje z imieniem „Markus" i dwoma adresami „Krakowska 41" i „Krakowska 130"[646], ławnik, czyli członek Zarządu Miejskiego w latach 1933/34[647], kandydat Zjednoczonego „Bloku żydowskiego" w wyborach radnych miejskich w roku 1934[648].

Mordka-Lejb Talerman (źródło: PTTK Olkusz - https://osa.archiwa.org/dokumenty/PL_1047_001_003_0078)

Jego i Małki z domu Plesner córka Rywka Press z domu Talerman urodziła się 15.06.1892 r. w Kuźnicy Błędowskiej (pow. Będzin), żona Leona (Lwa), z którym pobrali się w Warszawie 11.03.1913 r., skąd przeprowadziła się do Olkusza w 1918 r. wraz z ich synem Hirszem, urodzonym 05.05.1914 r. w Warszawie i zamieszkali z mężem w ich domu przy Gwareckiej 15. 17.08.1919 r. urodziła się w Olkuszu ich córka Amalia/Amalja. Od 15.02.1937 r. Rywka z córką Amalią

636 Jacek Sypień, *Burmistrzowie Olkusza w latach 1914-1939*, „Ilcusiana", nr 15, 2016 r., s. 28.

637 Jacek Sypień, *Olkusz i ziemia olkuska podczas I wojny światowej w pamiętnikach Jana Jarno, część II 1915-17*, Olkusz 2018, s. 10.

638 *Kronika Powiatu Olkuskiego*, nr 5 z 15.03.1917 r., s. 12.

639 *Kronika Powiatu Olkuskiego*, nr 36 z 15.06.1918 r., s. 4-6.

640 *Kronika Powiatu Olkuskiego*, nr 23 i 24, Olkusz, 15.12.1917 r., s. 17.

641 *Kronika Powiatu Olkuskiego*, nr 38 i 39, Olkusz, 01.08.1918 r., s. 2.

642 *Wiadomości olkuskie*, nr 1, 01.10.1920 r., s. 4.

643 *Wiadomości olkuskie*, nr 1, 01.10.1920 r., s. 6.

644 *Nowy Dziennik*, nr 36 (rok XI), Kraków, niedziela 05.02.1928 r., s. 2.

645 W jego lokalu przy ul. Krakowskiej 41 odbyło się 06.03.1929 r. Walne Zgromadzenie Członków tej spółdzielni (AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, wyciąg z protokołu nr 12 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 06.03.1929 r.).

646 *Spis Abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej w Zagłębiu Dąbrowskiem 1929*, s. 230.

647 *Księga adresowa miasta Krakowa, rocznik 1933/34*, dział II, s. 22.

648 „Z drogi", nr 2, 27.05.1934 r., s. 1.

przeprowadziła się do ojca przy Krakowskiej 1. Amalia (Emilia) znajduje się na liście abiturientek olkuskiego Liceum rocznika 1937[649]. Mieszkała z nimi jako pracownica, służąca Hena Rudnicka, córka Ałtera i Emilji z domu Sztenberg, urodzona 08.11.1890 r. w Brzeźnicy (pow. radomszczański), przybyła do Olkusza w 1917 r.

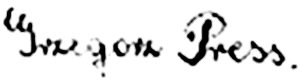

Podpis Grzegorza (Hirsza) Pressa na liście uczniów Gimnazjum Państwowego Męskiego imienia króla Kazimierza Wielkiego w Olkuszu w 1926 r. (https://tile.loc.gov/image-services/iiif/service:mss:pl-dec:058:0007/full/pct:50/0/default.jpg)

Mordka-Lejb, Rywka i Amalia zamordowani zostali w czasie wojny. Los Heny jest nieznany.

Przy pl. Piłsudskiego 1 mieszkała siostra Moszka-Lejba Szajndla Parasol. Przy Gwareckiej 15 mieszkał mąż Rywki Lew Press.

Abram-Jakób MUSZKATBLAT

Abram-Jakób był kierownikiem tartaku, do Olkusza przybył w 1922 r. z Warszawy. Mieszkał z żoną Esterą z domu Talerman, urodzoną 13.03.1895 r., córką Mordki i Amelji z domu Plesner, która przybyła z Warszawy do Olkusza w 1897 r. Tutaj 13.03.1925 r. urodził się ich syn Aleksander-Hercyk[650]. Prezes Zarządu Banku Komercyjnego (później: Bank Ludowy) spółdzielni z o. o. w Olkuszu, a w 1928 r. był członkiem jej Zarządu[651]. 20.09.1938 r. Estera z synem wyprowadzili się do Warszawy.

Abram Jakób zamordowany został w czasie wojny.

Icek-Lejbuś i Zelda z domu Fajgenblat FRELICH oraz syn Mojżesz Ber

Icek-Lejbuś, syn Izraela Hersza i Sury Ajdli z domu Gertler, urodził się 13.04.1909 r. w Olkuszu, był zegarmistrzem. Jego żona Zelda z domu Fajgenblat, córka Mendla i Dobrej z domu Rozenblum, urodziła się 15.01.1914 r. w Miechowie. Pobrali się 09.02.1936 r. w Miechowie. Icek-Lejbuś mieszkał z rodzicami i rodzeństwem przy

649 *Księga pamiątkowa Liceum w Olkuszu 1916-1956*, s. 238.

650 Aleksander, syn Adama i Erny Talerman, urodzony w 1923 r. w Olkuszu, student, w 1939 r. mieszkający w Warszawie przy Chmielnej 33, w latach 1943-45 przebywał w obozach, w 1946 r. w Anglii, repatriował się do Polski, w 1947 r. mieszkał w Warszawie przy ulicy Sewerynów (https://www.ushmm.org/online/hsv/person_view.php?PersonId=8226844).

651 AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, , protokół nr 2 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z 29.09.1923 r. i wyciąg z protokołu nr 11 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 03.04.1928 r., k. 40.

Krakowskiej 4, tam przybyła 01.12.1936 r. Zelda. Od 15.02.1937 r. przeprowadzili się na Krakowską 1. 03.10.1937 r. w Krakowie urodził się ich syn Mojżesz Ber.

Icek-Lejbuś, Zelda i Mojżesz Ber Frelichowie (źródło YV)

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny, Icek-Lejbuś wywieziony został do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowany na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 631[652].

Przy Krakowskiej 4 mieszkali rodzice oraz ośmioro rodzeństwa Icka-Lejbusia.

Samuel i Malwina z domu Blum SUCHESTOW oraz córka Józefa

Samuel, syn Szulima i Lei z domu Scherge, urodził się 06.05.1896 r. w Podbożu (pow. Drohobycz), był adwokatem. Jego żona Malwina z domu Blum, córka Natana i Estery z domu Inzelman, urodziła się 19.03.1903 r. w Samborze. Pobrali się 06.07.1924 r. w Samborze, tam też 10.02.1932 r. urodziła się ich córka Józefa. W grudniu 1932 r. prawnicze pismo „Palestra" poinformowało, że Samuel zgłosił zamiar przeniesienia siedziby z Komarna do Sosnowca[653]. 21.08.1933 r. Samuel przeprowadził się z Katowic do Olkusza na Sławkowską (Buchowieckiego) 6. 07.09.1933 r. przeprowadziły się do niego z Sambora żona z córką. Od 15.05.1936 r. przeprowadzili się na pl. Piłsudskiego 8, a od 20.10.1938 na Krakowską 1.

Ich los jest nieznany.

Pod tym adresem mieszkała także Dwojra z domu Talerman Fajersztejn, córka Mordki Lejba i Małki z domu Plesner, urodzona 15.01.1883 r. w Koznicy (pow. puławski), wdowa będąca na utrzymaniu syna jej i Majera-Wulfa Chila-Szyji, urodzonego 23.04.1905 r. w Kazimierzu (pow. puławski), kupca, którzy z Kazimierza Dolnego przybyli do Olkusza w 1920 r. i wrócili tam 24.08.1933 r.

652 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 137.

653 „Palestra. Organ Rady Adwokackiej w Warszawie", nr 12 (rok IX), grudzień 1932, s. 331.

Przy Krakowskiej 1 prowadziła wyrób damskich kapeluszy Basia Epsztajn ze Strzemieszyc, która z początkiem wojny zamieszkała pod tym adresem ze swą matką, i 23.10.1939 r. wystąpiła do Zarządu Miejskiego w Olkuszu o zezwolenie na pobyt i zamieszkanie z matką przy siostrze Laji i jej mężu Jakóbie-Josku Macnerach, którzy z synem mieszkali przy Szpitalnej 40a:

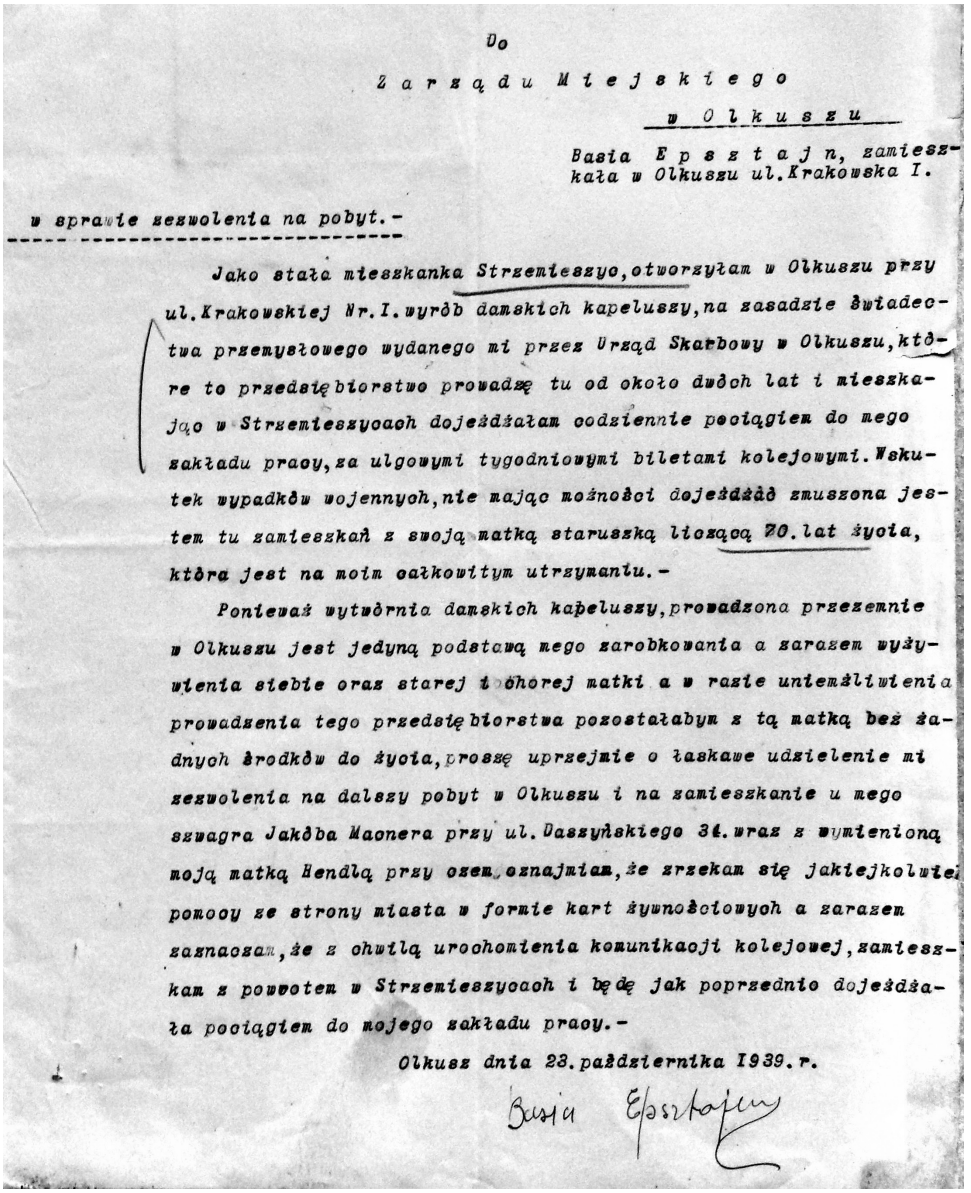

Do

Zarządu Miejskiego

w Olkuszu

Basia Epsztajn, zamieszkała w Olkuszu ul. Krakowska I.

w sprawie zezwolenia na pobyt.-

Jako stała mieszkanka Strzemieszyc, otworzyłam w Olkuszu przy ul. Krakowskiej Nr. I. wyrób damskich kapeluszy, na zasadzie świadectwa przemysłowego wydanego mi przez Urząd Skarbowy w Olkuszu, które to przedsiębiorstwo prowadzę tu od około dwóch lat i mieszkając w Strzemieszycach dojeżdżałam codziennie pociągiem do mego zakładu pracy, za ulgowymi tygodniowymi biletami kolejowymi. Wskutek wypadków wojennych, nie mając możności dojeżdżać zmuszona jestem tu zamieszkać z swoją matką staruszką liczącą 70. lat życia, która jest na moim całkowitym utrzymaniu.-

Ponieważ wytwórnia damskich kapeluszy, prowadzona przezemnie w Olkuszu jest jedyną podstawą mego zarobkowania a zarazem wyżywienia siebie oraz starej i chorej matki a w razie uniemożliwienia prowadzenia tego przedsiębiorstwa pozostałabym z tą matką bez żadnych środków do życia, proszę uprzejmie o łaskawe udzielenie mi zezwolenia na dalszy pobyt w Olkuszu i na zamieszkanie u mego szwagra Jakóba Macnera przy ul. Daszyńskiego 34. wraz z wymienioną moją matką Hendlą przy czem oznajmiam, że zrzekam się jakiejkolwiek pomocy ze strony miasta w formie kart żywnościowych a zarazem zaznaczam, że z chwilą uruchomienia komunikacji kolejowej, zamieszkam z powrotem w Strzemieszycach i będę jak poprzednio dojeżdżała pociągiem do mojego zakładu pracy.-

Olkusz dnia 23. października 1939. r.

Basia Epsztajn

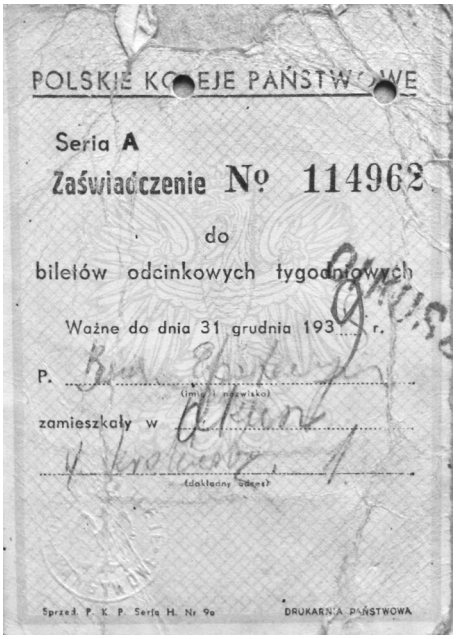

POLSKIE KOLEJE PAŃSTWOWE

Seria A

Zaświadczenie № 114962

do

biletów odcinkowych tygodniowych

Ważne do dnia 31 grudnia 193 9 r.

P. Basia Epsztajn
(imię i nazwisko)

zamieszkały w Olkusz

4 Królewska 1
(dokładny adres)

Sprzed. P. K. P. Serja H. Nr 9a DRUKARNIA PAŃSTWOWA

podpis posiadacza na fotografii

kasy biletowej

Basia Epsztajn
(podpis posiadacza)

UWAGA: Zaświadczenie należy okazywać wraz z biletem tygodniowym. Zaświadczenie i bilet należy podpisać w przeznaczonych do tego miejscach.

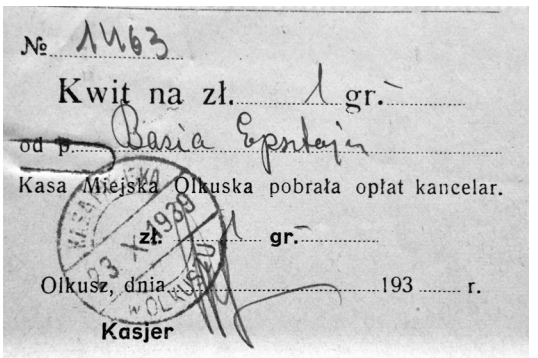

№ 1463

Kwit na zł. 1 gr.

od p. Basia Epsztajn

Kasa Miejska Olkuska pobrała opłat kancelar.

zł. 1 gr.

Olkusz, dnia 193 r.

Kasjer

№ 4266 Epsztajn Basia
(płatnik)
Seria I
Nr 134066
(adres-siedziba)
Olkusz
(miasto-gmina)
Wiadomość
(rodzaj należności)
Rok podatkowy
wpłacił (słownie) złotych: osiem
1938
19
gr
(podpis odbierającego wpłatę)

POKWITOWANIE. (Wydaje się płatnikowi).

Podatek	zał. 1938	Zaliczka (przedpłata)	Odsetki skarbowe	Koszty egzekucyjne	Dodatki samorządowe	Odsetki samorządowe	Razem
	8 –						8 –

Nr kolejny księgi
BIER 3666
RWD
odcisk datownika
URZĄD SKARBOWY W OLKUSZU 31 I 1939
(podpis likwidującego wpłatę)

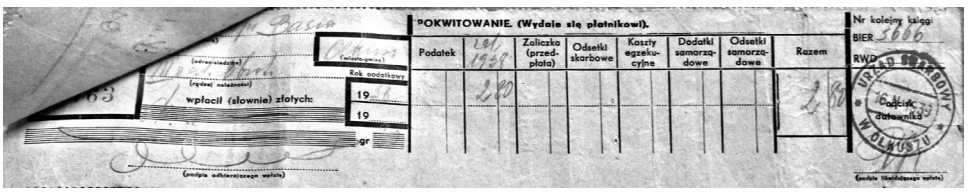

Basia
(adres-siedziba)
Olkusz
(miasto-gmina)
Wiadomość
(rodzaj należności)
Rok podatkowy
wpłacił (słownie) złotych:
1938
19
gr
(podpis odbierającego wpłatę)

POKWITOWANIE. (Wydaje się płatnikowi).

Podatek	zał. 1938	Zaliczka (przedpłata)	Odsetki skarbowe	Koszty egzekucyjne	Dodatki samorządowe	Odsetki samorządowe	Razem
	2 80						2 80

Nr kolejny księgi
BIER 3666
RWD
odcisk datownika
URZĄD SKARBOWY W OLKUSZU 16 II 1939
(podpis likwidującego wpłatę)

Pismo Basi Epsztajn z 23.10.1939 r. w sprawie zezwolenia na pobyt (źródło: AP Katowice, 1204 425, k. 142)

Od lewej fragment Krakowskiej 4, dalej Krakowska 2 i północna pierzeja rynku, po prawej Krakowska 1 i fragment Krakowskiej 3 (źródło: archiwum Marka Piotrowskiego)

Krakowska 2

Rejestr wskazuje zmarłego w 1935 r. Rubina Wajcmana i jego zięcia zmarłego w 1934 r. Nutę Dawida Glajtmana jako właścicieli domu[654]. Z pochodzącego z 1945 r. wyciągu wykazu hipotecznego wynika, że Nuta Dawid Glajtman nabył całą nieruchomość w 1913 r. od poprzednich współwłaścicieli Rubina Wajcmana i Szmula Mintza. „Dom piętrowy murowany, takaż oficyna i zabudowania gospodarcze, z placem pod zabudowaniami i domem, a również podwórko i ogród (...). Nieruchomości te graniczą: od zachodu – nieruchomość sukcesorów Jakóba-Mordki Glajtmana, od wschodu – nieruchomość Icka Rozenbluma, od południa – ulica Św. Błażeja, czyli Szpitalna, a od północy – ulica Krakowska."[655]

Szajndla WAJCMAN

Szajndla, córka Rubina i Rywki z domu Gitler, urodziła się 10.03.1915 r. w Olkuszu. Mieszkała razem z rodzicami, trojgiem rodzeństwa i siostrzenicą. Siostra Fajgla

[654] „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „Dawid Glajtman" ze skreślonym imieniem nadpisanym przez „Bajla" (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

[655] AP Katowice, sygn. 1343, spis zdawczo-odbiorczy nr 2, l.p. 166 Z wniosku Chaima Glajtmana o wprowadzenie w posiadanie nieruchomości w Olkuszu przy ul. Krakowskiej 2 (nr hip. 101) 1945-1946, k. 6.

29.08.1931 r. w Olkuszu pobrała się z Ałterem Jonachem Najbergiem i 22.11.1933 r. przeprowadziła się do Koszyc, skąd wróciła. Ojciec Rubin, syn Lejzora i Bajli z domu Liderman, urodzony 06.07.1850 r. w Olkuszu, właściciel domu, piekarz właściciel piekarni, przybył do Olkusza z Pilicy w 1870 r. i zmarł tu 29.05.1935 r. 10.01.1935 r. przybyła do nich z Sosnowca Róża Czarniecka, która tego samego dnia przeprowadziła się na Krakowską 1. Przy babce mieszkała wnuczka Lipa Najberg. 20.02.1937 r. matka Rywka z domu Gitler wraz z córkami Fajglą i Chaną, synem Szlamą i wnuczką Lipą przeprowadzili się na 3 Maja 12.

Jej los jest nieznany.

Przy 3 Maja 12 mieszkała jej matka oraz siostra Fajgla i brat Szlama, a przy Bóżnicznej 4 m. 2 mieszkała jej siostra Chana Gertner (do 15.07.1940 r. przy 3 Maja 12).

Bajla z domu Wajcman GLAJTMAN oraz syn Szyja i Paulina z domu Lehrfeld oraz ich córka Celina oraz syn Lejbuś i Ruchla z domu Retman oraz ich córka Dwojra

Bajla z domu Wajcman, córka Rubina i Szprincy z domu Pozmantyrc, urodziła się w marcu 1874 r. w Olkuszu, wdowa po Nucie Dawidzie, urodzonym 24.04.1870 r. w Olkuszu, synu Mordki-Hersza i Rywki-Bajli z domu Zerner, właścicielu domu, kupcu właścicielu sklepu[656], z którym pobrali się w Olkuszu 29.10.1890 r., a który zmarł 25.09.1934 r. Mieszkali z nimi dwaj urodzeni w Olkuszu synowie: 04.05.1906 r. Szyja i 14.12.1908 r. Lejbuś. Rejestr zawiera informację o dwóch małżeństwach Szyji: 27.03.1933 r. w Jędrzejowie pobrał się z Chają Gitlą Abramek, a 30.07.1936 r. w Chrzanowie z Pauliną Lehrfeld. 01.08.1936 r. Paulina przeprowadziła się z Chrzanowa, a 04.01.1937 r. w Krakowie urodziła się ich córka Celina. 21.06.1936 r. w Olkuszu Lejbuś pobrał się z Ruchlą z domu Retman, urodzoną 20.09.1917 r. w Olkuszu, córką Moszka-Joska i Itli z domu Kochen, która przybyła 06.10.1936 r. z Sosnowca. 19.04.1937 r. w Sosnowcu urodziła się ich córka Dwojra.

[656] Przewodnik gospodarczy na 1938 r. w dziale „Żelazo i żelazne wyroby (sprzedaż)" zawiera zapis „Glajtman B., Krakowska 2" (*Przewodnik gospodarczy województw kieleckiego, krakowskiego i śląskiego 1938*, s. 114).

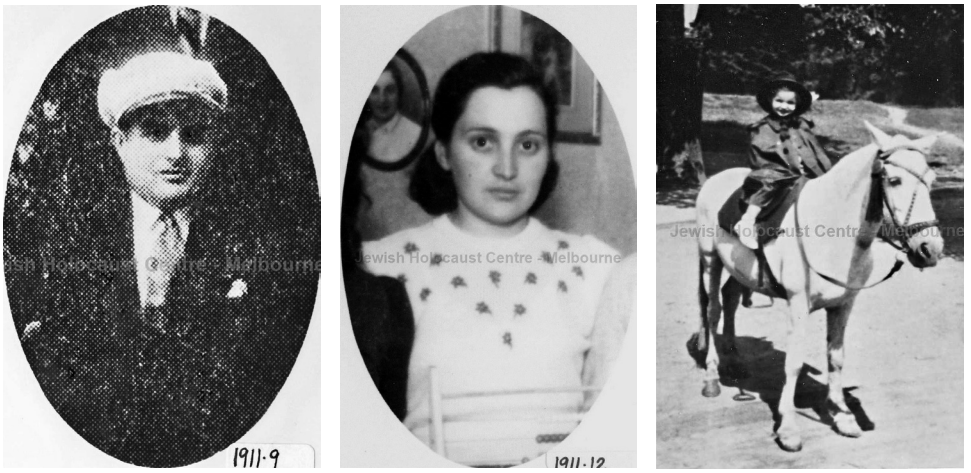

Od lewej Lejbuś, Ruchla z domu Retman i ich córka Dwojra Glajtmanowie (źródło: collections.jhc.org.au)

Od 16.02.1940 r. wprowadzili się do nich jako sublokatorzy Pesla z domu Wajcman Rozenbaum z córką Małką i synem Mendlem. 20.08.1940 r. Małka przeprowadziła się na Buchowieckiego 6. Od 20.04.1941 r. wprowadził się do nich, także jako sublokator, mąż Pesli Zysie Rozenbaum.

Wszyscy Glajtmanowie zamordowani zostali w czasie wojny. Lejbuś, Ruchla i Dwojra przesiedleni zostali z Olkusza do getta w Sosnowcu Środuli, a podczas akcji jego likwidacji w sierpniu 1943 r. wywiezieni do KL Auschwitz-Birkenau i tam zamordowani.

Pod tym samym adresem mieszkał syn Załka Glajtman i córka Marjem Szydłowska, przy 3 Maja 35 syn Uszer Glajtman, a przy 3 Maja 37 syn Wulf-Luzer Glajtman.

Załka i Sura Małka z domu Koplewicz GLAJTMAN oraz syn Mordka-Hersz

Załka, syn Nuty Dawida i Bajli z domu Wajcman, urodził się 23.03.1904 r. w Olkuszu, był kupcem, według księgi adresowej z 1930 r. przy Bóżnicznej prowadził sklep bławatny. Sura Małka z domu Koplewicz, córka Herszlika i Rywki z domu Kestenberg, urodziła się 28.12.1897 r. w Częstochowie, tam też pobrali się 15.11.1930 r. i w 1931 r. Sura Malka przeprowadziła się stamtąd do Olkusza na Krakowską 2. Tutaj 15.03.1932 r. urodził się ich syn Mordka-Hersz.

10.10.1940 r. przeprowadzili się na Daszyńskiego 17.

Załka zamordowany został w czasie wojny. Los Sury Małki i ich syna jest nieznany.

Pod tym samym adresem mieszkała matka Załki z synami Szyją i Lejbusiem oraz córka Marjem Szydłowska, przy 3 Maja 35 syn Uszer Glajtman, a przy 3 Maja 37 syn Wulf-Luzer Glajtman.

Abram-Machel i Marjem z domu Glajtman SZYDŁOWSCY
oraz synowie Joew-Jeszuje i Mordka-Hersz

Abram-Machel, syn Dawida i Simchy Chindli z domu Szpicberg, urodził się 08.01.1897 r. w Pilicy, był kupcem, do Olkusza przeprowadził się w 1924 r. z Łodzi. Marjem z domu Glajtman, córka Dawida i Bajli z domu Wajcman, urodziła się 23.01.1902 r. w Olkuszu, tu też pobrali się 01.05.1925 r. i tutaj urodzili się ich synowie: 15.02.1925 r. Joew-Jeszuje i 15.04.1930 r. Mordka-Hersz.

10.10.1940 r. przeprowadzili się na Daszyńskiego 17.

Marjem zamordowana została w czasie wojny. Los Abrama-Machela i Mordki -Hersza jest nieznany. Wojnę przeżył Joew-Jeszuje.

Pod tym samym adresem mieszkała matka Marjem z synami Szyją i Lejbusiem oraz syn Załka, przy 3 Maja 35 syn Uszer Glajtman, a przy 3 Maja 37 syn Wulf-Luzer Glajtman.

Josek KESTENBERG i Marjem SZTROSBERG

Josek, syn Szmula-Jakóba i Hendli z domu Langfes, urodził się 22.03.1861 r. w Olkuszu, wdowiec. Marjem urodziła się w 1888, do Olkusza przeprowadziła się 09.11.1934 r. z Będzina, mieszkała jako sublokatorka.

Josek zmarł 13.12.1940 r. w Olkuszu.

Los Marjem jest nieznany.

Moszek-Jankiel ROBAK oraz córka Zelda i zięć Huna-Dawid BRO(N)SZTEJN
oraz ich córki Gitla i Laja oraz syn Mejloch oraz synowie Lejb i Mendel

Moszek-Jankiel, syn Herszki i Zeldy Gitli z domu Dąb, urodził się 02.09.1879 r. w Łukowie, był kupcem, wdowiec po Surze-Leji z domu Nowickiej, córce Uszera i Rywki Gitli z domu Paszczeń, urodzonej w 1879 r. w Łukowie, z którą pobrali się w Łukowie 02.07.1900 r., a w 1910 r. przeprowadzili się do Olkusza. 28.11.1907 r. urodziła się ich córka Zelda, w Olkuszu już urodzili się ich synowie: 06.05.1911 r. Lejb i 04.08.1913 r. Mendel. Zelda przeprowadziła się do Olkusza 07.03.1934 r. z Wolbromia, gdzie mieszkała przy Krakowskiej 33, a wraz z nią jej mąż Huna-Dawid, syn Mejlocha i Sury-Fajgli, urodzony 15.07.1908 r., robotnik-szewc, oraz ich dzieci: urodzony w 1931 r. syn Mejloch i urodzona w 1933 r. córka Gitla. 09.05.1937 r. urodziła się w Olkuszu ich córka Blima, która zmarła tu 06.12. tego samego roku. 25.02.1938 r. zmarła w Olkuszu Sura-Laja.

05.04.1940 r. urodziła się w Olkuszu córka Hundy-Dawida i Zeldy Laja.

Moszek-Jankiel, Zelda, Mejloch, Gitla i Laja zamordowani zostali w czasie

wojny, wywiezieni do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowani na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 50-53 i 64[657]. Lejb przeżył wojnę i w 1950 r. wyemigrował z Polski do Izraela[658]. Los Mendla i Hundy-Dawida jest nieznany.

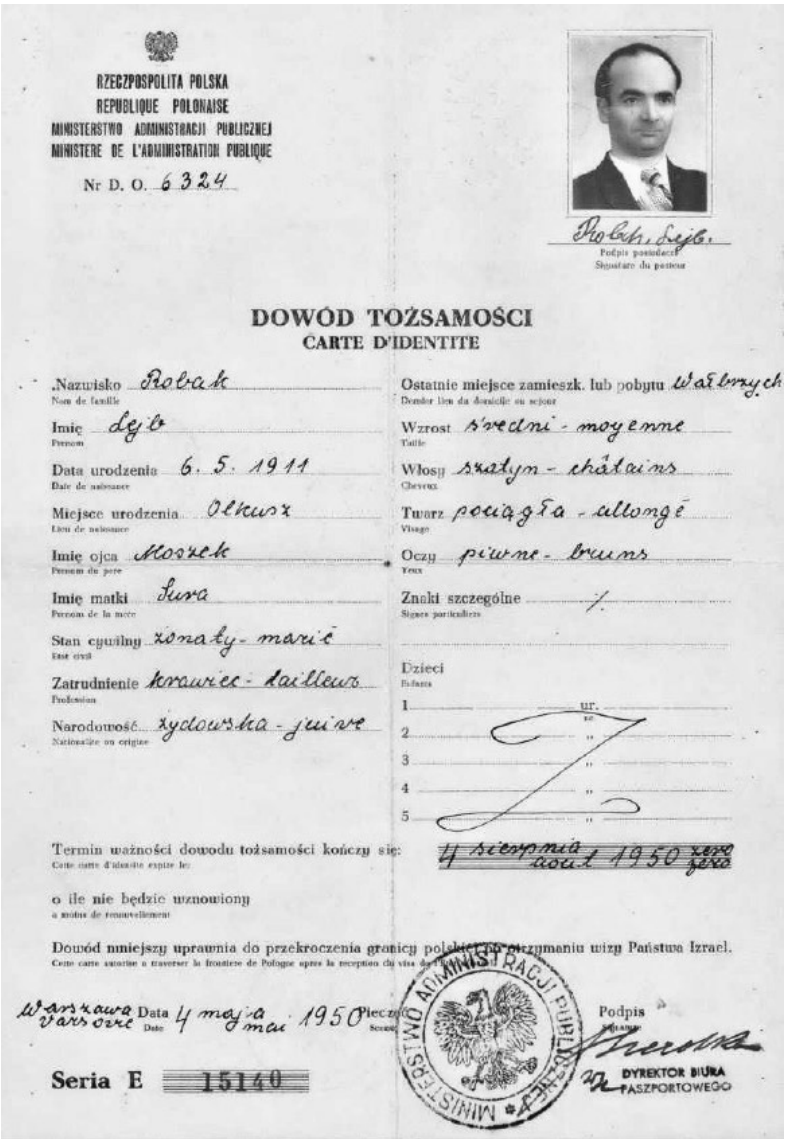

RZECZPOSPOLITA POLSKA
REPUBLIQUE POLONAISE
MINISTERSTWO ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ
MINISTERE DE L'ADMINISTRATION PUBLIQUE

Nr D. O. 6324

Robak, Lejb.
Podpis posiadacza
Signature du porteur

DOWÓD TOŻSAMOŚCI
CARTE D'IDENTITE

Nazwisko Robak
Nom de famille
Imię Lejb
Prenom
Data urodzenia 6. 5. 1911
Date de naissance
Miejsce urodzenia Olkusz
Lieu de naissance
Imię ojca Moszek
Prenom du pere
Imię matki Sura
Prenom de la mère
Stan cywilny żonaty - marié
Etat civil
Zatrudnienie krawiec - tailleur
Profession
Narodowość żydowska - juive
Nationalite ou origine

Ostatnie miejsce zamieszk. lub pobytu Wałbrzych
Domicile ou sejour
Wzrost średni - moyenne
Taille
Włosy szatyn - châtains
Cheveux
Twarz pociągła - allongé
Visage
Oczy piwne - bruns
Yeux
Znaki szczególne -/-
Signes particuliers

Dzieci
Enfants
1 ur.
2 „
3 „
4 „
5 „

Termin ważności dowodu tożsamości kończy się: 4 sierpnia aout 1950 roku
Cette carte d'identite expire le:

o ile nie będzie uznowiony
a moins de renouvellement

Dowód niniejszy uprawnia do przekroczenia granicy polskiej po otrzymaniu wizy Państwa Izrael.
Cette carte autorise a traverser la frontiere de Pologne apres la reception du visa de

Warszawa Data 4 maja mai 1950 Pieczęć Podpis
Varsovie Date Sceau

Seria E 15140

MINISTERSTWO ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

DYREKTOR BIURA PASZPORTOWEGO

Dokument imigracyjny Lejba Robaka
(źródło: https://www.archives.gov.il/archives/Archive/0b07170680044f86/File/0b07170680787b24)

657 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 124.

658 https://www.archives.gov.il/archives/Archive/0b07170680044f86/File/0b07170680787b24.

Przy Żuradzkiej 1 mieszkała córka Moszka Jankiela i Sury Laji Jenta Bronsztejn z mężem Riwenem Arje Bronsztejn, bratem Hundy-Dawida.

Pinkus i Dwojra z domu Guterman SZTATLER

Pinkus, syn Icka-Berka i Liby z domu Rajcher, urodził się w 1887 r. w Olkuszu, był kupcem. Jego żona Dwojra z domu Guterman, córka Berka i Brajndli z domu Blajwajs, urodzonej 16.03.1890 r. w Pilicy, skąd przybyła do Olkusza w 1913 r., sublokatorka, handlarka. Pobrali się 17.10.1913 r. w Pilicy.

Od 10.10.1940 r. przeprowadzili się na Daszyńskiego 17.

Dwojra zamordowana została w czasie wojny, wywieziona do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowana na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 119[659]. Los Pinkusa jest nieznany.

Przy pl. Piłsudskiego 11 mieszkał ojciec Pinkusa, który zmarł 29.04.1937 w Olkuszu, a przy pl. Piłsudskiego 21 mieszkała siostra Szymcha Fuksbruner.

Dawid i Riwka z domu Kolin LEWKOWICZ oraz córki Tauba i Małka oraz synowie Herszla, Moszek-Joel i Mordka-Lejb

Dawid, syn Bendita i Laji z domu Potaż, urodził się 21.05.1869 r. w Olkuszu, był rzeźnikiem. Jego żona Riwka z domu Kolin, córka Berka i Masi z domu Goldblum, urodziła się 16.05.1875 r. w Olkuszu. Pobrali się w Olkuszu 11.06.1896 r. Mieszkali z pięciorgiem dzieci: 16.04.1900 r. w Olkuszu urodziła się córka Tauba, 28.05.1906 r. w Olkuszu urodził się syn Herszla, 07.03.1913 r. w Sułoszowej urodził się syn Moszek -Joel, w 1913 r. urodziła się córka Małka (oboje przybyli do Olkusza ze Sułoszowej) i 28.05.1915 r. w Olkuszu urodził się syn Mordka-Lejb. Tauba pracowała i mieszkała jako służąca u rodziny Flaszenbergów, którzy przybyli do Olkusza na 3 Maja 37 w 1929 r., wiadomo, że wyprowadziła się od nich 01.04.1933 r. do Dąbrowy Górniczej. Herszla był rzeźnikiem.

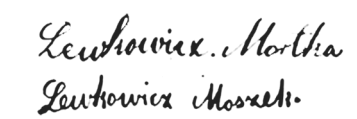

Podpis Mortki i Moszka Lewkowiczów na liście uczniów siedmioklasowej powszechnej szkoły męskiej w Olkuszu w 1926 r. (źródło: https://www.loc.gov/resource/pldec.058/?sp=6&r=-0.809,0,2.619,1.488,0)

[659] K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 125.

Od 10.10.1940 r. rodzice z Małką i Mordką-Lejbem przeprowadzili się na Daszyńskiego 17.

Rodzice, córki i syn Herszla zamordowani zostali w czasie wojny. Los Moszka -Joela i Mordki-Lejba jest nieznany.

Przy Bóżnicznej 6 m. 4 mieszkała córka Marjem-Laja Borensztajn, a przy 3 Maja 93 córka Ajdla Sukno.

Szmul-Dawid i Tauba z domu Grochowina TENDLER oraz córka Penina i syn Lejb

Szmul-Dawid, syn Joska-Borucha i Chany-Ruchli z domu Fajner, urodził się 21.06.1896 r. w Olkuszu, był kamasznikiem. Jego żona Tauba z domu Grochowina, córka Mordki-Dawida i Itli z domu Kokotek, urodziła się 28.12.1897 r. w Będzinie, tam też pobrali się 14.04.1921 r. i w następnym roku Tauba przybyła stamtąd do Olkusza. Tutaj urodziły się ich dzieci: 25.06.1924 r. syn Lejb i 27.11.1936 r. córka Penina.

Od 11.10.1940 r. przeprowadzili się na Daszyńskiego 17.

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny.

Przy Krakowskiej 9 mieszkali rodzice Szmula-Dawida z córką Małką Podolską i synem Chaimem-Machelem, przy Krakowskiej 6 do 20.03.1936 r., gdy przeprowadziła się do Grodźca, mieszkała siostra Szajndla Zynger, przy 3 Maja 9 siostra Rywka Wajcman.

Joachim i Chaja z domu Lipszyc SZWARC oraz syn Szymon

Joachim, syn Herszlika i Szajndli z domu Lorje, urodził się 17.11.1876 r. w Pilicy, był kupcem, skąd przybył do Olkusza w 1902 r. Jego żona Chaja z domu Lipszyc, córka Abrama i Rywki z domu Epsztajn, urodziła się 30.05.1879 r. w Olkuszu, tu też pobrali się 26.08.1901 r. i tutaj urodzili się ich synowie: 05.02.1904 r. Herszla i 01.02.1905 r. Szymon. 10.11.1935 r. Herszla przeprowadził się do Strzemieszyc.

Joachim i Chaja zamordowani zostali w czasie wojny, wywiezieni do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowani na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 656-657[660]. Los Szymona jest nieznany.

[660] K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 138.

Laja z domu Grosfeld ŻARNOWIECKA i córka Chawa

Laja z domu Grosfeld urodziła się w lipcu 1908 r. w Olkuszu, była żoną Abrama, urodzonego 19.04.1911 r. w Skale, syna Jakóba i Nachy z domu Majteles, handlarza, który przybył do Olkusza w 1931 r. z Jordanowa (pow. Maków). 10.09.1932 r. w Olkuszu urodziła się ich córka Chawa. 09.09.1934 r. Abram przeprowadził się do Miechowa.

Ich los jest nieznany.

Eljasz i Szajndla z domu Grosfeld LEMBERG oraz syn Wolf Jakób

Eljasz, syn Jakóba i Rifki z domu Lemberger, urodził się 01.05.1910 r. w Myślachowicach (gm. Trzebinia, pow. Chrzanów), skąd przybył do Olkusza 28.08.1935 r., był kupcem[661]. Jego żona Szajndla z domu Grosfeld, córka Wulfa i Sury-Rywki z domu Żarnowieckiej, urodziła się 27.08.1908 r. w Olkuszu, tu też pobrali się 11.03.1936 r. i tutaj 15.06.1936 r. urodził się ich syn Wolf Jakób. Szajndla do 06.05.1934 r. mieszkała z matką i dwojgiem braci przy pl. Piłsudskiego 21, była handlarką.

Szajndla Lemberg z synem Wolfem Jakóbem (źródło: Yad Vashem)

24.08.1939 r. Eljasz został zmobilizowany i do Olkusza wrócił dopiero w październiku 1939 r.

Szajndla i syn zamordowani zostali w czasie wojny. Wojnę przeżył Eljasz, odnotowany na powojennym wykazie osób zarejestrowanych w Olkuszu pod poz. 67[662], a także na powojennym spisie Żydów b. mieszkańców miasta Olkusz przebywających na terenie Dolnego Śląska pod poz. 39[663], w 1947 r. złożył relację o swoich wojennych przeżyciach[664].

Przy pl. Piłsudskiego 14 mieszkała matka Szajndli oraz jej bracia Hersz i Abram.

661 „Elek Lemberger – cukiernia, chałwa – w rynku, ocalał" (źródło: list Belli Rotner do Michała Ostrowskiego z 20.12.2015 r., https://olkuscyzydzi.pl/pl/letter-bella-rotner_1/, s. 13).

662 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 163.

663 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 165.

664 AŻIH, *Relacje indywidualne*, sygn. 301/2830; Eliasz Lemberg, syn Jakuba i Rywki z d. Lemberg, ur. 01.05.1910 r. w Myślachowicach, pow. Chrzanów, zam. do 1939 r. w Olkuszu, przedruk w *Olkusz: Zagłada i pamięć*, red. I. Cieślik, O. Dziechciarz i K. Kocjan, Olkusz 2007, dostępne na https://olkuscyzydzi.pl/wp-content/uploads/2016/10/Olkusz-Zaglada-i-pamiec.pdf.

Od lewej fragment Krakowskiej 6, dalej Krakowska 4, 2 i północna pierzeja rynku, w głębi nr 3 z zachodniej pierzei rynku, po prawej Krakowska 1 i fragment Krakowskiej 3 z szyldem „Salon Fryzjerski Lipman" (źródło: archiwum Marka Piotrowskiego)

Krakowska 3[665]

Według rejestru, właścicielką domu była zmarła w 1937 r. Mindla Rotmensz[666]. Mieszkała w nim tylko rodzina właścicielki i sublokatorzy. Przed zakończeniem wojny budynek został rozebrany.

Icek i Frajdla z domu Rotmensz BLUMENFRUCHT oraz córka Chawa i Frajda Gitla LIPMAN

Icek, syn Abeli i Chawy z domu Ungier, urodził się 15.12.1885 r. w Olkuszu, był kupcem właścicielem sklepu. Jego żona Frajdla z domu Rotmensz, córka Ałtera-Jakóba i Mindli z domu Paliwoda, urodziła się 20.11.1889 r. w Olkuszu, tu też pobrali się 29.03.1910 r. i tutaj 15.08.1919 r. urodziła się ich córka Chawa. W 1928 Icek był członkiem Rady Nadzorczej Banku Komercyjnego (później: Bank Ludowy) spółdzielni z o. o. w Olkuszu[667]. Do 04.12.1935 r. mieszkali przy Krakowskiej 1. Matka Frajdli Min-

665 Zob. także zdjęcia przy adresach 3 Maja 1a i 2 oraz Krakowska 2.

666 „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „S-wie Autera Rotmensza" z nieczytelnym odręcznym nadpisaniem (być może „Mindla Rotmensz"?) (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

667 AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, wyciąg z protokołu nr 11 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 03.04.1928 r., k. 40.

dla z domu Paliwoda Rotmensz, urodzona 04.03.1859 r. w Pillicy, córka Abrama i Gajfli, była właścicielką domu, wdową, do Olkusza przybyła z Pilicy w 1880 r. i tu zmarła 07.08.1937 r. Jako sublokatorka mieszkała z nimi od 01.06.1934 r. Frajda Gitla Lipman, córka Zachariasza i Fajgli z domu Lindenbaum, ur. 18.09.1912 r. w Wolbromiu, manikiurzystka, która przybyła do Olkusza 21.12.1932 r. z Królewskiej Huty i zamieszkała z rodziną brata przy Krakowskiej 8.

Icek zmarł 21.01.1941 r. w Olkuszu.

Ich los jest nieznany.

Przy Krakowskiej 8 mieszkała siostra Frajdli Grina Lipman. Przy Krakowskiej 8 mieszkał brat Frajdy Gitli Mordka Lipman.

Po lewej południowa pierzeja Krakowskiej z fragmentem numeru 8, dalej Krakowska 6, 4, 2 i południowa pierzeja rynku (pl. Piłsudskiego) od numeru 10-5 z kościołem katolickim św. Andrzeja w głębi, na wprost dom pod numerem 3, po prawej narożna z rynkiem kamienica przy Krakowskiej 1 i fragment Krakowskiej 3 (źródło: archiwum PTTK Olkusz, https://osa.archiwa.org/dokumenty/PL_1047_001_003_0334)

Krakowska 4[668]

Według rejestru, właścicielem domu był Josek-Hersz Szwarcberg, a jako współwłaściciel występuje Jakób Pankowski, choć może chodzić o jego poprzedni adres przy pl. Piłsudskiego 20[669].

[668] Zob. także zdjęcia przy adresach Krakowska 2 i 3.

[669] „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „Josek

Josek-Hersz i Brandla z domu Rozenblum SZWARCBERG oraz syn Izrael-Szyja i jego żona Chawa Rywka z domu Groer

Josek-Hersz, syn Izraiła i Ruchli z domu Toronczyk, urodził się 13.01.1872 r. w Żarkach, właściciel domu, był kupcem, do Olkusza przybył w 1890 r. z Żarek. Jego żona Brandla z domu Rozenblum, córka Icyka i Fajgli Estery z domu Rozenblum, urodziła się 26.02.1872 r. w Olkuszu, tu też pobrali się 13.03.1890 r. i tutaj 28.01.1917 r. urodził się ich syn Izrael-Szyja. Mieszkali w mieszkaniu numer 4. Najstarsza informacja z 1904 r. wskazuje, że Josek zajmował się handlem zbożem[670]. Josek-Hersz był członkiem olkuskiej Rady Miejskiej w 1914 r. i w 1918 r.[671], w 1924 r. prowadził z D. Tenenwaldem przy ul. Krakowskiej skład naczyń emaliowanych[672], który potem prowadził wraz z bratem Chaskielem jako Bracia J. i Ch. Schwarzberg „Olkusz", również z filią w Będzinie[673]. 30.07.1938 r. Firmie B-cia J. i Ch. Szwarcberg udzielono patentu nr 27031 na wynalazek - Spluwaczka[674].

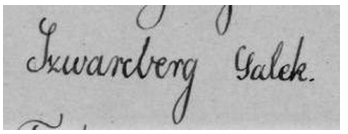

Podpis Salka (Izraela-Szyji) Szwarcberga na liście uczniów siedmioklasowej powszechnej szkoły męskiej w Olkuszu w 1926 r.
(https://tile.loc.gov/image-services/iiif/service:mss:pldec:058:0007/full/pct:50/0/default.jpg)

Od 22.07.1940 r. przeniosła się do nich z 3 Maja 9 Chawa Rywka Groer, córka Abrama Izaaka i Chany Estery z domu Melchior, urodzona 10.03.1914 r. w Olkuszu, która 26.08.1940 r. w Sławkowie pobrała się z Izraelem-Szyją.

Szwarcberg" (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

670 *Księga adresowa Królestwa Polskiego na rok 1904*, red. J. Rolbiecki, Warszawa, s. 46.

671 *Kronika Powiatu Olkuskiego*, nr 38 i 39 (rok II), Olkusz, 01.08.1918 r., s. 2.

672 *Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej Okręgu Krakowskiej Dyrekcji Poczt i Telegrafów. Według stanu z dnia 31 grudnia 1924 r.*, Kraków, s. 137.

673 *Spis abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej w Zagłębiu Dąbrowskim 1929*, s. 41 (Będzin „Szwarcberg Bracia, reprezent. i wyłączna sprzedaż naczyń emaljow. Tow. Akc. „Westen" w Olkuszu, Małachowskiego 24"), s. 52 („Wyłączna sprzedaż naczyń emajowanych cynk. i aluminiowych Sp. Akc. „OLKUSZ" B-ci J. i Ch. Szwarcberg w OLKUSZU, KRAKOWSKA 21. Filja w Będzinie, Małachowskiego 24") i 229 (Olkusz, „Bracia J. i Ch. Schwarzberg, „Olkusz", skład naczyń emaliowanych, ul. Krakowska") oraz *Spis abonentów Sieci Telefonicznej Państwowej w Krakowie (dodatek do ogólnego „Spisu abonentów telefonicznych w Polsce" na rok 1934)*, Warszawa 1934, s. 134 i *Spis abonentów sieci telefonicznych na 1936 r.*, s. 333. *Przewodnik gospodarczy województw kieleckiego, krakowskiego i śląskiego 1938*, s. 29 i 50.

674 „Wiadomości Urzędu Patentowego. Miesięcznik", rok XV, zeszyt 7/8, lipiec-sierpień 1938, Warszawa, s. 306, poz. 34f.

Rodzice i żona Izraela-Szyji zamordowani zostali w czasie wojny. Wojnę przeżył Izrael-Szyja, odnotowany na powojennym wykazie osób zarejestrowanych w Olkuszu pod poz. 94[675].

Pod tym samym adresem mieszkał brat Joska-Hersza Chaskiel oraz córka Simcha i syn Moszek-Mechuel. Przy 3 Maja 9 mieszkała siostra Chawy Rywki Brajndla Szafrisztajn i brat Eljasz Groer.

Chaskiel i Simcha z domu Szwarcberg SZWARCBERG oraz córka Estera-Fajgla i syn Izrael-Jeszaja

Chaskiel, syn Izraiła i Ruchli z domu Torończyk, urodził się w 1891 r. w Żarkach, był kupcem, do Olkusza przybył w 1910 r. z Będzina. Jego żona Simcha z domu Szwarcberg, córka Joska-Hersza i Brandli z domu Rozenblum[676], urodziła się 17.12.1893 r. w Olkuszu, tu też pobrali się 10.04.1911 r. i tutaj urodziły się ich dzieci: 17.07.1916 r. córka Estera-Fajgla i 08.03.1925 r. syn Izrael-Jeszaja. Spisy abonentów telefonicznych z 1929, 1934 i 1936 r. wymieniają skład naczyń emaliowanych braci J. i Ch. Schwarzberg „Olkusz" przy ul. Krakowskiej[677], zaś przewodnik gospodarczy z 1938 r. dodaje także filię w Będzinie[678]. W 1923 r. Chaskiel wybrany został zastępcą członka Zarządu Banku Komercyjnego (później: Bank Ludowy) spółdzielni z o. o. w Olkuszu, której był członkiem także w 1928 r.[679]. W wyborach radnych miejskich w roku 1934 był kandydatem Zjednoczonego „Bloku żydowskiego"[680]. W 1932 r. przybyła do nich z Ząbkowic (pow. Zawiercie) Fela Dreksler, córka Lejzora i Gitli z domu Kwalcwaser, pracownica, służąca, która wróciła do Ząbkowic 21.11.1934 r. Estera-Fajgla znajduje się na liście abiturientek olkuskiego Liceum rocznika 1934[681].

675 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 164.

676 Tak podaje rejest, choć oznaczałoby to bliskie pokrewieństwo Simchy z mężem (bratanica).

677 *Spis abonentów sieci telefonicznych na 1936 r.*, s. 333.

678 *Przewodnik gospodarczy województw kieleckiego, krakowskiego i śląskiego 1938*, s. 7.

679 AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, protokół nr 2 Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia z 29.09.1923 r. i wyciąg z protokołu nr 11 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 03.04.1928 r., k. 40.

680 „Z drogi", nr 2, 27.05.1934 r., s. 1.

681 *Księga pamiątkowa Liceum w Olkuszu 1916-1956*, s. 237.

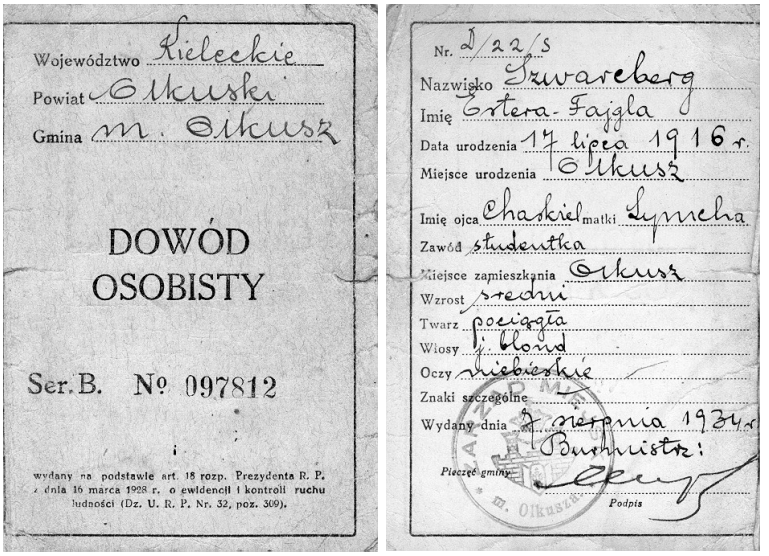
Województwo Kieleckie
Powiat Olkuski
Gmina m. Olkusz

DOWÓD OSOBISTY

Ser. B. Nº 097812

wydany na podstawie art. 18 rozp. Prezydenta R. P. z dnia 16 marca 1928 r. o ewidencji i kontroli ruchu ludności (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 309).

Nr. 2/22/S
Nazwisko Szwarcberg
Imię Estera-Fajgla
Data urodzenia 17 lipca 1916 r.
Miejsce urodzenia Olkusz
Imię ojca Chaskiel matki Symcha
Zawód studentka
Miejsce zamieszkania Olkusz
Wzrost średni
Twarz podługa
Włosy blond
Oczy niebieskie
Znaki szczególne
Wydany dnia 2 sierpnia 1934 r.
Burmistrz:
Pieczęć gminy
Podpis

Dowód osobisty Estery-Fajgli Szwarcberg (źródło: PTTK Olkusz)

10.06.1941 r. przeprowadziła się do nich z pl. Piłsudskiego 29 Liba Wajsman, urodzona 26.01.1904 r w Olkuszu, córka Moszka i Sury z domu Blikman, pracownica, służąca.

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny.

Pod tym samym adresem mieszkał brat Chaskiela Josek-Hersz. Pod tym adresem mieszkali również rodzice Simchy z jej bratem Izraelem-Szyją oraz brat Moszek-Mechuel.

Moszek-Mechuel i Doba-Gitla z domu Landau SZWARCBERG
oraz córki Estera-Fajgla i Sora-Jochebet oraz syn Henoch i Chaja ZELINGER

Moszek-Mechuel, syn Joska-Hersza i Frajdli z domu Rozenblum, urodził się 27.04.1895 r. w Olkuszu, był kupcem. Jego żona Doba-Gitla z domu Landau, córka Icyka-Majera i Udli z domu Erlich, urodziła się 14.04.1894 r. w Będzinie, do Olkusza przybyła w 1916 r. z Zawiercia. Pobrali się 20.11.1917 r. w Olkuszu i tutaj urodziły się ich dzieci: 01.01.1917 r. córka Estera-Fajgla, 18.04.1923 r. syn Henoch i 18.12.1924 r. córka Sora-Jochebet. Mieszkała z nimi Chaja Zelinger, córka Mendla i Dwojry z domu Pinkus, ur. w 1909 r. w Olkuszu, pracownica, służąca. Estera-Fajgla znajduje się na liście abiturientek olkuskiego Liceum rocznika 1934[682].

[682] *Księga pamiątkowa Liceum w Olkuszu 1916-1956*, s. 237.

Moszek-Mechuel i Doba-Gitla (źródło: Yad Vashem)

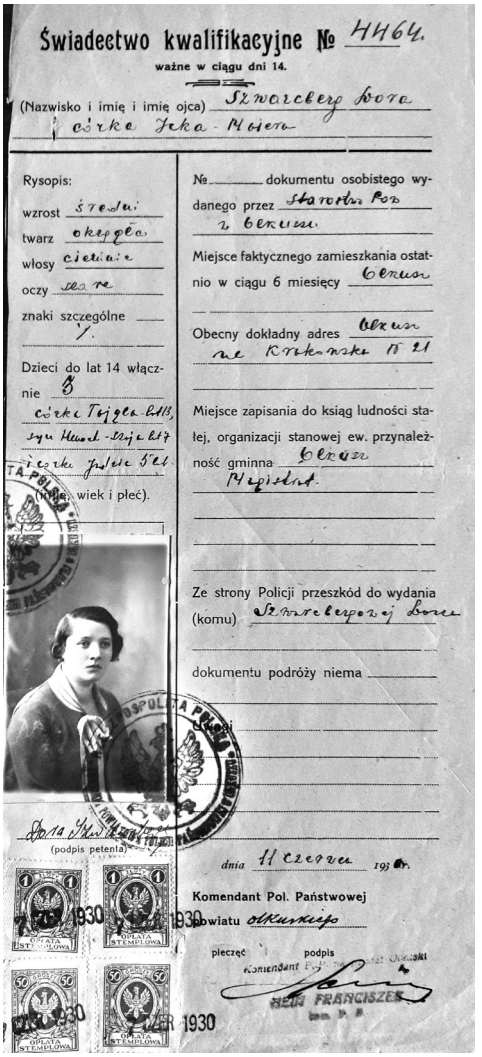

Świadectwo kwalifikacyjne № 4464.

ważne w ciągu dni 14.

(Nazwisko i imię i imię ojca) Szwarcberg Dora
córka Icka-Majera

Rysopis:
wzrost średni
twarz okrągła
włosy ciemne
oczy szare
znaki szczególne /.

Dzieci do lat 14 włącznie 3
córka Tajgla lat 13,
syn Henoch-Szaja lat 7
i córka Judzia 5 lat
(imię, wiek i płeć).

№ ____ dokumentu osobistego wydanego przez Starostwo Pow. w Olkuszu

Miejsce faktycznego zamieszkania ostatnio w ciągu 6 miesięcy Olkusz

Obecny dokładny adres Olkusz ul. Krakowska № 21

Miejsce zapisania do ksiąg ludności stałej, organizacji stanowej ew. przynależność gminna Olkusz Magistrat.

Ze strony Policji przeszkód do wydania (komu) Szwarcbergowej Dorze

dokumentu podróży niema

Dora Szwarcberg
(podpis petenta)

dnia 11 czerwca 1930 r.

Komendant Pol. Państwowej powiatu olkuskiego

pieczęć podpis

Komendant Pol. Państwowej Olkuski
HEIN FRANCISZEK
kom. P. P.

7 CZER 1930 7 CZER 1930 7 CZER 1930 7 CZER 1930

Dokumenty paszportowe Doby Gitli Szwarcberg (źródło: archiwum PTTK Olkusz)

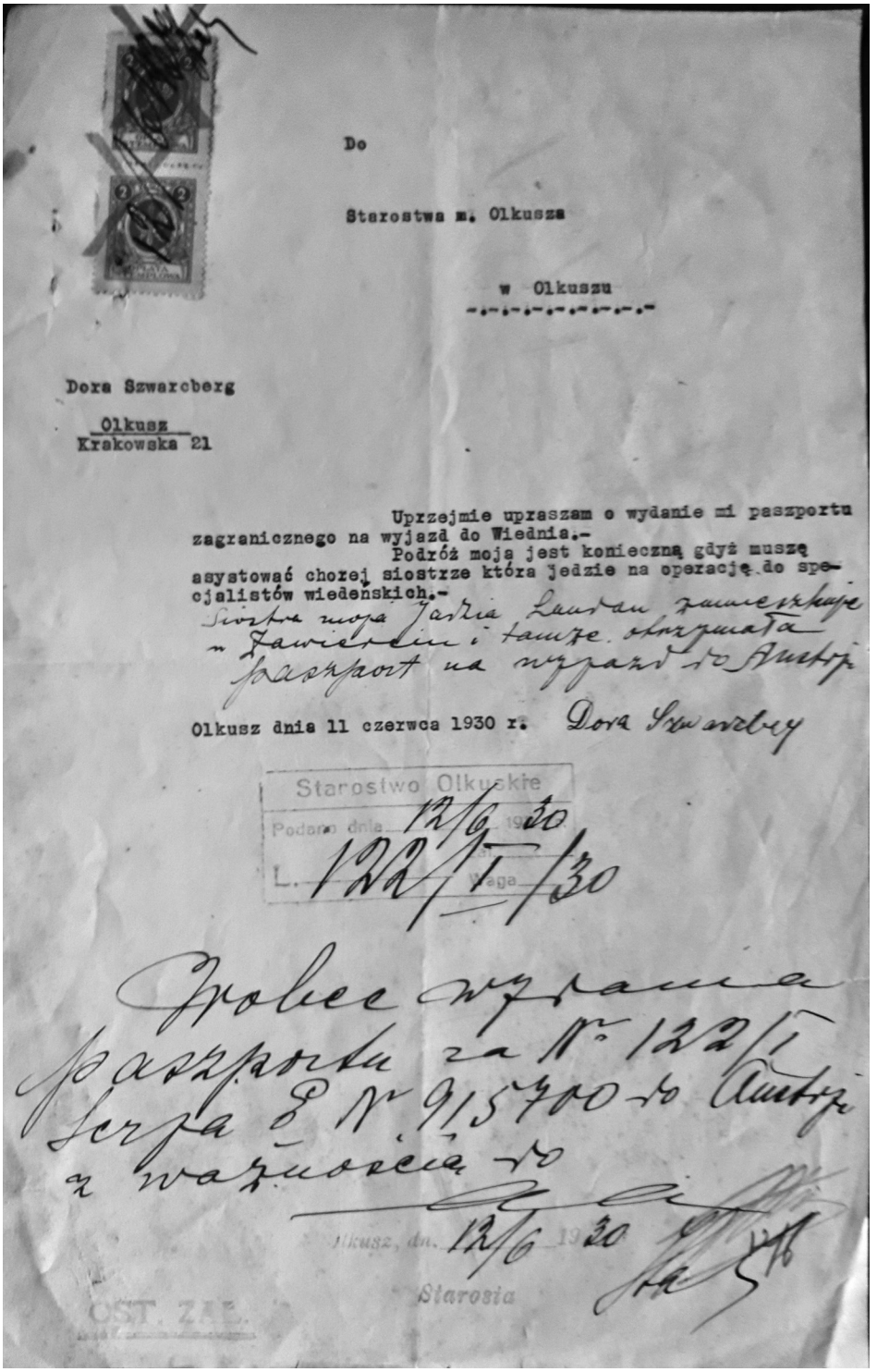

Do

Starostwa m. Olkusza

w Olkuszu

-.-.-.-.-.-.-.-.-

Dora Szwarcberg

Olkusz
Krakowska 21

Uprzejmie upraszam o wydanie mi paszportu zagranicznego na wyjazd do Wiednia.-

Podróż moja jest konieczną gdyż muszę asystować chorej siostrze która jedzie na operację do specjalistów wiedeńskich.-

Siostra moja Jadzia Landau zamieszkuje w Zawierciu i tamże otrzymała paszport na wyjazd do Austrji

Olkusz dnia 11 czerwca 1930 r. Dora Szwarcberg

Starostwo Olkuskie
Podano dnia 12/6 1930
L. 122/I/30 Waga

Wobec wydania paszportu za Nr 122/I Serja E Nr 915700 do Austrji z ważnością do

Olkusz, dn. 12/6 1930

Starosta

OST. ZAŁ.

Dokumenty paszportowe Doby Gitli Szwarcberg (źródło: archiwum PTTK Olkusz)

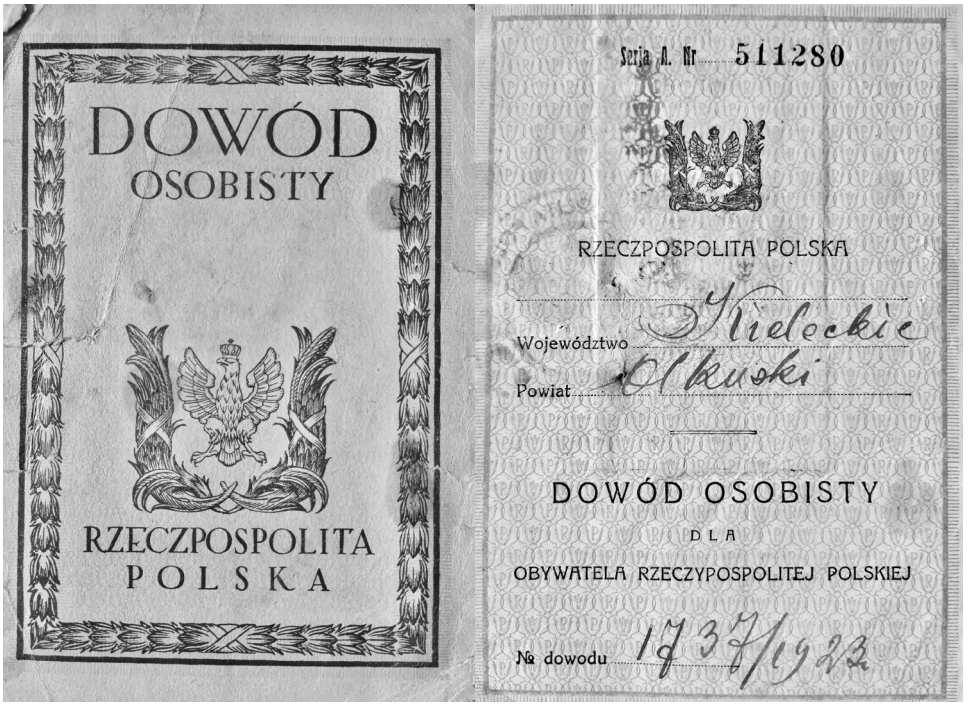
DOWÓD
OSOBISTY
RZECZPOSPOLITA
POLSKA

Serja A. Nr 511280

RZECZPOSPOLITA POLSKA

Województwo Kieleckie

Powiat Olkuski

DOWÓD OSOBISTY

DLA

OBYWATELA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

№ dowodu 1737/1923

— 2 —

Własnoręczny podpis właściciela dowodu

Doa Szwarcberg

— 3 —

Wzrost średni

Oczy piwne

Usta proporc.

Nos

Włosy czarne

Twarz owalna

Szczególne znamiona

Posiada znajomość czytania i pisania

Włada językami polskim

Stwierdza się tożsamość właściciela niniejszego dowodu osobistego z jego fotografją, oraz jego własnoręczny podpis.

Pieczęć:

Podpis:

Dokumenty paszportowe Doby Gitli Szwarcberg (źródło: archiwum PTTK Olkusz)

— 4 —

Imię i nazwisko Doba-Gitla Szwarcberg

Data urodzenia lub wiek 14 Kwiecień 1894

Miejsce urodzenia Olkusz

Imiona rodziców Icek-Mejer Udla

Religia mojżeszowa

Zawód żona kapeć

Stan rodzinny Kawalerka

Miejsce osiedlenia (miejsce zapisu do ksiąg stałej ludności, przynależność gmin.a, miejsce zapisu do ksiąg organizacji stanowych) Olkusz

№ 69-423?

Miejsce zamieszkania (faktycznego stałego pobytu) Olkusz

Narodowość polska

— 5 —

PRZYNALEŻNOŚĆ PAŃSTWOWA POLSKA

Stosunek do wojskowości Kadra

Na podstawie jakich dokumentów (dowodów) przynależność do Państwa Polskiego została stwierdzona? Zaświadczenie Magistratu miasta Olkusza z dnia 25 Maja 1923 r. № 1026

Olkusz dnia 5 Czerwca 1923

RZECZPOSPOLITA POLSKA • STAROSTWO OLKUSKIE •

Pieczęć:

Starosta:

Podpis:

Dokumenty paszportowe Doby Gitli Szwarcberg (źródło: archiwum PTTK Olkusz)

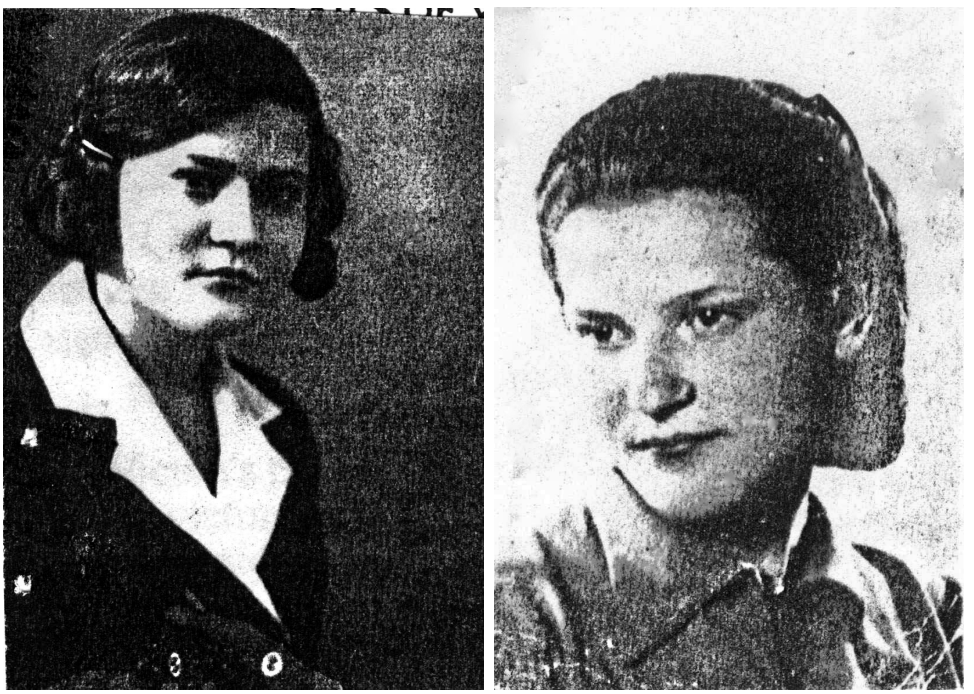

Estera-Fajgla i Sora-Jochebet (źródło: Yad Vashem)

JÜDISCHE GEMEINDE
KRAKAU – SKAWINERGASSE Nr. 2

Hk.

ARCHIWUM

PROTOKOLL

aufgenommen am 19.8. 1940.

In der Kanzlei der jüdischen Gemeinde in Krakau erschienen: Szwarcberg Moszek Mechnel aus Krakau

derzeit wohnhaft in Krakau Zietla 44. und die Zeugen:

a) Szwarcberg Estera von Beruf

wohnhaft in Krakau Zietla 44. ausgewiesen durch Personalausweis.

Krakau, am 11.V. 1931. Nr. 1245/31.

und

b) von Beruf

wohnhaft in Krakau ausgewiesen durch Personalausweis

Stadtbezirk Krakau, am 29.5. 1936. Nr. 491/36

Die Zeugen erklären folgendes:

Szwarcberg Moszek Mechnel geboren am 27.V. 1895.

in Olkusz Stand verheiratet

Beruf Vertreter aus Krakau

derzeit wohnhaft in Krakau Zietla 44.

zuständig nach Olkusz ist uns persönlich bekannt.

Wir Bestätigen die Personengleichheit obiger Person mit untenstehendem Lichtbilde.

Obiges erklären wir, zwecks Erteilung eines Personalausweises von seiten der Jüdischen Gemeinde in Krakau in Angelegenheit der Umsiedlung des (der) Genannten von Krakau nach

Die Richtigkeit obiger Angaben bestätigen wir durch unsere eigenhändigen Unterschriften:

Szwarcberg Estera
Als Zeuge

Als Zeuge

Szwarcberg
Antragsteller

Protokół z 19.08.1940 r. dotyczący Moszka Mechnela Szwarcberga (źródło: Ankiety personalne osób skierowanych do wysiedlenia z Krakowa, 218/34/227/13, https://cbj.jhi.pl/)

JÜDISCHE GEMEINDE
KRAKAU – SKAWINERGASSE Nr. 2

Żydowski Instytut Historyczny w Polsce
ARCHIWUM
00-330 Warszawa, ul. Tłomackie 4/6

PROTOKOLL

aufgenommen am 19/Aug 1940

In der Kanzlei der jüdischen Gemeinde in Krakau erscheinen: Szwarcberg Doba /Gitta/

aus Krakau

derzeit wohnhaft in Krakau Dietla 44. und die Zeugen:

a) Szwarcberg Estera von Beruf

wohnhaft in Krakau Dietla 44. ausgewiesen durch Personalausw.

Krakau, 11.6. 1931. Nr. 124/31.

und

b) von Beruf

wohnhaft in Krakau ausgewiesen durch Personalausw. Krakau

12.6.1930. Nr. 122/5./30.

Die Zeugen erklären folgendes:

Szwarcberg Doba /Gitta/ geboren am 15/I. 1904.

in Krakau Stand verheiratet

Beruf - aus Krakau

derzeit wohnhaft in Krakau Dietla 44.

zuständig nach Krakau. ist uns persönlich bekannt.

Wir Bestätigen die Personengleichheit obiger Person mit untenstehendem Lichtbilde. 4/34

Obiges erklären wir, zwecks Erteilung eines Personalausweises von seiten der Jüdischen Gemeinde in Krakau in Angelegenheit der Umsiedlung des (der) Genannten von Krakau nach

Die Richtigkeit obiger Angaben bestätigen wir durch unsere eigenhändigen Unterschriften:

Szwarcberg Estera
Als Zeuge

Als Zeuge

Doba Szwarcberg
Antragsteller

Protokół z 19.08.1940 r. dotyczący Doby (Gitli) Szwarcberg (źródło: Ankiety personalne osób skierowanych do wysiedlenia z Krakowa, 218/34/227/4, https://cbj.jhi.pl/)

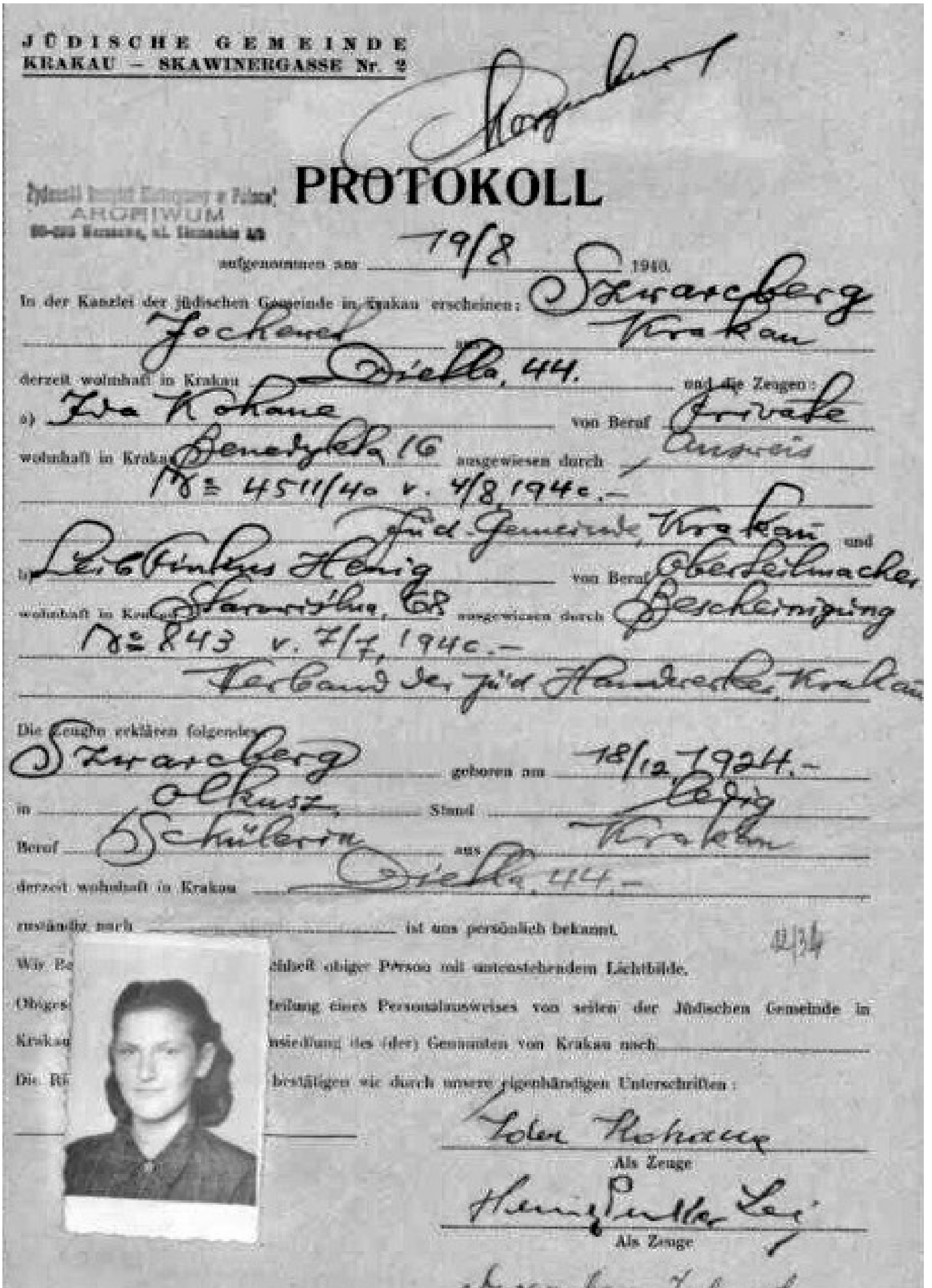

JÜDISCHE GEMEINDE
KRAKAU – SKAWINERGASSE Nr. 2

Żydowski Instytut Historyczny w Polsce
ARCHIWUM
00-090 Warszawa, ul. Tłomackie 3/5

PROTOKOLL

aufgenommen am 19/8 1940.

In der Kanzlei der jüdischen Gemeinde in Krakau erscheinen: Szwarcberg Jochewed Krakau

derzeit wohnhaft in Krakau Dietla, 44. und die Zeugen:

a) Ida Kohane von Beruf Private

wohnhaft in Krakau Benedykta 16 ausgewiesen durch Ausweis

Nr. 4511/40 v. 4/8 1940.–

Jüd. Gemeinde, Krakau und

b) Leib Pinkus Honig von Beruf Oberteilmacher

wohnhaft in Krakau Starowiślna, 68 ausgewiesen durch Bescheinigung

Nr. 843 v. 7/7, 1940.–

Verband der jüd. Handwerker, Krakau

Die Zeugen erklären folgendes:

Szwarcberg geboren am 18/12 1924.–

in Olkusz Stand ledig

Beruf Schülerin aus Krakau

derzeit wohnhaft in Krakau Dietla, 44.–

zuständig nach ist uns persönlich bekannt.

Wir Be... ...eit obiger Person mit untenstehendem Lichtbilde.

Obiges ...teilung eines Personalausweises von seiten der Jüdischen Gemeinde in Krakau ...siedlung des (der) Genannten von Krakau nach

Die R... bestätigen wir durch unsere eigenhändigen Unterschriften:

Ida Kohane
Als Zeuge

Honig Pinkus Leib
Als Zeuge

Szwarcberg Jochewed
Antragsteller

Protokół z 19.08.1940 r. dotyczący Jochewed Szwarcberg (źródło: Ankiety personalne osób skierowanych do wysiedlenia z Krakowa, 218/34/227/12, https://cbj.jhi.pl/)

19.08.1940 r. rodzice i córka Jochewed przebywali w Krakowie, o czym świadczą protokoły sporządzone przez tamtejszą gminę żydowską (Jüdisce Gemeinde) w związku z prowadzonymi przez Niemców wysiedleniami.

Rodzice i obie córki zamordowani zostali w czasie wojny. Los Henocha i Chaji jest nieznany.

Pod tym samym adresem mieszkali rodzice Moszka-Mechuela z jego bratem Izraelem-Szyją oraz siostra Simcha. Przy pl. Piłsudskiego 15 mieszkała siostra Chaji Bajla Zelinger.

Dawid TENENWURZEL

Dawid, syn Chaima i Laji z domu Szwarcmejer, urodził się 12.05.1885 r. w Lublinie, był kupcem, do Olkusza przybył w 1914 r. z Łodzi. 28.12.1910 r. w Olkuszu pobrał się z Barczą z domu Szwarcberg, urodzoną tu 16.05.1892 r., córką Joska Hersza i Brajndli z domu Rozenblum i tutaj urodziły się ich dzieci: 09.09.1917 r. syn Jakób-Fajwel i 22.02.1925 r. córka Fela. Występuje w księdze adresowej na rok 1926/1927 jako „Tennenwurcel D., wyłączna sprzedaż naczyń emaliowanych fabryki „Olkusz" S.A. pod adresem ul 3 Maja 21 w Wielkich Katowicach z numerem telefonu 1-69[683], a w książce telefonicznej na 1929 r. z zapisem w Olkuszu „Tenenwurcel Dawid, kupiec, ulica 3-go Maja 240"[684]. Dzieci z matką wyjechały 18.12.1936 r. do Działoszyc.

Los Dawida jest nieznany.

Pod tym samym adresem mieszkali rodzice Barczy z jej bratem Izraelem-Szyją oraz siostra Simcha i brat Moszek-Mechuel.

Jankiel i Chawa z domu Zilbersztajn ERLICH oraz córki Laja i Tauba oraz synowie Mordka-Hersz i Icek-Majer

Jankiel, syn Tobiasza i Ruchli z domu Zylbersztejn, urodził się 24.10.1891 r. w Olkuszu, był dorożkarzem-właścicielem dorożki. Jego żona Chawa z domu Zilbersztajn, córka Icka-Majera i Sury Ruchli z domu Kerner, urodziła się 14.09.1895 r. w Skale, od tego też roku zamieszkiwała w Olkuszu. Pobrali się 03.07.1916 r. w Olkuszu i tutaj urodziły się ich dzieci: 16.05.1917 r. córka Laja, 13.02.1919 r. syn Lejbuś, 01.04.1921 r. syn Mordka-Hersz, 10.02.1927 r. córka Tauba i 01.04.1937 r. syn Icek-Majer. Lejbuś zmarł 06.08.1939 r. w Olkuszu. Także przy Jankielu widnieje pozbawiona szczegółów adnotacja, że „zmarł".

683 *Księdze adresowej województwa śląskiego Rok 1926/1927*, s. 106.

684 *Spis Abonentów Państwowej Sieci Telefonicznej w Zagłębiu Dąbrowskiem 1929*, s. 230.

Matka z czworgiem dzieci przeprowadzili się 15.08.1940 r. na Żuradzką 1. Icek -Majer zmarł 02.06.1942 r. w Olkuszu.

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny.

Przy Krzywej 8 mieszkała siostra Jankiela Laja Berkowicz, a przy 3 Maja 93 brat Herszel Erlich.

Menel (Manuel) i Gitla z domu Krycer MIECHOWER oraz córka Laja Hinda

Menel (Manuel), syn Benjamina i Laji Chindy, urodził się 18.11.1865 r. w Olkuszu, był robotnikiem-szewcem. Jego żona Gitla z domu Krycer urodziła się w 1879, do Olkusza przybyła w 1925 r. z Wolbromia. 25.09.1926 r. w Olkuszu urodziła się ich córka Laja Hinda.

W getcie mieszkali przy Sikorka 21, skąd 12.03.1942 r. Laja Hinda wywieziona została do obozu pracy, odnotowana na liście wywiezionych wtedy kobiet pod poz. 64[685].

Rodzice zamordowani zostali w czasie wojny, wywiezieni do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowani na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 594-595[686]. Laja Hinda przeżyła wojnę.

Abram-Jankiel i Gitla z domu Majtles KOPLEWICZ oraz synowie Moszek Szmul i Pinkus Mendel

Abram-Jankiel, syn Moszka i Dobrej z domu Werdygier, urodził się w 1892 r. w Pilicy, skąd przybył do Olkusza w 1921 r., był kupcem. Jego żona Gitla z domu Majtles, córka Tobiasza i Gołdy z domu Ungier, urodziła się 13.04.1894 r. w Wolbromiu, skąd przybyła do Olkusza. Pobrali się 21.02.1923 r. w Olkuszu, tutaj urodzili się ich synowie: 10.01.1923 r. Moszek Szmul i 10.09.1924 r. Pinkus Mendel.

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny, Moszek Szmul wywieziony został do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowany na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 681[687].

Przy Krakowskiej 9 mieszkali rodzice Gitli z córką Surą Kopel i synem Chilem-Jakóbem, a przy Kościuszki 2a Fajgla Rotgerber.

Izrael-Chersz i Sura-Ajdla z domu Gertler FREJLICH oraz córki Laja Rajzla, Fajga Ruchla, Eta, Dyna, Frajdla i Jochwet oraz synowie Rachmil i Chil oraz Lajzer CYMBERKNOP

Izrael-Chersz, syn Mojżesza i Chany Blimy z domu Moramont, urodził się 18.10.1887 r. w Chęcinach, skąd przybył do Olkusza w 1907 r., był kupcem – właścicielem

685 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 98.

686 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 136.

687 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 138.

sklepu[688]. Jego żona Sura-Ajdla z domu Gertler, córka Moszka-Lejba i Dyny-Chwuli z domu Wajcman, urodziła się 29.12.1886 r. w Olkuszu. Pobrali się 28.06.1908 r. w Olkuszu, tutaj urodziły się ich dzieci: 13.04.1909 r. syn Icek-Lejbuś, 21.02.1911 r. córka Laja Rajzla, 21.03.1913 r. syn Rachmil, 28.04.1915 r. córka Fajga Ruchla, 10.12.1917 r. syn Chil, 21.06.1919 r. córka Eta, 15.08.1923 r. córka Dyna, 21.10.1925 r. córka Frajdla i 30.12.1931 r. córka Jochwet. 29.01.1931 r. Izrael Hersz złożył deklarację w Urzędzie Probierczym w Krakowie deklarując drobną biżuterię z inicjałami IF pod adresem „Olkusz, ul. Krakowska 41"[689]. W czerwcu 1932 r. Izrael-Chersz wyjechał do Gdyni, skąd wrócił 15.03.1934 r. 18.12.1934 r. w Olkuszu Laja Rajzla pobrała się z Berkiem Fromerem.

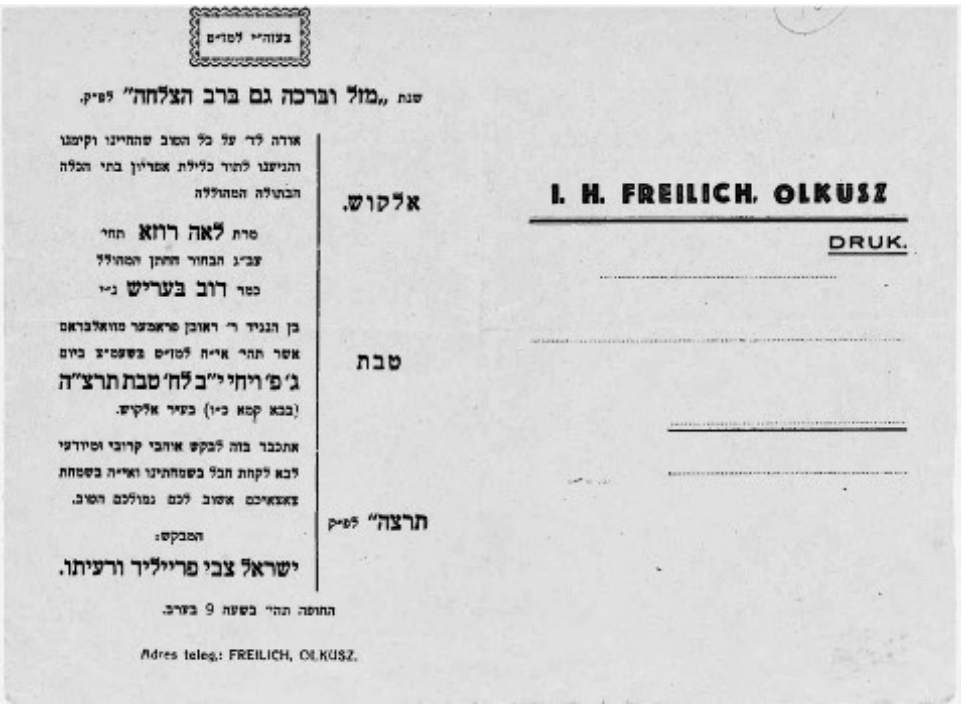
בעזה"י למז"ט

שנת „מזל וברכה גם ברב הצלחה" לפ"ק.

אודה לד' על כל הטוב שהחיינו וקימנו והגיענו לתוך כלילת אפריון בתי הכלה הבתולה המהוללה

מרת לאה רוזא תחי

עב"ג הבחור ההתן המהולל

כמר רוב בעריש נ"י

בן הנגיד ר' ראובן פראמער מוואלבראם אשר תהי' אי"ה למז"ט בשעמ"צ ביום ג' פ' ויחי י"ב לח' טבת תרצ"ה (בבא קמא כ"ו) בעיר אלקוש.

אתכבר בזה לבקש אוהבי קרובי ומיודעי לבא לקחת חבל בשמחתינו ואי"ה בשמחת צאצאיכם אשוב לכם נמולכם הטוב.

המבקש:

ישראל צבי פריילין ורעיתו.

אלקוש.

טבת

תרצה" לפ"ק

I. H. FREILICH, OLKUSZ

DRUK.

החופה תהי' בשעה 9 בערב.

Adres teleg.: FREILICH, OLKUSZ.

Zaproszenie na ślub Laji Rajzli i Berka, syna Ruwena, Fromera z Wolbromia, w dniu 17.09.1934 r. o godzinie 21 w Olkuszu podpisane przez Izraela-Hersza Freilicha i jego żonę
(źródło: archiwum rodziny Fromerów)

688 „Rodzina wielodzietna Frajlich – sklep biżuternia – naprawa zegarków, córki 2 przed wojną pojechały do Israela (Ruchale, Lajala) - jedna ocalała Dyncia w moim wieku – obóz Czechoslovecia" (źródło: list Belli Rotner do Michała Ostrowskiego z 20.12.2015 r., https://olkuscyzydzi.pl/pl/letter-bella-rotner_1/, s. 15).

689 Michał Myśliński, *Złotnicy, jubilerzy, mosiężnicy i rzemieślnicy pokrewnych profesji w dokumentacji Urzędu Probierczego w Krakowie (1919–1944)*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej", 2015, r. 63, Nr 1, s. 141-155, s. 146.

Laja Rajzla i Berek Fromerowie w 1935 r. na statku „Galilea" w drodze do Palestyny (źródło: archiwum rodziny Fromerów)

Od 28.09.1936 r. zamieszkał z nimi jako sublokator przybyły ze Szczercowa (pow. łaski) uczeń zegarmistrzowski Lajzer Cymberknop, syn Szmula i Telcy z domu Przemysławskiej, urodzony 15.04.1917 r. w Szczercowie. 01.12.1936 r. przybyła do nich z Miechowa Zelda Fajgenblat, córka Mendla i Dobrej z domu Rozenblum, która 09.02.1937 r. w Miechowie pobrała się z Ickiem-Lejbusiem i 15.02.1937 r. przeprowadzili się na Krakowską 1. Laja Rajzla wyemigrowała do Palestyny, tam bowiem urodzili się jej synowie: w 1936 r. Mosze Aron i w 1938 r. Samuel.

Izrael-Chersz i Sura-Ajdla Frejlich (źródło YV)

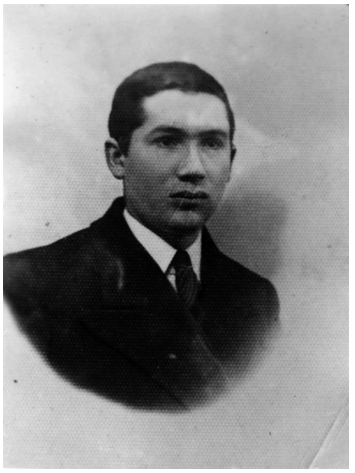

Rachmil i Chil Frejlich (źródło YV)

Eta (źródło YV), Frajdla (źródło: archiwum rodziny Fromerów) i Jochwet Frejlich (źródło YV)

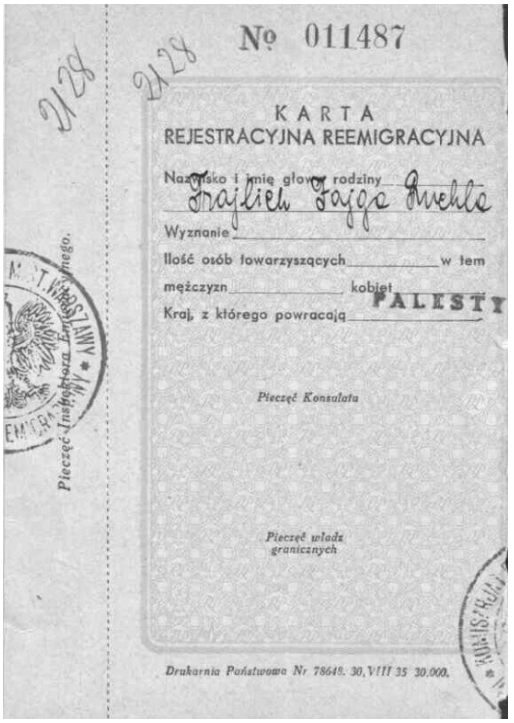

№ 011487

2128

2128

KARTA
REJESTRACYJNA REEMIGRACYJNA

Nazwisko i imię głowy rodziny Frajlich Fajga Ruchla

Wyznanie

Ilość osób towarzyszących w tem

mężczyzn kobiet

Kraj, z którego powracają PALESTY

Pieczęć Konsulatu

Pieczęć władz granicznych

Pieczęć Inspektora Emigracyjnego.

Drukarnia Państwowa Nr 78648. 30. VIII 35 30.000.

SER. I. Nr. 590155

P. 11/84/1935 r.

Przepłatny Emigracyjny

RZECZPOSPOLITA POLSKA
M. S. W.
RÉPUBLIQUE POLONAISE
M. I.

PASZPORT PASSEPORT

Obywatel polski / Citoyen polonais Fajga-Ruchla Frajlich

Zamieszkały w / Domicilié à Olkuszu

W towarzystwie żony / Accompagné de sa femme

dzieci / enfants

Paszport ten zawiera 40 stronic
Ce passeport contient 40 pages

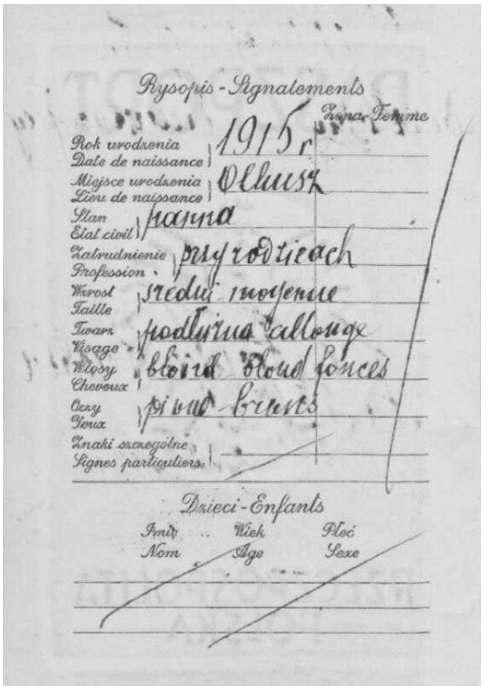

2

Rysopis - Signalements

Żona - Femme

Rok urodzenia / Date de naissance 1915 r.

Miejsce urodzenia / Lieu de naissance Olkusz

Stan / Etat civil panna

Zatrudnienie / Profession przy rodzicach

Wzrost / Taille średni moyenne

Twarz / Visage podłużna allonge

Włosy / Cheveux blond blond foncés

Oczy / Yeux piwne brunes

Znaki szczególne / Signes particuliers

Dzieci - Enfants

Imię / Nom — Wiek / Age — Płeć / Sexe

3

Fotografje - Photographies

Podpis posiadacza
Signature du porteur
W. Freilichówna

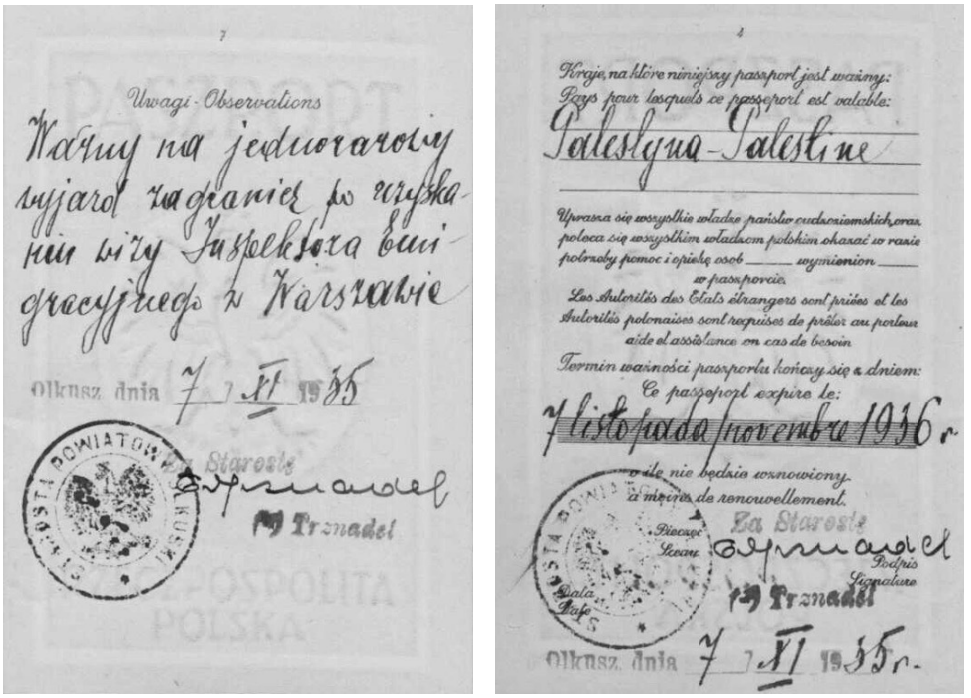

Uwagi - Observations

Ważny na jednorazowy wyjazd za granicę po uzyskaniu wizy Inspektora Emigracyjnego z Warszawie

Olkusz dnia 7 XI 1935

Starosta

Trznadel

Kraje, na które niniejszy paszport jest ważny:
Pays pour lesquels ce passeport est valable:

Palestyna - Palestine

Uprasza się wszystkie władze państw cudzoziemskich, oraz poleca się wszystkim władzom polskim okazać w razie potrzeby pomoc i opiekę osob _____ wymienion _____ w paszporcie.

Les Autorités des Etats étrangers sont priées et les Autorités polonaises sont requises de prêter au porteur aide et assistance en cas de besoin.

Termin ważności paszportu kończy się z dniem:
Ce passeport expire le:

7 listopada/novembre 1936 r.

o ile nie będzie wznowiony.
à moins de renouvellement.

Pieczęć / Sceau / Data / Date

Za Starostę

Podpis / Signature

Trznadel

Olkusz dnia 7 XI 1935 r.

Paszport Fajgi Ruchli Frajlich (fragmenty) (źródło: 123/1112, https://cbj.jhi.pl/)

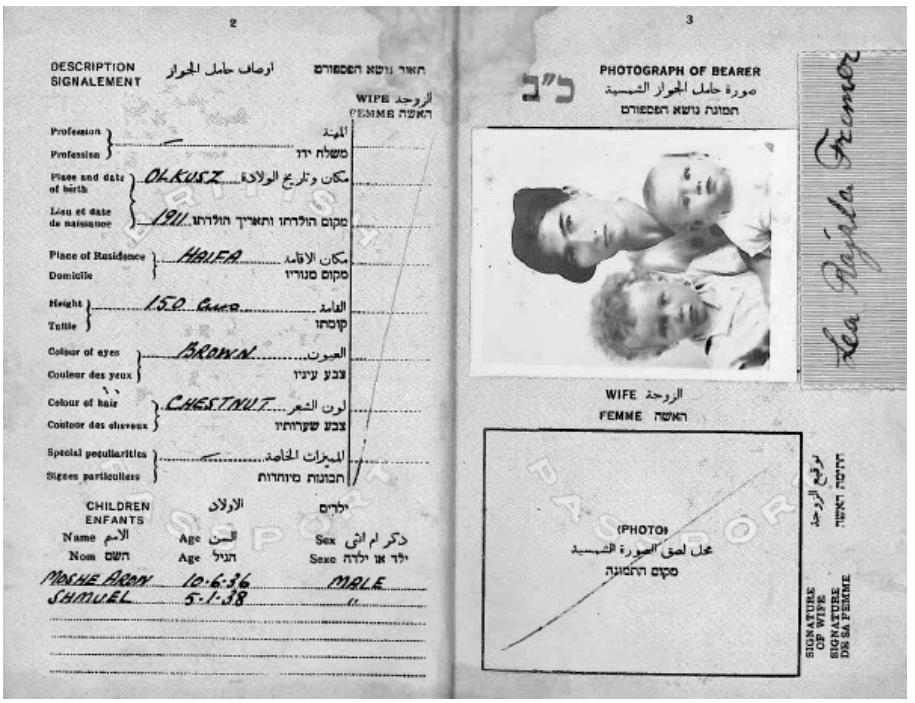

DESCRIPTION / SIGNALEMENT / اوصاف حامل الجواز / תאור נושא הפספורט

WIFE / الزوجة / FEMME / האשה

Profession / المهنة / משלח יד

Place and date of birth / مكان وتاريخ الولادة: OLKUSZ

Lieu et date de naissance / מקום הולדתו ותאריך הולדתו: 1911

Place of Residence / Domicile / مكان الاقامة / מקום מגוריו: HAIFA

Height / Taille / القامة / קומתו: 150 Cms.

Colour of eyes / Couleur des yeux / لون العيون / צבע עיניו: BROWN

Colour of hair / Couleur des cheveux / لون الشعر / צבע שערותיו: CHESTNUT

Special peculiarities / Signes particuliers / المميزات الخاصة / חבונות מיוחדות: —

CHILDREN / ENFANTS / الاولاد / ילדים

Name / Nom الاسم השם	Age / Age السن הגיל	Sex / Sexe ذكر ام انثى ילד או ילדה
MOSHE ARON	10.6.36	MALE
SHMUEL	5.1.38	"

PHOTOGRAPH OF BEARER / صورة حامل الجواز الشمسية / תמונת נושא הפספורט

כ"ב

Ka Rajzla Fromer

WIFE / الزوجة / FEMME / האשה

(PHOTO) محل لصق الصورة الشمسية / מקום התמונה

SIGNATURE OF WIFE / توقيع الزوجة / חתימה האשה

SIGNATURE DE LA FEMME

Paszport Lei Rajzli Fromer z dziećmi Mosze Aronem i Szmuelem (źródło: archiwum rodziny Fromerów)

Laja Rajzla z dwojgiem dzieci wróciła do Polski tuż przed wybuchem wojny.

Tuż po wkroczeniu wojsk niemieckich żołnierze okupanta, a za ich namową także miejscowa ludność, obrabowali sklep zegarmistrza Frajlicha znajdujący się przy Krakowskiej 1[690]. 21.01.1940 r. w Olkuszu urodził się trzeci syn Laji Rajzli Jakob Jehuda. Wszyscy czworo zatrzymani zostali przez Gestapo jako chcący wrócić do Palestyny i przed 08.12.1941 r. zobowiązani zostali wyjechać do Wiednia, gdzie 12.12 tego roku wymienieni mieli zostać na podstawie umowy brytyjsko-niemieckiej[691].

DEUTSCHES REICH
ALLEMAGNE

FREMDENPASS
PASSEPORT POUR ÉTRANGERS

Name des Paßinhabers
Nom du porteur
Jakob Jehuda Fromer

Der Paßinhaber
besitzt nicht die deutsche Reichsangehörigkeit
Le porteur du présent passeport n'est pas ressortissant allemand

Nr. A/41
No

Dieser Paß enthält 28 Seiten
Ce passeport contient 28 pages

A 54 (10.39) Nr. 16326 G/40

PERSONENBESCHREIBUNG
SIGNALEMENT

Staatsangehörigkeit: Palestina
Nationalité:
Beruf: ohne
Profession:
Geburtsort: Ilkenau (früher Olkusz)
Lieu de naissance:
Geburtstag: 21. Januar 1940
Date de naissance:
Wohnsitz oder Aufenthaltsort: Ilkenau
Domicile ou résidence:

Gestalt: klein
Taille:
Gesicht: rund
Visage:
Farbe der Augen: dunkelbraun
Couleur des yeux:
Farbe des Haares: hellblond
Couleur des cheveux:
Besondere Kennzeichen: keine
Signes particuliers:

2 Nr. 16326 G/40

Der Landrat Ilkenau

Unterschrift des Inhabers
Signature du porteur

für das Kind: die Mutter
Lea Rajzla Fromer

Nr. 16326 G/40 3

Paszport Jakoba Jehudy Fromera wystawiony przez olkuskie okupacyjne Starostwo (Der Landrat Ilkenau) (źródło: archiwum rodziny Fromerów)

Rodzice, córki Eta, Frajdla i Jochwet oraz synowie Rachmil i Chil zamordowani zostali w czasie wojny, Izrael-Chersz, Rachmil i Chil wywiezieni zostali do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowani na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 630 i 632-633[692]. Wojnę przeżyły Laja Rajzla, Fajga Ruchla i Dyna, odnotowana na powojennym wykazie osób zarejestrowanych w Olkuszu pod poz. 29[693]. Los Lajzera jest nieznany.

690 *Niemcy rozbili żydowski sklep i zachęcali do rabunku. Początek wojny w Olkuszu – Henryk Kocjan*, https://www.youtube.com/watch?v=BW59CnA799M, ok. 13:35-ok. 14:40.

691 Aleksandra Namysło, *Udział niemieckiej administracji rejencji katowickiej w procesie organizacji akcji wymiany Żydów na obywateli niemieckich w latach 1940-1944*, „Zagłada Żydów. Studia i materiały", nr 3, Warszawa 2007, s. 339-354, zwłaszcza s. 341-343.

692 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 137.

693 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 163.

Przy Górniczej 27 mieszkał brat Sury-Ajdli Chil-Dawid Giertler, a przy pl. Piłsudskiego 22 siostra Estera Wajcman, zaś przy Krakowskiej 1 ich syn Icek-Lejbuś Frelich.

Rywka z domu Cukier MULSZTAJN i córka Estera-Szajndla oraz synowie Mordka Lejb, Ancel i Abram

Rywka z domu Cukier, córka Chaima-Majera i Rejli z domu Krelman, urodziła się 28.02.1879 r. w Nowym Korczynie (pow. Stopnica), do Olkusza przybyła w 1909 r. z Koszyc (pow. Miechów), wdowa. W Olkuszu urodziły się jej i Arona dzieci: 20.06.1908 r. córka Estera-Szajndla, 19.01.1910 r. syn Mordka Lejb, 20.12.1911 r. syn Ancel i 27.12.1913 r. syn Abram. 15.01.1935 r. w Warszawie Mordka Lejb, kamasznik, pobrał się z Chają Surą Lejbman.

Podpis Ancela i Abrama Mulsztajna na listach uczniów siedmioklasowej powszechnej szkoły męskiej w Olkuszu w 1926 r. (źródło: http://polska1926.pl/karty/16448 i https://tile.loc.gov/image-services/iiif/service:mss:pldec:058:0007/full/pct:50/0/default.jpg)

Government of Palestine.
PALESTINIAN CITIZENSHIP ORDER, 1925.
CERTIFICATE OF NATURALIZATION.

ממשלת פלשתינה (א"י)
דבר המלך בנוגע לנתינות הפלשתינאית (האי"ת), 1925.
תעודת התאזרחות

حكومة فلسطين
قانون الجنسية الفلسطينية لسنة ١٩٢٥
شهادة التجنس

FILE COPY

Whereas Ancel MULSZTAJN (hereinafter called the "applicant") has applied for a Certificate of Naturalization, alleging with respect to himself (herself) the particulars set out below, and has satisfied me that the conditions laid down in the above-mentioned Order for the grant of a Certificate of Naturalization are fulfilled in his (her) case:

Now, therefore, in pursuance of the powers conferred on me by the said Order,

I grant to the said applicant this Certificate of Naturalization and declare that he (she) shall, subject to the provisions of the said Order, be entitled to all political and other rights, powers and privileges, and be subject to all obligations, duties and liabilities to which a natural-born Palestinian citizen is entitled or subject, and have to all intents and purposes the status of a natural-born Palestinian citizen.

In witness whereof I have hereto subscribed my name this twentieth day of September 1940

Jerusalem

High Commissioner

No. 50034 A

Serial Number of Application 65801

Certyfikat naturalizacji palestyńskiej Ancela Mulsztajna z 20.09.1940 r. (https://www.archives.gov.il/archives/Archive/0b07170680034dc1/File/0b071706808ce66e)

W latach 1944-1945 Abram był więźniem obozu Fuenfteichen.

Rywka, Estera i Abram zamordowani zostali w czasie wojny. Wojnę przeżyli Mordka Lejb i Ancel.

Ksyl i Ruchla z domu Ungier MAJTELES i córki Estera-Marjem, Rywka i Alta-Hudesa oraz syn Hercyk-Tobiasz

Ksyl, syn Hercyka-Tobiasza i Rywki z domu Wraclawskiej, urodził się 18.04.1880 r. w Wolbromiu, skąd przybył do Olkusza w 1903 r., był kupcem. Jego żona Ruchla z domu Ungier, córka Icyka-Majera i Ałty z domu Erlich, urodziła się 15.12.1878 r. w Olkuszu, tu pobrali się 26.11.1903 r. i tutaj urodziły się ich dzieci: 19.05.1912 r. córka Estera- Marjem, 15.10.1914 r. córka Rywka, 31.01.1917 r. syn Hercyk-Tobiasz i 25.03.1919 r. córka Alta-Hudesa.

W getcie mieszkali przy Waldstr. 10, skąd 12.03.1942 r. Alta-Hudesa wywieziona została do obozu pracy, odnotowana na liście kobiet wywiezionych tego dnia pod poz. 60[694].

Rodzice, Estera-Marjem, Rywka i Hercyk-Tobiasz zamordowani zostali w czasie wojny. Los Alty-Hudesy jest nieznany.

Przy Żuradzkiej 13 mieszkała siostra Ruchli Hinda Rozenberg, przy 3 Maja 1 brat Lejbuś-Gecel Ungier, a przy 3 Maja 5 brat Henoch Unger. Przy pl. Piłsudskiego 17 mieszkała córka Fajgla.

Berek i Margula z domu Glajtman KRAKOWSCY oraz córki Fajgla-Laja, Debora, Rebeka i Elżbieta oraz syn Josek

Berek, syn Icyka Majera i Pajki z domu Biderman, urodził się 23.12.1892 r. w Żarnowcu, do Olkusza przybył w 1918 r. ze Skały, był księgowym. Jego żona Margula z domu Glajtman, córka Motela i Małki z domu Unger, urodziła się 25.05.1888 r. w Olkuszu. Pobrali się 06.03.1918 r. W Olkuszu urodziły się ich dzieci: 04.02.1919 r. córka Fajgla-Laja, 17.06.1920 r. syn Josek, 15.05.1924 r. córka Debora, 27.03.1928 r. córka Rebeka i 21.03.1931 r. córka Elżbieta. Najpierw mieszkali przy Bóżnicznej 10 m. 2, a od 21.05.1935 r. przeprowadzili się na Krakowską 4.

Berek, Debora, Rebeka, Elżbieta i Josek zamordowani zostali w czasie wojny. Los Marguli i Fajgli-Laji jest nieznany.

Przy Bóżnicznej 2 m. 1 mieszkał ojciec Marguli Mordka z synem Ickiem.

Jakób i Perla z domu Lesman PANKOWSCY oraz córki Sura Gitla, Ałta Frajndla, Małka i Mirla

Jakób, syn Mendla i Ruchli Laji z domu Kerner, urodził się 21.12.1893 r. w Olkuszu, współwłaściciel domu, był kupcem właścicielem sklepu bławatnego. Jego

[694] K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 98.

żona Perla z domu Lesman, córka Izraela Majera i Marjem z domu Minc, urodziła się 07.04.1899 r. w Olkuszu, tu pobrali się 30.08.1916 r. i tutaj urodziły się ich córki: 05.09.1917 r. Sura Gitla, 29.01.1920 r. Ałta Frajndla, 25.04.1922 r. Małka i 08.09.1924 r. Mirla. Najpierw mieszkali przy pl. Piłsudskiego 20, którego to domu byli współwłaścicielami, a od 01.09.1935 r. przeprowadzili się na Krakowską 4.

W getcie mieszkali przy Rabensteinerstr. 26, skąd 12.03.1942 r. Mirla wywieziona została do obozu pracy, odnotowana na liście kobiet wywiezionych tego dnia pod poz. 70[695].

Rodzice, Sura Gitla i Mirla zamordowani zostali w czasie wojny, Perla i Mirla wywiezione zostały do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowane na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 693 i 702[696]. Los Ałty-Frajndli i Małki jest nieznany.

Przy pl. Piłsudskiego 20 mieszkała matka Jakóba oraz jego siostra Chendla Chęcińska, przy Górniczej 5 brat Josek-Hersz, a przy Żuradzkiej 5 siostra Dobra Kochen. Przy pl. Piłsudskiego 23 mieszkali rodzice Perli oraz jej bracia Rachmil i Hersz-Mendel, przy Górniczej 29 brat Chil, a przy 3 Maja 37 brat Wólf-Dawid Lesman.

Jakób-Hersz i Symcha z domu Kajzer CUKIERMAN oraz córka Mala i syn Chaim Wólf

Jakób-Hersz, syn Arona i Mali z domu Halprin, urodził się 08.01.1894 r. w Działoszycach, był kupcem. Jego żona Symcha z domu Kajzer, córka Jochyma i Ałty z domu Kajzer/Ałty Tauby z domu Wolnerman, urodziła się 15.06.1896 r. w Olkuszu. Mieli dwoje dzieci: 01.07.1920 r. w Działoszycach urodziła się córka Mala i w 1926 r. syn Chaim Wólf. Najpierw mieszkali w Działoszycach, do Olkusza 20.09.1933 r. przeprowadziła się Symcha z dziećmi i zamieszkali przy Krakowskiej 8, gdzie 09.01.1934 r. przeprowadził się także Jakób-Hersz, a od 04.04.1935 r. przeprowadzili się na Krakowską 4.

Rodzice i Mala zamordowani zostali w czasie wojny. Los Chaima Wólfa jest nieznany.

Przy Krakowskiej 6 mieszkał brat Symchy Izrael Kajzer i siostra Rywka-Bajla Kaczka.

695 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 98.

696 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 139.

Po lewej południowa pierzeja Krakowskiej z fragmentem budowanego numeru 14, dalej pusty plac Krakowska 12 oraz budynki Krakowska 10, 8, 6, 4, 2 i południowa pierzeja rynku (pl. Piłsudskiego) od numeru 10-5 z kościołem katolickim św. Andrzeja w głębi, na wprost dom pod numerem 3, po prawej Krakowska 1, pusty plac po Krakowskiej 3, Krakowska 5 i 7, wylot ulicy Krzywej i fragment Krakowskiej 9 (źródło: Stary Olkusz w Fotografii Zbiór Piotra Nogiecia, Olkuszanin.pl)

Krakowska 5[697]

Według rejestru, właścicielami domu byli Abram-Szmul Molsztajn i Lipa-Hersz Zilberfrajnd[698]. Przewodnik gospodarczy na 1938 r. odnotowuje pod tym adresem artykuły spożywcze Goldfeld[699].

[697] Zob. także zdjęcia przy adresach 3 Maja 1a i 2.

[698] „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „S-wie Muldszajna i Zylberfrajnd" oraz słabo czytelne odręczne napisy, „Imiołek Rudolf(?) Laja Kejzman" (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

[699] *Przewodnik gospodarczy województw kieleckiego, krakowskiego i śląskiego 1938*, s. 93.

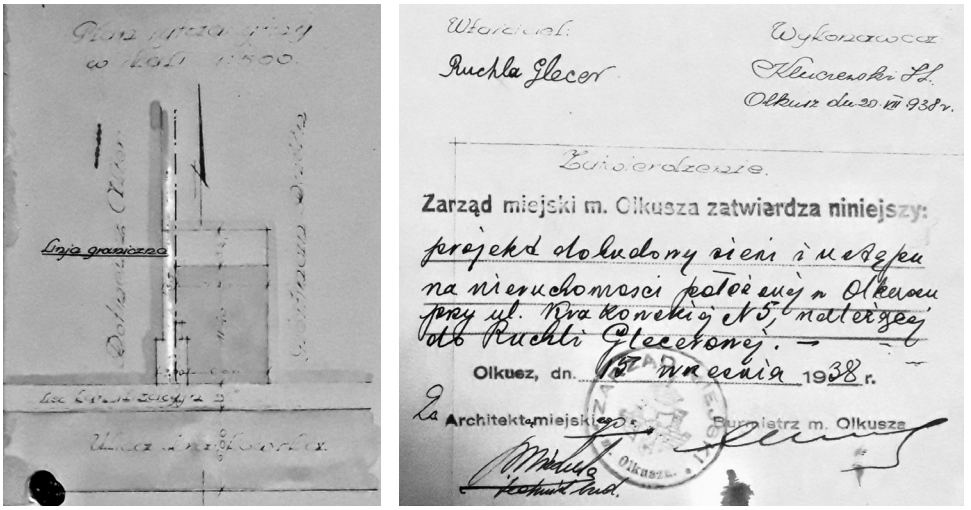

Projekt dobudowy na nieruchomości Ruchli Glecerowej przy Krakowskiej 5 z 15.09.1938 r. (źródło: AP Katowice, sygn. 1204/382, k. 9)

Abram-Szmul MOLSZTAJN

Abram-Szmul, syn Icka-Srula i Laji z domu Zilberfrojnd, urodził się 16.11.1906 r. w Olkuszu, właściciel domu, był na utrzymaniu siostry.

Abram-Szmul zamordowany został w czasie wojny.

Berek ZILBERFRAJND

Berek, syn Hersza-Lipy i Entli z domu Grajcar, urodził się 14.07.1911 r. w Olkuszu. Do 15.03.1933 r. mieszkała tam siostra Berka Gitla, która przeprowadziła się na 3 Maja 9 i pobrała się z Wulfem Wajcmanem, oraz ich ojciec Lipa-Hersz, właściciel domu, który 10.08.1939 r. także przeprowadził się na 3 Maja 9.

Berek przeżył wojnę.

Przy 3 Maja 9 mieszkał ojciec Berka oraz jego siostra Gitla Wajcman.

Krakowska 6[700]

Według rejestru, właścicielem domu był Ksyl Frenkiel[701]. Przewodnik gospodarczy z 1938 r. odnotowuje pod tym adresem Spółdzielczy Banku Ludowy[702].

[700] Zob. zdjęcia przy adresach Krakowska 1, 2 i 3.

[701] „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „Kaiser i Frenkiel" (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

[702] *Przewodnik gospodarczy województw kieleckiego, krakowskiego i śląskiego 1938*, s. 7.

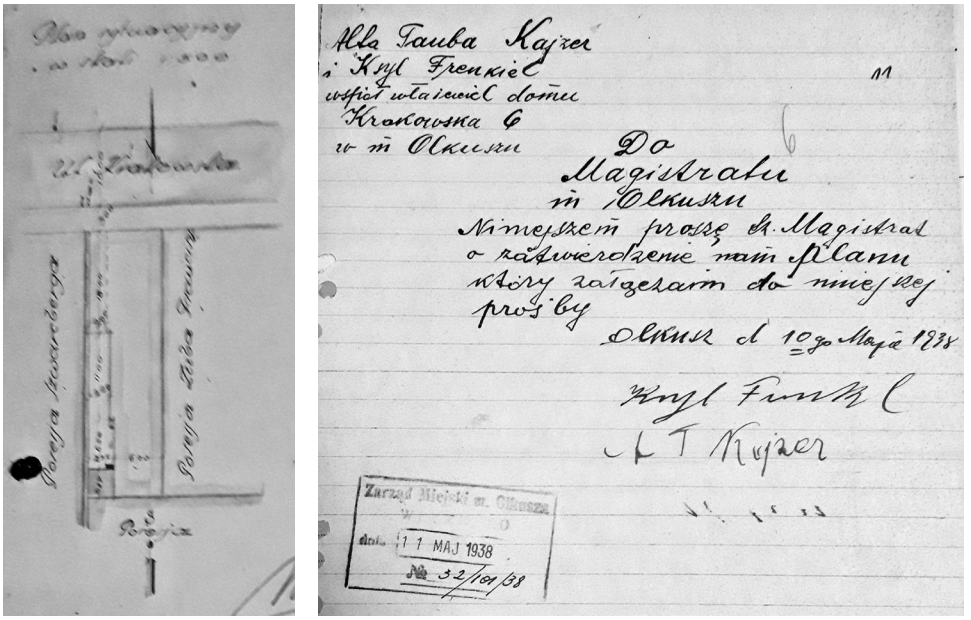

Projekt budowlany na nieruchomości przy Krakowskiej 6 z 11.05.1938 r. (źródło: AP Katowice, sygn. 1204/382, k. 18) i pismo Ałty Tauby Kajzer i Ksyla Frenkiela z 10.05.1938 r. (źródło: AP Katowice, sygn. 1204/382, k. 11)

Izrael i Rywka-Laja z domu Szwajcar KAJZER oraz córki Dyna i Dwojra

Izrael, syn Jochyma i Ałty Tauby z domu Wolnerman, urodził się 03.02.1898 r. w Olkuszu, był kupcem – właścicielem cukierni. Jego żona Rywka-Laja z domu Szwajcar, córka Chaima i Gitli z domu Korenfeld urodziła się 20.07.1900 r. w Wolbromiu, skąd przybyła do Olkusza w 1916 r. Pobrali się 26.11.1923 r. w Olkuszu, tutaj urodziły się ich dwie córki: 23.08.1924 r. Dyna i 02.05.1929 r. Dwojra. W 1929 r. ławnik Walnego Zebrania członków Banku Ludowego w Olkuszu spółdzielni z ogr. odpow.[703].

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny.

Pod tym samym adresem mieszkała siostra Izraela Kajzera Rywka-Bajla Kaczka, a przy Krakowskiej 4 siostra Symcha Cukierman.

Moszek-Wulf i Rywka-Bajla z domu Kajzer KACZKA oraz syn Machel Bajnysz i jego żona Róża z domu Szerman oraz córka Frajdla i syn Jakób-Chaim

Moszek-Wulf, syn Herszona-Jankiela i Estery-Małki z domu Rafałowicz, urodził się 11.09.1891 r. w Działoszycach, skąd przybył do Olkusza w 1911 r., był kupcem – właścicielem sklepu. Jego żona Rywka-Bajla z domu Kajzer, córka Jochyma i Ałty

[703] AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, wyciąg z protokołu nr 12 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 06.03.1929 r.

Tauby z domu Wolnerman, urodziła się 30.09.1893 r. w Olkuszu, tutaj też pobrali się 24.05.1911 r. Mieli czworo dzieci: 14.03.1912 r. w Działoszycach urodziła się córka Dwojra-Brandla, 22.10.1914 r. w Olkuszu urodził się syn Machel Bajnysz, 20.06.1918 r. w Olkuszu urodziła się córka Frajdla i 16.01.1930 r. w Olkuszu urodził się syn Jakób-Chaim. Dwojra-Bajla 10.01.1939 r. przeprowadziła się na pl. Piłsudskiego 8.

Paszport Mosesa Wolfa Kaczki z 03.08.1915 r. (źródło: PTTK Olkusz)

Podpis Michała (Machela Bajnysza) Kaczki na liście uczniów siedmioklasowej powszechnej szkoły męskiej w Olkuszu w 1926 r.
(https://tile.loc.gov/image-services/iiif/service:mss:pldec:058:0007/full/pct:50/0/default.jpg)

12.11.1940 r. w Strzemieszycach Wielkich Machel Bajnysz pobrał się z Różą z domu Szerman, córką Majera-Wólfa i Rywki z domu Lask, urodzoną 31.05.1915 r. w Olkuszu, która wcześniej mieszkała przy rodzicach na Górniczej 32, a od 15.04.1935 przy ojcu na Krakowskiej 8 i od 01.02.1940 r. przy 3 Maja 1a, skąd 02.12.1940 r. przeprowadziła się do męża na Krakowską 6. Od 16.12.1940 r. Machel Bajnysz z Różą przeprowadzili się na Krakowską 4, od 08.04.1941 r. zamieszkali przy Górniczej 29 (Schulstr. 29) i od 27.05.1941 r. przy Augustiańskiej 12.

Rodzice, Machel Bajnysz z żoną i Frajdla zamordowani zostali w czasie wojny. Los Jakób-Chaima jest nieznany.

Pod tym samym adresem mieszkał brat Rywki-Bajli Izrael Kajzer, a przy Krakowskiej 4 siostra Symcha Cukierman. Przy pl. Piłsudskiego 8 mieszkała córka Dwojra Brajndla Kochen. Przy Krakowskiej 8 mieszkał ojciec Róży z jej siostrą Kajnes i bratem Moszkiem Lejbem, przy Szpitalnej 40 siostra Laja Gliksman, przy Żuradzkiej 3 siostra Małka Waltman, a przy Żuradzkiej 6 brat Abram-Chilel Szerman.

Judka i Gitla z domu Sztark MAJOROWICZ oraz córki Tauba-Laja, Pesla i Sura-Bajła oraz syn Chaim-Szmul

Judka, syn Chaima i Sury Rywki z domu Nunberg, urodził się 25.09.1898 r. w Wolbromiu, skąd przybył do Olkusza w 1918 r., był krawcem. Jego żona Gitla z domu Sztark, córka Szmula i Bajli z domu Goldblum, urodziła się 28.11.1889 r. w Olkuszu, tutaj też pobrali się 03.12.1918 r. i tu urodziły się ich dzieci: 25.06.1920 r. córka Tauba-Laja, 10.09.1922 r. córka Pesla, 15.01.1925 r. syn Chaim-Szmul i 18.10.1932 r. córka Sura-Bajła.

Ich los jest nieznany.

Przy Bóżnicznej 10 mieszkał brat Gitli Aron-Dawid, przy pl. Piłsudskiego 10 brat Moszek-Joel, a przy Augustjańskiej 1 m. 5 siostra Dwojra Lewkowicz.

Hejnich i Gołda Ajdla z domu Wolnerman FELDBAUM

Hejnich, syn Gutmana i Marji z domu Rubin, urodził się 06.02.1878 r. w Zawierciu, do Olkusza przybył w 1900 r. z wsi i gminy Poręba Mrzygłodzka (pow. Zawiercie), był kupcem. Jego żona Gołda Ajdla z domu Wolnerman, córka Wulfa i Dwojry z domu Rozenblum, urodziła się 14.10.1880 r. w Olkuszu, tutaj też pobrali się 24.02.1904 r. Ich córka Dwojra urodziła się 16.12.1904 r. w Porębie Mrzygłodzkiej, a syn Izrael urodził się 12.03.1916 r. w Olkuszu. Dwojra przybyła do Olkusza w 1904 r. z Poręby Mrzygłowskiej, 17.11.1932 r. pobrała się w Olkuszu z Chaimem Borzykowskim, a 01.04.1937 r. także w Olkuszu z Abramem Najmanem i 14.04.1937 r. przeprowadziła się do Orzesza (pow. Pszczyna). Izrael 12.11.1940 r. pobrał się w Strzemieszycach Wielkich z Gitlą Chają Szprynger i od 15.11.1940 r. przeprowadził się na Wolbromską 1, potem na Kościuszki 3, gdzie zamieszkali razem, a następnie Daszyńskiego 13, Daszyńskiego 17 i powrót na Daszyńskiego 13, który jest ostatnim znanym ich adresem.

Hejnich i Gołda Ajdla zamordowani zostali w czasie wojny, wywiezieni do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowani na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 560-561[704].

Przy Kościuszki 3 mieszkał ich syn Izrael.

[704] K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 135.

Ksyl i Brandla z domu Almer FRENKIEL oraz córka Szajndla i synowie Izrael-Icek, Josek oraz Szoel.

Ksyl, syn Moszka i Pesli z domu Binsztok, urodził się 15.08.1887 r. w Olkuszu, właściciel domu, był kupcem. Jego żona Brandla z domu Almer, córka Moszka i Estery z domu Białobroda, urodziła się 15.05.1890 r. w Pilicy, do Olkusza przybyła w 1915 r. z Kielc. Pobrali się 10.11.1912 r. w Olkuszu i tu urodziły się ich dzieci: 04.01.1914 r. syn Izrael-Icek, 20.03.1916 r. córka Szajndla, 05.06.1920 r. syn Josek i 15.04.1923 r. syn Szoel.

Podpis Izraela Frenkiela na liście uczniów siedmioklasowej powszechnej szkoły męskiej w Olkuszu w 1926 r. (źródło: https://tile.loc.gov/image-services/iiif/service:mss:pldec:058:0007/full/pct:50/0/default.jpg)

Ich los jest nieznany.

Przy pl. Piłsudskiego 7 mieszkał brat Ksyla Abram, a przy pl. Piłsudskiego 15 brat Josek-Wolf.

Moszek i Malcia z domu Blumenfrucht PACANOWSCY oraz syn Berek.

Moszek, syn Berka i Pesli z domu Solarczyk, urodził się 20.04.1885 r. w Pacanowie, skąd przybył do Olkusza w 1907 r., był kupcem – właścicielem sklepu. Jego żona Malcia z domu Blumenfrucht, córka Joska Dawida i Rywki z domu Brukner, urodziła się 28.08.1904 r. w Wolbromiu, tutaj też pobrali się 31.05.1937 r. i stąd 04.06.1937 r. przeprowadziła się do Olkusza. 23.08.1938 r. w Olkuszu urodził się ich syn Berek. Moszek mieszkał wcześniej przy Buchowieckiego 8 z pierwszą żoną Jachetą z domu Frejfeld, urodzoną 27.11.1892 r. w Niedźwiedziu (pow. Miechów), córką Chaima-Nuty i Zysli-Ajgi z domu Barumchercyk, z którą pobrali się 08.01.1913 r. w Skale, a która w tym samym roku przeprowadziła się do Olkusza z Młynika (gm. Sułoszowa). Z tego adresu przeprowadzili się 10.05.1936 r. na Krakowską 6, gdzie Jacheta zmarła 22.01.1937 r.

Niemiecka księga adresowa z 1941 r. wymienia „*Kofferfabriken*. Pacenowski & Co., M." [705].

Rodzice i syn Berek zamordowani zostali w czasie wojny.

Do 20.03.1936 r., gdy przeprowadzili się do Grodźca (pow. Będzin), pod adresem tym mieszkali także Moszek-Chil Zyngier, syn Lejbusia i Sury-Gitli z domu Dafner,

[705] *Deutsches Reichs-Adressbuch*, *Die Ostgebiete*, *1941*, hasło „Olkusch", s. 549.

urodzony 17.01.1908 r. w Olkuszu, kupiec, jego żona Szajndla z domu Tendler, córka Joska i Chany Ruchli z domu Fajner, urodzona 08.06.1905 r. w Olkuszu oraz ich córka Tauba, urodzona 12.04.1932 r. w Olkuszu. Moszek-Chil i Szajndla pobrali się 28.03.1931 r. w Olkuszu. Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny. Przy Krzywej 8 mieszkali rodzice Moszka-Chila z jego siostrą i dwoma braćmi. Przy Krakowskiej 9 mieszkali rodzice Szajndli z jej siostrą i bratem, przy Krakowskiej 2 brat Szmul-Dawid, a przy 3 Maja 9 siostra Rywka Wajcman.

Krakowska 7[706]

Według rejestru, właścicielem domu był zmarły w 1938 r. Rubin Glajtman[707].

Rywka z domu Najman GLAJTMAN oraz córka Ruchla-Małka i syn Icek-Tobiasz

Rywka z domu Najman, córka Jankiela i Marji z domu Dąbrowskiej, urodziła się 29.12.1879 r. w Szczekocinach (pow. Włoszczowa), skąd w 1896 r. przybyła do Olkusza. W Olkuszu 31.10.1896 r. pobrała się z Rubinem, urodzonym tu 13.03.1873 r., synem Tobiasza i Chindy z domu Liberman, właścicielem domu i handlarzem. W Olkuszu urodziły się mieszkające z nimi ich dzieci: 05.12.1907 r. syn Icek-Tobiasz i 24.04.1909 r. córka Ruchla-Małka. Rubin zmarł w Olkuszu 10.12.1938 r.

Ich los jest nieznany.

Przy Kościuszki 4 mieszkała córka Marjem Przechacka.

Krakowska 8[708]

Rejestr nie wskazuje właściciela[709].

Mordka i Grina z domu Rotmensz LIPMAN oraz syn Zacharjasz

Mordka, syn Zacharjasza i Fajgli z domu Lindenbaum, ur. 11.06.1904 r. w Wolbromiu, do Olkusza przybył 04.01.1925 r. z Sosnowca, był fryzjerem. Jego żona Grina z domu Rotmensz, córka Ałtera i Mindli z domu Paliwoda, urodziła się 13.12.1893 r.

[706] Zob. także zdjęcia przy adresach 3 Maja 1a i 2.

[707] Potwierdza to „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

[708] Zob. zdjęcia przy adresach Krakowska 1, 2, 3 i 5.

[709] Niestety posiadana kopia „Wykazu nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. nie pozwala na jednoznaczną identyfikację maszynowego zapisu, skreślonego i nadpisanego dwoma zapisami, prawdopodobnie każdy z imieniem Leib (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

w Olkuszu, tutaj 11.11.1925 r. pobrali się i tu urodziły się ich dzieci: 24.05.1926 r. córka Gajga i 17.07.1928 r. syn Zacharjasz. Fajga zmarła 19.08.1938 r. w Olkuszu. Od 21.12.1932 r. do 01.06.1934 r., gdy przeprowadziła się na Krakowską 3, mieszkała z nimi przybyła z Królewskiej Huty siostra Mordki manikiurzystka Frajda-Gitla Lipman. Jako sublokatorzy mieszkali u nich rzymsko-katoliccy czeladnicy fryzjerscy.

Olkuska rodzina Lipmanów, rok 1935, Motl, żona Grynia (Golda?), dzieci Zecharia i Felicia (Fajgel) (https://olkuscyzydzi.pl/pl/listy-belli-rotner/)

21.04.1941 r. Lipmanowie przeprowadzili się na Pocztową 18.

Ich los jest nieznany.

Przy Krakowskiej 3 mieszkała siostra Mordki Frajda Gitla Lipman. Przy Krakowskiej 3 mieszkała także siostra Griny Frajdla Blumenfrucht.

Majer-Wólf/Wolf SZERMAN i córka Kajnes oraz syn Moszek Lejb

Majer-Wólf/Wolf, syn Lejzora/Lajzora i Ruchli z domu Tarek, ur. 26.09.1869 r. w Lutomirsku (pow. Łódź), krawiec – właściciel zakładu, wdowiec po Rywce z domu Lask, urodzonej w 1868 r. w Kucowie (pow. Radom), córce Szaji i Sury z domu Berkowicz, z którą pobrali się 22.10.1897 r. w Sulmierzycach. W 1908 r. przeprowadzili się do Olkusza z Kleszczowa (pow. Noworadomsk) wraz z trojgiem dzieci, które mają wskazane jednak Olkusz jako miejsce urodzenia: urodzony w 1906 r. syn Abram-Chilel, urodzona 25.07.1906 r. córka Dwojra i urodzony 23.08.1908 r. syn Szaja. Mieszkali

przy Górniczej 32, a z nimi ponadto syn Moszek Lejb, urodzony 12.08.1910 r. w Olkuszu, córka Róża, urodzona 31.05.1915 r. w Olkuszu i córka Kajnes, urodzona w 1906 r. Rywka zmarła 05.10.1933 w Olkuszu. Dwojra wyjechała do Belgii, a Szaja do Palestyny. Reszta rodziny od 15.04.1935 zamieszkała przy Krakowskiej 8. 10.10.1937 r. Abram-Chilel przeprowadził się na Żuradzką 6.

Od 01.02.1940 r. ojciec z córkami Różą i Kajnes zamieszkali przy 3 Maja 1a, skąd 02.12.1940 r. Róża – po ślubie z Machelem Bajnyszem Kaczką 12.11.1940 r. w Strzemieszycach Wielkich - przeprowadziła się na Krakowską 6.

Majer-Wolf, Moszek Lejb i Kajnes zamordowani zostali w czasie wojny.

Przy Krakowskiej 6 mieszkała córka Róża Kaczka, przy Szpitalnej 40 córka Laja Gliksman, przy Żuradzkiej 3 córka Małka Waltman, a przy Żuradzkiej 6 syn Abram-Chilel Szerman.

Krakowska 9[710]

Według rejestru, właścicielem domu i nieruchomości był Mendel-Icyk Kerner[711]. Przewodnik gospodarczy na 1938 r. odnotowuje pod tym adresem fabrykę mydła B. Dancygiera oraz w dziale „Skóry" Chanę Tendler[712].

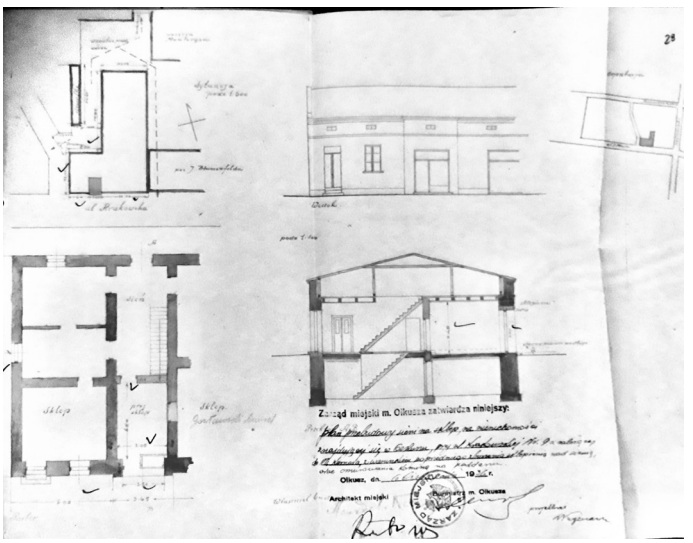

Plan przebudowy na nieruchomości przy ul. Krakowskiej 9 (źródło: AP Katowice, sygn. 1204/382, k. 28)

[710] Zob. zdjęcia przy adresach 3 Maja 1a i 2.

[711] Potwierdza to „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. z maszynowym zapisem „Mendel Kerner" (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

[712] *Przewodnik gospodarczy województw kieleckiego, krakowskiego i śląskiego 1938*, s. 66 i 89.

Mendel-Icyk i Blima z domu Lender KERNER oraz syn Szlama-Josek

Mendel-Icyk, syn Lejbusia i Chaji Sory z domu Ejleneberg, urodził się 09.01.1865 r. w Olkuszu, właściciel domu i nieruchomości. Jego żona Blima z domu Lender, córka Rubina i Chaji Tołcy z domu Frydman, urodziła się 22.12.1872 r. w Olkuszu. Pobrali się 19.06.1888 r. w Olkuszu, tu urodził się mieszkający z nimi syn Szlama-Josek. Mendel-Icyk był przewodniczącym zarządu gminy żydowskiej w 1925 r.[713] W 1934 r. kandydował na radnego miejskiego z listy Zjednoczonego „Bloku żydowskiego" [714].

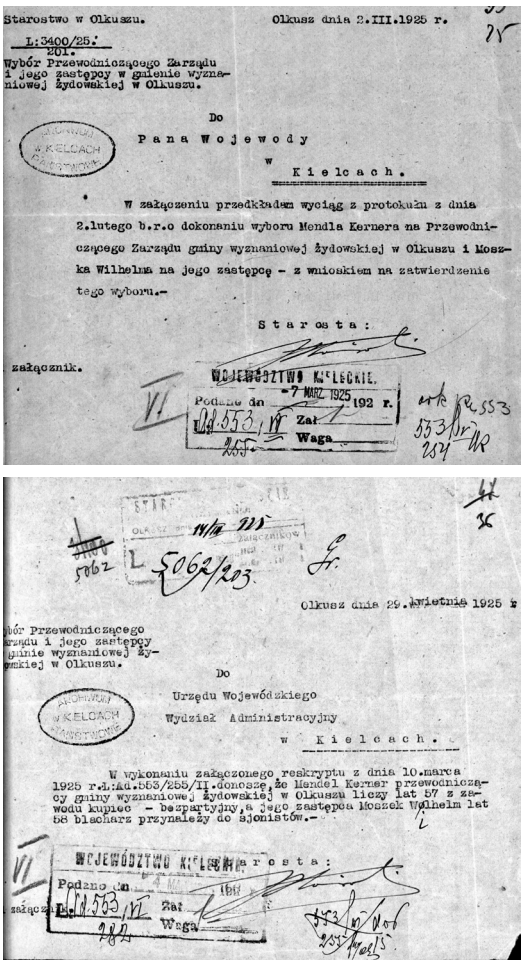

Starostwo w Olkuszu. Olkusz dnia 2.III.1925 r.

L:3400/25.
201.
Wybór Przewodniczącego Zarządu i jego zastępcy w gminie wyznaniowej żydowskiej w Olkuszu.

Do
Pana Wojewody
w
Kielcach.

W załączeniu przedkładam wyciąg z protokułu z dnia 2.lutego b.r.o dokonaniu wyboru Mendla Kernera na Przewodniczącego Zarządu gminy wyznaniowej żydowskiej w Olkuszu i Moszka Wilhelma na jego zastępcę - z wnioskiem na zatwierdzenie tego wyboru.-

Starosta:

Załącznik.

WOJEWÓDZTWO KIELECKIE.
Podano dn. -7 MARZ 1925 192 r.
Zał.
Waga

Olkusz dnia 29.kwietnia 1925 r.

Do
Urzędu Wojewódzkiego
Wydział Administracyjny
w Kielcach.

W wykonaniu załączonego reskryptu z dnia 10.marca 1925 r.l.Ad.553/255/II.donoszę,że Mendel Kerner przewodniczący gminy wyznaniowej żydowskiej w Olkuszu liczy lat 57 z zawodu kupiec - bezpartyjny,a jego zastępca Moszek Wilhelm lat 58 blacharz przynależy do zjoniatów.-

Starosta:

WOJEWÓDZTWO KIELECKIE.
Podano dn.
Zał.
Waga

Korespondencja Starosty Olkuskiego z Wojewodą Kieleckim w sprawie wyboru Przewodniczącego Zarządu i jego zastępcy w gminie wyznaniowej żydowskiej w Olkuszu w 1925 r. (źródło: AP Kielce, sygn. 100/1506 Urząd Wojewódzki Kielecki I, k. 25 i 36)

713 AP Kielce, Wybory organów zarządzających w Olkuszu 1930.

714 „Z drogi", nr 2, 27.05.1934 r., s. 1.

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny.

Przy 3 Maja 16 mieszkała siostra Mendla-Icyka Marja Chawa Lisia, przy pl. Piłsudskiego 20 siostra Ruchla-Laja Pankowska, przy pl. Piłsudskiego 22 siostra Rywka Grynberg, przy Augustiańskiej 2 m. 1 siostra Ajdla-Chana Zając. Przy Parczewskiej 2 mieszkała siostra Blimy Mechele Hocherman, a przy pl. Piłsudskiego 1 brat Josek Lender.

Rajzla-Laja MINC

Rajzla-Laja, córka Gabrjela i Rozalji/Ruchli z domu Kierner/Kerner, urodziła się 01.05.1915 r. w Działoszycach. Mieszkała przy matce Ruchli z domu Kerner, urodzonej 13.08.1890 r. w Olkuszu, córce Mendla i Blimy z domu Kerner, właścicielce cukierni, wdowie po Gabrjelu, razem z dwoma siostrami: Chają-Surą, urodzoną 14.11.1910 r. w Działoszycach i Frajdlą, urodzoną 29.09.1919 r. w Olkuszu. 15.07.1935 r. Chaja-Sura przeprowadziła się do Katowic, a 28.10.1936 r. Ruchla z córką Frajdlą przeprowadziły się do Sosnowca.

Podpis Rajzli-Laji Minc na liście uczennic siedmioklasowej powszechnej szkoły żeńskiej w Olkuszu w 1926 r. (źródło: http://www.polska1926.pl/ karty/30362)

Los Rajzli-Laji jest nieznany.

Pod tym samym adresem mieszkali dziadkowie Mandel-Icyk i Blima Kerner oraz wujek Szlama-Josek.

Josek-Berek/Boruch i Chana-Ruchel z domu Fajner TENDLER oraz córka Małka z domu Tendler PODOLSKA i wnuczka Dwojra-Laja oraz syn Chaim-Machel

Josek-Berek/Boruch, syn Wolfa i Bajli z domu Frajbergier, urodził się 18.06.1867 r. w Wolbromiu, skąd przybył do Olkusza w 1889 r., był kupcem - właścicielem sklepu, w 1928 r. był ławnikiem Walnego Zebrania członków Banku Komercyjnego (później: Bank Ludowy) spółdzielni z o. o. w Olkuszu[715]. Jego żona Chana-Ruchel z domu Fajner, córka Jakóba-Berka i Szajndli z domu Erlich, urodziła się 17.12.1866 r. w Olkuszu. Pobrali się 20.08.1890 r. w Olkuszu, tu urodziły się mieszkające z nimi dzieci: 20.06.1904 r. córka Małka, 22.09.1911 r. syn Chaim-Machel i 06.12.1912 r. córka Rywka. 14.03.1928 r.

[715] AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, wyciąg z protokołu nr 11 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 03.04.1928 r., k. 40.

w Olkuszu Małka pobrała się z Aronem, 11.01.1930 r. w Olkuszu urodziła się ich córka Dwojra-Laja. W 1933 r. Małka z mężem Aronem i córką Dwojrą-Lają wyjechali do Palestyny. 18.12.1938 r. w Olkuszu Rywka pobrała się z Aronem Chaskielem Wajcmanem i od 01.02.1939 r. zamieszkała przy 3 Maja 9. Chaim-Machel był kamasznikiem.

Chaim Machel był więźniem Buchenwaldu i Gross Rosen.

Josek-Berek i Chana-Ruchel zamordowani zostali w czasie wojny. Wojnę przeżył Chaim Machel, a także Małka z córką Dwojrą-Lają, którzy przed wojną wyjechali z Polski.

Przy 3 Maja 9 mieszkała córka Rywka Wajcman, przy Krakowskiej syn Szmul-Dawid Tendler, a przy Krakowskiej 6 córka Szjandla Zyngier.

Tobiasz i Gołda-Estera z domu Ungier MAJTELES oraz zięć Szymon-Lejb i córka Sura z domu Majteles KOPEL oraz ich córka Gitla-Cypra i syn Gdalia Josek oraz syn Szmul-Majer i syn Chil-Jakób oraz synowa Łaja z domu Małus MAJTELES i ich córka Fajgla

Tobiasz, syn Szmula-Hersza i Sury z domu Rozmaryn, urodził się 13.10.1867 r. w Wolbromiu, skąd w 1890 r. przeprowadził się do Olkusza, był handlarzem. Jego żona Gołda-Estera z domu Ungier, córka Icyka i Chudesy z domu Erlich, urodziła się 26.06.1870 r. w Olkuszu. Pobrali się 22.05.1891 r. w Olkuszu. Ich syn Chil-Jakób urodził się 11.04.1899 r. w Olkuszu, był handlarzem, w 1900 r. przeprowadził się z Wielmoży (gm. Sułoszowa) do Olkusza. Jego żona Łaja z domu Małus, córka Abrama-Icka i Fajgli z domu Grunwald, urodziła 24.08.1906 r. w Myszkowie. Pobrali się 26.07.1932 r. w Żarkach, 13.08.1932 r. Łaja przeprowadziła się z Żarek do Olkusza, choć to w Żarkach 03.06.1933 r. urodziła się ich córka Fajgla, która 10.11.1933 r. przybyła stamtąd do Olkusza. Córka Tobiasza i Estery Gołdy Sura z domu Majteles Kopel urodziła się 01.06.1904 r. w Olkuszu. Jej mąż Szymon-Lejb, syn Mendla i Frajdli z domu Urbach, urodził się 18.05.1905 r. w Zawierciu, do Olkusza przybył w 1931 r. ze Strzemieszyc. Pobrali się 18.12.1933 r. w Olkuszu, tutaj urodziły się ich dzieci: 29.02.1932 r. syn Szmul -Majer, 12.07.1933 r. córka Gitla-Cypra i 28.09.1936 r. syn Gdalia Josek.

Rodzina Małusów w Żarkach, z lewej Chil-Jakób i Łaja Majtelesowie, ich córka Fajgla na rękach babci (źródło: archiwum Zipory (Fajgli) Bekensztajn z domu Majteles, córki Chila Jakób Majtelesa)

Prawdopodobnie rodzina Koplów, od lewej Szmul-Majer, Sura z domu Majteles, Gdalia Josek, Szymon -Lejb i Gitla-Cypra w Olkuszu w 1937 r. (źródło: archiwum Zipory (Fajgli) Bekensztajn z domu Majteles)

Tobiasz i Gołda-Estera Majtelesowie oraz cała rodzina Koplów zamordowani zostali w czasie wojny, Gołda-Estera wywieziona została do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta, odnotowana na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 398[716]. Wojnę przeżył Chil-Jakób z żoną i córką, którzy wyemigrowali przed wojną z Polski.

[716] K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 132.

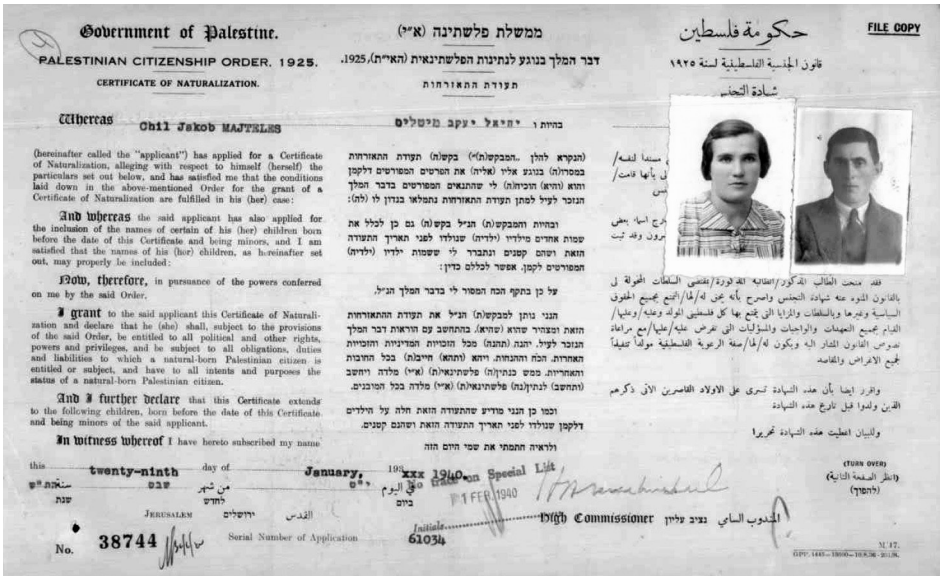

Government of Palestine.

PALESTINIAN CITIZENSHIP ORDER, 1925.

CERTIFICATE OF NATURALIZATION.

ממשלת פלשתינה (א"י)

דבר המלך בנוגע לנתינות הפלשתינאית (האי"ת), 1925.

תעודת התאזרחות

حكومة فلسطين

قانون الجنسية الفلسطينية لسنة ١٩٢٥

شهادة التجنس

FILE COPY

Whereas Chil Jakob MAJTELES

(hereinafter called the "applicant") has applied for a Certificate of Naturalization, alleging with respect to himself (herself) the particulars set out below, and has satisfied me that the conditions laid down in the above-mentioned Order for the grant of a Certificate of Naturalization are fulfilled in his (her) case:

And whereas the said applicant has also applied for the inclusion of the names of certain of his (her) children born before the date of this Certificate and being minors, and I am satisfied that the names of his (her) children, as hereinafter set out, may properly be included:

Now, therefore, in pursuance of the powers conferred on me by the said Order,

I grant to the said applicant this Certificate of Naturalization and declare that he (she) shall, subject to the provisions of the said Order, be entitled to all political and other rights, powers and privileges, and be subject to all obligations, duties and liabilities to which a natural-born Palestinian citizen is entitled or subject, and have to all intents and purposes the status of a natural-born Palestinian citizen.

And I further declare that this Certificate extends to the following children, born before the date of this Certificate and being minors of the said applicant.

In witness whereof I have hereto subscribed my name

this twenty-ninth day of January, 1940

Jerusalem

No. 38744 Serial Number of Application

Initials 61034

High Commissioner

(TURN OVER)

PARTICULARS RELATING TO APPLICANT.

اوصاف الطالب او الطالبة

פרטים בנוגע למבקש(ת)

Place and date of birth Olkusz, Poland; 1899

Nationality Polish

Trade or occupation Labourer

Unmarried, married, widowed or divorced Married

Name of wife Laja, maiden name MALUS

Names of Children	Dates of Birth
Fajgla	3.6.1933
Yosef Meir	14.1.1938

Sworn or affirmed and subscribed this ..... day of ....., 193.....

(Signature) ..... (Title) .....

Signature of holder .....

Certyfikat naturalizacji palestyńskiej Chila Jakoba Majtelesa z 29.01.1940 r.
(https://www.archives.gov.il/archives/Archive/0b07170680034dc1/File/0b0717068069ea91)

Przy Kościuszki 2a mieszkała córka Tobiasza i Estery Gołdy Fajgla Rotgerber, a przy Krakowskiej 4 córka Gitla Koplewicz. Przy pl. Piłsudskiego 19 mieszkał brat Szymona-Lejba Chaim-Pinkus Kopel.

Chaja z domu Krycer GROSMAN oraz syn Moszek-Lejb

Chaja z domu Krycer, córka Herszlika i Brandli z domu Cygler, urodziła się w 1885 r. w Wolbromiu, wdowa, do Olkusza przybyła w 1903 r. z Sąspowa (gm. Sułoszowa). W Olkuszu urodziło się dwoje mieszkających z nią dzieci jej i Abrama-Wulfa: 11.02.1910 r. syn Moszek-Lejb i 17.01.1917 r. córka Czarna. Moszek-Lejb był krawcem, od 13.10.1932 r. przeprowadził się do Będzina, skąd powrócił 02.12.1932 r., by wyjechać tam ponownie od 25.03(09?).1933 r. i powrócić 05.10.1933(1939?) r. Czarna 01.09.1938 r. przeprowadziła się do Będzina.

Od 28.02.1941 r. Chaja przeprowadziła się na Pocztową 12, gdzie zamieszkała przy rodzinie córki Estery Wajcman.

Chaja zamordowana została w czasie wojny. Wojnę przeżył Moszek-Lejb.

Przy Pocztowej 12 mieszkała córka Estera Wajcman.

Herszlik-Dawid i Fajgla-Gitla z domu Olkuska vel Goldszajn KENIGSBERG

Herszlik-Dawid, syn Menachema Ojzera i Ruchli Laji z domu Spiro, urodził się w 1904 r. w Zawierciu, do Olkusza przybył w 1931 r. z Sosnowca, był kupcem - właścicielem sklepu. Jego żona Fajgla-Gitla z domu Olkuska vel Goldszajn, córka Icyka-Majera i Szajndli Frymety z domu Winer, urodziła się 09.05.1902 r. w Olkuszu. Pobrali się 23.06.1931 r. w Olkuszu.

Oboje zamordowani zostali w czasie wojny.

Przy pl. Piłsudskiego 26 mieszkali rodzice Fajgli-Gitli z jej pięciorgiem rodzeństwa, przy Żuradzkiej 5 brat Chuna Wulf, przy Buchowieckiego 8 siostra Ruchla Elbaum, a przy Bóżnicznej 21 brat Jakób.

Abram i Nicha z domu Glajtman BRUKNER oraz córki Basia-Perla i Doba

Abram, syn Jakóba i Małki Chaji z domu Wodzisławskiej, urodził się 02.08.1894 r. w Wolbromiu, do Olkusza przybył w 1913 r. z Będzina, był kupcem-właścicielem sklepu. Jego żona Nicha z domu Glajtman, córka Pinkusa-Arona i Ruchli Laji z domu Gertler, urodziła się 13.01.1894 r. w Olkuszu. W Olkuszu urodziły się ich córki: 10.11.1918 r. Basia-Perla i 14.05.1920 r. Doba. 30.03.1930 r. Abram był asesorem na WZCz Spółdzielczej Kasy Pożyczkowej[717].

[717] AAN, sygn. 213/13043.

Od lewej Nicha i jej córka Basia Brukner (źródło: archiwum Alexa Skovrona)

Doba w latach 1939-1941 pracowała we własnym sklepie w Olkuszu, a od 1942-1945 jako szpulerka w obozie Bernsdorf[718].

Od lewej Basia i Doba z Avim, ok. 1948 r. (źródło: archiwum Alexa Skovrona)

[718] Archiwum w Arolsen.

Rodzice zamordowani zostali w czasie wojny. Obie córki przeżyły wojnę, odnotowane zostały w wykazie osób zarejestrowanych w Olkuszu – Basia-Perla pod poz. 13, a Dobra pod poz. 5[719].

Cyna i Laja z domu Gelbard TUCHMAJER oraz córka Marjem/Mariem i synowie Szmul-Abram i Josef

Cyna, syn Izraela i Frymy Małki z domu Frydman, urodził się 27.08.1876 r. w Olkuszu, był kupcem-właścicielem sklepu. Jego żona Laja z domu Gelbard urodziła się w 1883 r. w Olkuszu, tu też pobrali się 14.09.1903 r. i tu urodziły się ich dzieci: 03.06.1903 r. syn Szmul-Abram, 18.06.1910 r. córka Marjem/Mariem i 24.07.1921 r. syn Josef. Marjem była krawcową, od 22.10.1936 r. przeprowadziła się na Bóżniczną 24, gdzie zamieszkała jako sublokatorka siostry ojca, a skąd 12.10.1938 r. powróciła na Krakowską 9.

Ich los jest nieznany.

Przy Bóżnicznej 24 m. 2 mieszkała siostra Cyny Fajgla Tuchmajer, przy pl. Piłsudskiego 30 brat Chenoch Tuchmajer.

Elka MORGEN

Elka urodziła się w 1900 r., do Olkusza przybyła 20.08.1933 r. Żarnowca, była robotnicą fabryczną.

Jej los jest nieznany.

Moszek i Marjem-Hendla z domu Lewkowicz ZILBERSZTAJN/ZYLBERSZTAJN oraz córki Rochma i Masza i syn Izrael-Berek

Moszek, syn Berka i Rochimy z domu Kolin, urodził się 14.08.1910 r. w Olkuszu, był szewcem-właścicielem zakładu, wcześniej mieszkał na Górniczej 32 z matką Rochimą, urodzoną 28.08.1870 r. w Olkuszu, córką Berka i Masi z domu Goldblum, wdową, która zmarła 17.04.1934 r. i babką, Masią z domu Goldblum Kolin, urodzoną 20.01.1849 r. w Olkuszu, córką Joela-Berka i Marji z domu Macner, wdową, która zmarła 17.02.1934 r. w Olkuszu oraz siostrą Nachą i bratem Abramem. Jego żona Marjem-Hendla z domu Lewkowicz, córka Szymego i Dwojry z domu Sztark, urodziła się 12.12.1910 r. w Dąbrowie Górniczej, do Olkusza przybyła w 1918 r. ze Strzemieszyc, podobnie jak pozostała czwórka rodzeństwa i mieszkali z rodzicami przy Augustjańskiej 1 m. 5. Pobrali się 01.06.1934 r. w Olkuszu. Zamieszkali przy Krakowskiej 12, gdzie Moszek przeprowadził się od 02.08.1934 r., tu 14.12.1935 r. urodziła się ich najstarsza córka Rochma. Od

[719] K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 163.

17.12.1936 r. przeprowadzili się na Krakowską 9, gdzie urodziła się dwójka młodszych dzieci: 03.12.1936 r. córka Masza i 25.07.1939 r. syn Izrael-Berek.

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny.

Przy Bóżnicznej 10 m. 3 mieszkała siostra Moszka Nacha Litman oraz w innym mieszkaniu pod tym adresem brat Abram Zilbersztajn. Przy Augustjańskiej 1 m. 5 mieszkali rodzice Marjem-Hendli z jej braćmi Josifem i Mordchą-Majerem.

Krakowska 10[720]

Według rejestru, właścicielami domu byli zmarły w 1936 r. Simsia Berkowicz i jego zięć Aron-Szlama Wajcman[721].

Ałter-Bencion WAJCMAN

Ałter-Bencion, syn Jakóba-Majera i Chany-Laji z domu Grajcar, ur. 23.07.1906 r. w Olkuszu, brat Arona-Szlamy, właściciela domu, kupca właściciela sklepu, urodzonego 20.02.1901 r. w Olkuszu. Obaj w 1918 r. przybyli do Olkusza z Porąbki (gm. olkusko-siewierska, pow. Będzin), w 1920 r. przybyła stamtąd także Frajdla z domu Berkowicz, córka Simchy i Chaji z domu Krajcer. Frajdla i Aron-Szlama pobrali się 16.06.1926 r. w Olkuszu. 29.01.1938 r. Frajdla wyprowadziła się do Mikołowa, a 14.02.1938 r. Aron-Szlama przeprowadził się do Sosnowca.

Frajdla oraz Małka, „zamężne z dwojgiem dzieci" wystąpiły 09.12.1939 r. do Zarządu Miejskiego w Olkuszu z prośbą o zezwolenie na zameldowanie na pobyt czasowy", ale dostały odmowę „ze względów formalnych".

[720] Zob. zdjęcie przy adresie Krakowska 5.

[721] Potwierdza to „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. z maszynowym zapisem „Wajcman i Berkowicz" (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

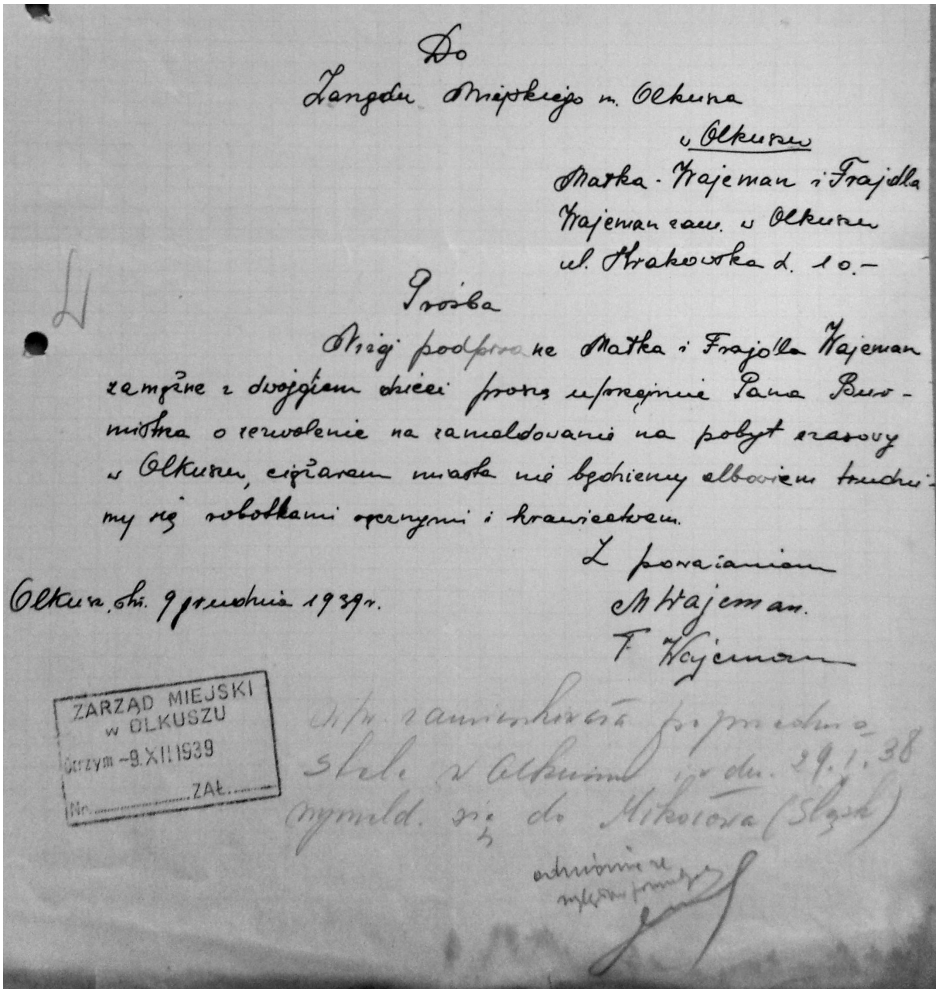

Do
Zarządu Miejskiego m. Olkusza
w Olkuszu
Małka-Wajcman i Frajdla
Wajcman zam. w Olkuszu
ul. Krakowska l. 10.–

Prośba

Niżej podpisane Małka i Frajdla Wajcman zamężne z dwojgiem dzieci proszą uprzejmie Pana Burmistrza o zezwolenie na zameldowanie na pobyt czasowy w Olkuszu, ciężarem miasta nie będziemy albowiem trudnimy się robotkami ręcznymi i krawiectwem.

Z poważaniem
M. Wajcman.
F. Wajcman

Olkusz, dn. 9 grudnia 1939 r.

ZARZĄD MIEJSKI
w OLKUSZU
Otrzym. -9.XII.1939
Nr. ..... ZAŁ. .....

Prośba Frajdli i Małki Wajcman z 09.12.1939 r. do Zarządu Miejskiego w Olkuszu z prośbą o zezwolenie na zameldowanie na pobyt czasowy (AP Katowice, 1204/431, k. 12)

Los Ałtera-Benciona jest nieznany.

Chaja z domu Grajcar BERKOWICZ i córka Pesa oraz syn Samuel

Chaja z domu Grajcar, córka Arona i Kajli z domu Buchbinder, ur. 16.05.1881 r. w Olkuszu, wdowa po Simsi, urodzonym 07.09.1877 r. w Kucowie (gm. Sulmierzyce, pow. Noworadomsk), synu Mośka i Pessy z domu Nachtigal, właścicielu domu, kupcu-właścicielu sklepu, z którym pobrali się 04.02.1900 r. w Olkuszu. W 1920 r. przybyli do Olkusza z Porąbki (gm. olkusko-siewierska, pow. Będzin) wraz z trojgiem dzieci: urodzoną 21.11.1911 r. w Porąbce córką Dwojrą-Rachil, urodzonym 04.03.1915 r. w Niemcach (gm. olkusko-siewierska, pow. Będzin) synem Samuelem i urodzoną

02.09.1919 r. w Niemcach córką Pesą. 08.06.1934 r. Dwojra-Rachil przeprowadziła się do Siewierza. 15.06.1934 r. przybył do nich z Belgii syn Chaim, urodzony w 1910 r., krawiec, który 24.06.1938 r. przeprowadził się do Będzina. Simsia zmarł w Olkuszu 22.10.1936 r. Od 21.10.1938 r. zamieszkał z nimi jako sublokator Lejbuś Rozenbaum do 17.07.1939 r., gdy przeprowadził się na Bóżniczną 22.

Podpis Samuela Berkowicza na liście uczniów siedmioklasowej powszechnej szkoły męskiej w Olkuszu w 1926 r. (źródło: https://tile.loc.gov/image-services/iiif/service:mss:pldec:058:0007/full/pct:50/0/default.jpg)

W getcie mieszkali przy Ostlandstr. 40, skąd 12.03.1942 r. wywieziona została do obozu pracy Pesa, odnotowana na liście kobiet wysłanych tego dnia pod poz. 8[722].

Ich los jest nieznany.

Przy Krzywej 8 mieszkał syn Rafał-Aron Berkowicz.

Kiwa KOŹMA i Frajdla WAJSBEKIER oraz córka Rachela

Kiwa, syn Berka i Rachli z domu Bez, urodził się 17.01.1886 r. w Działoszycach, introligator, w latach 1927-28 członek Banku Komercyjnego (później: Bank Ludowy) spółdzielni z o. o. w Olkuszu, w 1928 r. członek jego Rady Nadzorczej [723]. Wdowiec po Surze-Chanie z domu Szterenfeld, urodzonej 30.06.1886 r. w Pińczowie, córce Pereca i Laji-Gitli z domu Rynga, z którą pobrali się 17.07.1911 r. w Sosnowcu, do Olkusza przybyli w 1912 r. z Działoszyc. Mieszkali przy Parczewska 2, Sura-Chana zmarła w Olkuszu 30.09.1938 r. 14.05.1939 r. przybyła z Wolbromia z ulicy Listopadowej 35 Frajdla urodzona w 1915 r., która zamieszkała z Kiwą jako sublokatorka, gospodyni.

Od 15.11.1940 r. przeprowadzili się na Krakowską 10. 29.06.1941 r. w Olkuszu urodziła się ich córka Rachela.

Rachela zamordowana została w czasie wojny, wywieziona do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowana na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 242[724]. Los Kiwy i Frajdli jest nieznany.

---

722 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 97.

723 AAN, sygn. 213/13044 Bank Ludowy (Komercyjny) w Olkuszu, wyciąg z protokołu nadzwyczajnego Walnego Zebrania członków z 26.06.1927 r. i wyciąg z protokołu nr 11 Dorocznego Walnego Zebrania członków z 03.04.1928 r., k. 40.

724 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 128.

Ulica Krakowska, marzec 1930 r., po lewej parzysta, południowa pierzeja Krakowskiej, za pustym placem po numerze 16 zabudowania od 14 do 2, po prawej narożna Krakowska 11, dalej 9, wylot Krzywej, zabudowania 7-1 (źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, Koncern Ilustrowany Kurier Codzienny - Archiwum Ilustracji, sygn. 3/1/0/9/4494)

Od lewej Krakowska 11 (widok od południa), za nim zachodnia pierzeja Kościuszki (źródło: Maliszewski)

Krakowska 11[725]

Według rejestru, właścicielem domu był zmarły w 1935 r. Nuchim-Lejb Blumenfeld[726].

Rajzla z domu Mosler BLUMENFELD i córka Laja oraz syn Bajrach

Rajzla z domu Mosler, córka Chaima-Chersza i Blimy-Gitli z domu Fridman, urodziła się 09.05.1899 r. w Olkuszu, wdowa po Nuchimie-Lejbie, urodzonym 19.07.1893 r. w Olkuszu, synu Ancela i Rochimy z domu Blumenfeld, właścicielu domu, furmanie, z którym pobrali się 26.01.1924 r. w Olkuszu. W Olkuszu urodziły się ich dzieci: 05.03.1926 r. córka Laja i 15.08.1929 r. syn Bajrach. Nuchim-Lejb zmarł 1935.10.22 w Olkuszu.

Wszyscy zamordowani zostali w czasie wojny.

Przy Górniczej 4 mieszkali rodzice Rajzli z jej siostrą Chaną, przy 3 Maja 5 siostra Laja-Szajndla Pinkus. Przy pl. Piłsudskiego 7 mieszkała siostra Nuchima-Lejba Estera Frenkiel, a przy Augustjańskiej 24 m. 2 siostra Blima Fajgla Macner.

Jankiel i Dwojra z domu Fuksbruner MOSLER i córki Fajgla, Ruchla i Chana oraz syn Josek-Rubin

Jankiel, syn Nuchyma i Rochli Czarnej z domu Balkan, urodził się 15.06.1877 r. w Opocznie, skąd w 1902 r. przybył do Olkusza, był emerytem. Jego żona Dwojra z domu Fuksbruner, córka Joska i Fajgli z domu Waserszal, urodziła się w 1886 r.w Olkuszu. Pobrali się 27.12.1910 r. w Olkuszu, tu urodziły się ich dzieci: 14.10.1906 r. syn Josek-Rubin, 15.01.1908 r. córka Gołda, 27.12.1913 r. córka Fajgla, 25.11.1916 r. córka Ruchla i 20.10.1922 r. córka Chana. Początkowo mieszkali przy pl. Piłsudskiego 21, skąd Gołda 18.02.1936 r. przeprowadziła się do Będzina. Od 05.11.1937 r. rodzice z pozostałą czwórką dzieci przeprowadzili się na Krakowską 11.

W getcie mieszkali przy Wolbromer 19, skąd 12.03.1942 r. wywieziono do obozu pracy Ruchlę i Chanę, odntoowane na liście kobiet wywiezionych tego dnia pod poz. 65 i bez numeru dopisanej ręcznie na końcu listy[727].

Rodzice zamordowani zostali w czasie wojny, wywiezieni do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowani na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 122-123[728]. Fajgla, Ruchla, Chana i Josek

[725] Zob. także zdjęcia przy adresach 3 Maja 1a i 2.

[726] „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „S-wie ?. Blumenfelda" (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

[727] K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 98.

[728] K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 125.

-Rubin przeżyli wojnę, dziewczyny odnotowane zostały na wykazie osób zarejestrowanych w Olkuszu pod poz. 69-71[729].

Krakowska 12[730]

Według rejestru, właścicielem domu był zmarły w 1934 r. Mordka Blumenfeld[731]. Przed wojną budynek został wyburzony.

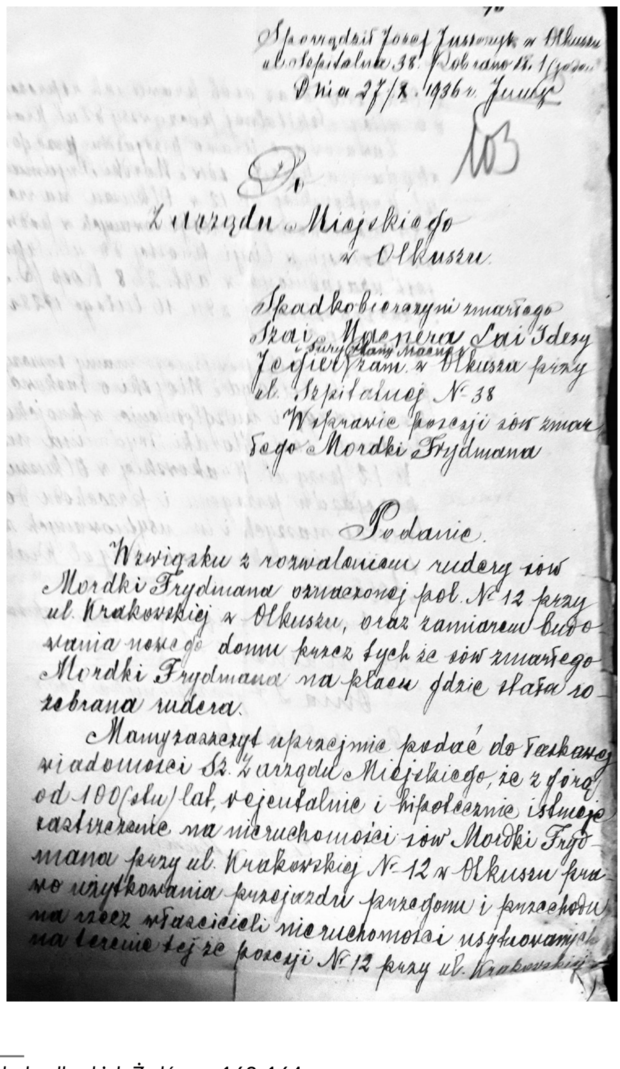

Sporządził Józef Jusowyk w Olkuszu ul. Szpitalna 38. Pobrano 12.1 (...)
Dnia 27/X. 1936 r. [signature]

103

Do
Zarządu Miejskiego
w Olkuszu

Spadkobierczyni zmarłego Szai Ugenera Szai Idesy i Sury Mary Maszy Jozefowa zam. w Olkuszu przy ul. Szpitalnej № 38
W sprawie posesji ś.p. zmarłego Mordki Frydmana

Podanie.

W związku z rozwaleniem rudery ś.p. Mordki Frydmana oznaczonej pol. № 12 przy ul. Krakowskiej w Olkuszu, oraz zamiarem budowania nowego domu przez tych że ś.p. zmarłego Mordki Frydmana na placu gdzie stała rozebrana rudera.
Mamy zaszczyt uprzejmie podać do łaskawej wiadomości Sz. Zarządu Miejskiego, że z górą od 100 (stu) lat, rejentalnie i hipotecznie istnieje zastrzeżenie na nieruchomości ś.p. Mordki Frydmana przy ul. Krakowskiej № 12 w Olkuszu prawo użytkowania przejazdu przez dom i przechodu na rzecz właścicieli nieruchomości usytuowanych na terenie tej że posesji № 12 przy ul. Krakowskiej

729 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 163-164.

730 Zob. zdjęcie przy adresie Krakowska 11.

731 „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu” z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „Mordka Frydman” (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

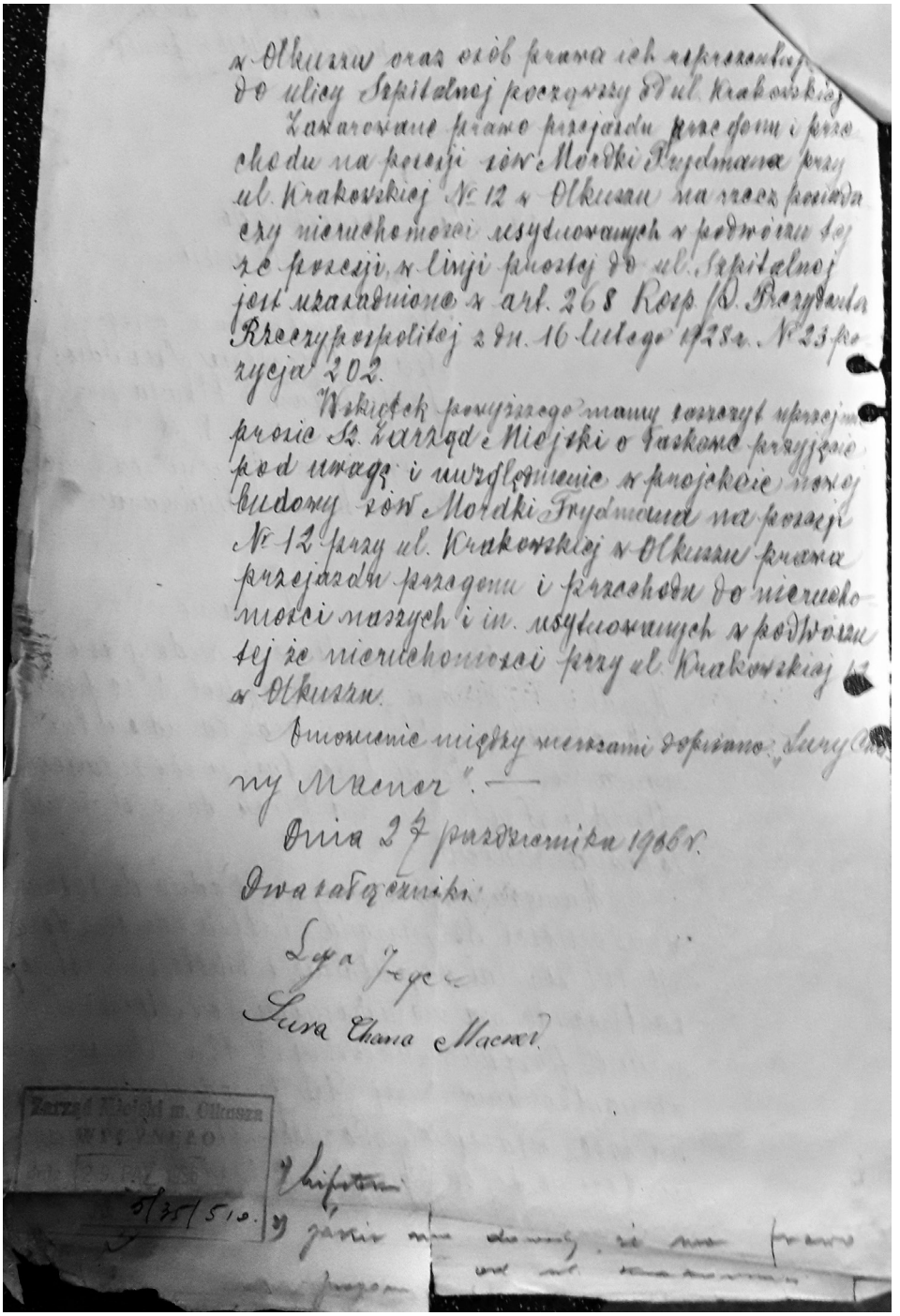

Pismo Laji Jeger i Sury Chany Macner, spadkobierczyń Szaji Macnera, z 27.10.1936 r. do Zarządu Miejskiego w Olkuszu w sprawie budowy na nieruchomości przy ul. Krakowskiej 12 po zmarłym Mordce Frydmanie (źródło: AP Katowice, sygn. 1204/382, k. 28)

Marjem FRYDMAN i córka Brajndla

Marjem, córka Mordki i Bajli Brandli z domu Macner, urodziła się 03.07.1891 r. w Olkuszu, mieszkała przy ojcu Mordce Blumenfeldzie, urodzonym 01.04.1852 r. w Olkuszu, synu Salomona i Laji z domu Zelinger, właścicielu domu, handlarzu, wdowcu, który 24.04.1934 r. zmarł w Olkuszu. Razem z nią mieszkała jej córka Brajndla, urodzona 25.06.1929 r. w Olkuszu oraz córka Brandla Zindar, która zmarła 05.01.1935 r. w Olkuszu. 01.10.1937 r. z Chęcin przeprowadziła się do nich jako sublokatorka Chaja Gitla Solarz z domu Solarz z córką i trójką synów, a 04.11.1937 r. przeprowadzili się na Wolbromską 3.

Marjem zamordowana została w czasie wojny. Los Brajndli jest nieznany.

Przy Parczewskiej 1 mieszkała siostra Marjem Sura Chana, a przy Szpitalnej 25 siostra Machela Sztark.

Jakób-Manela SZTAJNER

Jakób-Manela, syn Judy-Szlamona i Chany z domu Marmur, urodził się 13.03.1854 r. w Olkuszu.

Jego los jest nieznany.

Pod tym samym adresem mieszkała córka Idesa Gosławska, przy 3 Maja 16 córka Tauba Welner, a przy Buchowieckiego 6 córka Chana Zyndorf.

Dawid i Idesa z domu Sztajner GOSŁAWSCY i synowie Abram-Icek i Izrael

Dawid, syn Jankiela i Chawy z domu Kwinta, urodził się w 1908 r. w Radomsku, do Olkusza przybył 06.07.1929 r. z Sosnowca, był handlarzem - właścicielem owocarni. Jego żona Idesa z domu Sztajner, córka Maneli i Estery Sury z domu Wachter, urodziła się 02.03.1903 r. w Olkuszu, tu urodzili się ich synowie: 25.02.1930 r. Abram -Icek i 25.01.1936 r. Izrael.

Dawid i Idesa zamordowani zostali w czasie wojny. Losy ich synów są nieznane.

Pod tym samym adresem mieszkał ojciec Idesy, przy 3 Maja 16 siostra Tauba Welner, a przy Buchowieckiego 6 siostra Chana Zyndorf.

Krakowska 14[732]

Rejestr jako właścicieli domu wymienia Chila-Dawida Giertlera, Ruchlę z domu Rozenfeld Brin i jej córkę Zislę z domu Bryn Lubling i syna Chaima-Dawida Brin

[732] Zob. zdjęcia przy adresach Krakowska 5 i 11.

– wszyscy oni wyprowadzili się spod tego adresu w listopadzie 1936 r., oraz Mirjam Mirł z domu Sztejnberg Kaliksztajn i Berka Hiela Sztajnberga[733]. W czasie wojny na jego miejscu został wybudowany nowy, niewykończony jeszcze budynek.

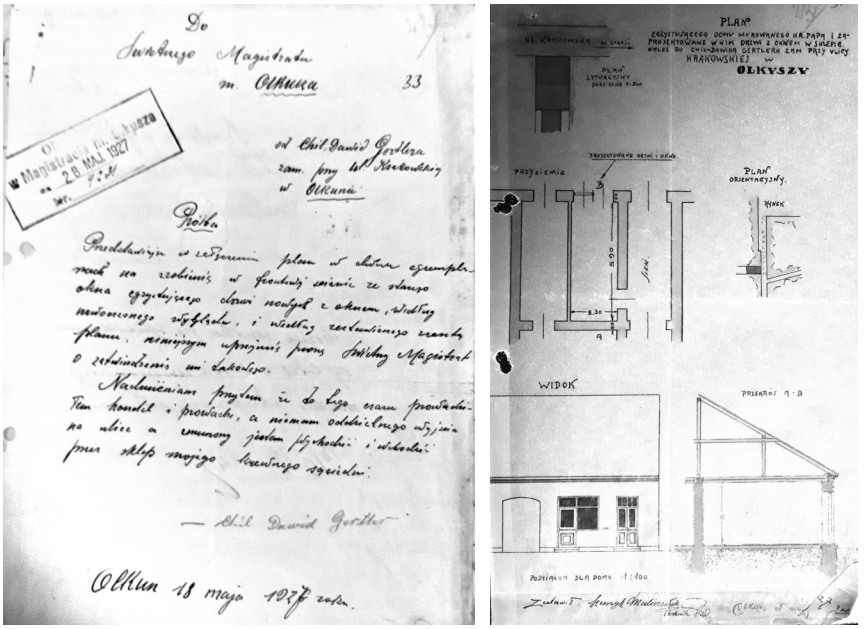

Pismo Chila Dawida Gertlera do Magistratu w Olkuszu z 18.05.1927 r. z projektem przebudowy lokalu w domu przy ul. Krakowskiej 14 (źródło: AP Katowice, sygn. 1204/382, k. 33 i 37)

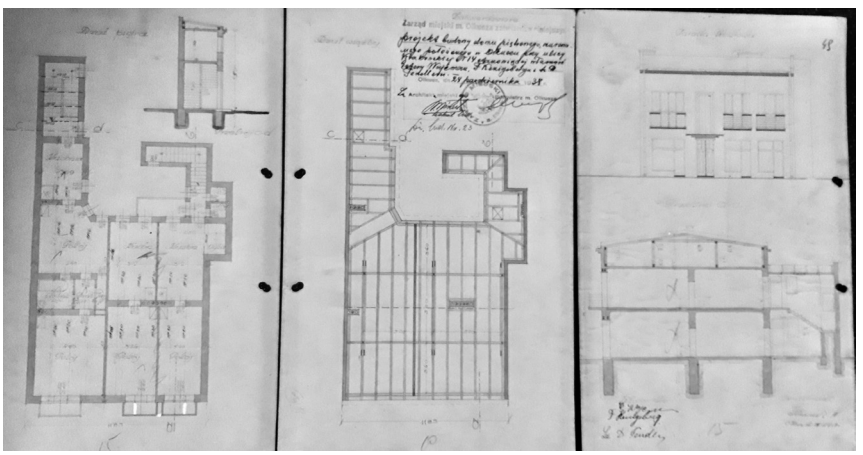

Projekt budowy domu przy ul. Krakowskiej 14 stanowiącej własność Estery Wajcman, T. Kenigsberga i Sz. D. Tendlera z 24.10.1938 r. (źródło: AP Katowice, sygn. 1204/382, k. 49)

[733] „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „S-wie Mordki Gertlera" oraz zawiera odręczne dopiski 'Besser?, Kaliksztajn i Sztajnberg", częściowo nieczytelne (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 7).

Rojza z domu Rozenfeld WELGRIN

Rojza z domu Rozenfeld, córka Mośka i Itli z domu Borensztajn, urodziła się w 1879 r. w Olkuszu, mieszkała przy siostrze Ruchli Brin z domu Rozenfeld wraz z jej córką Zislą Lubling – obie były właścicielkami domu i 04.11.1936 r. przeprowadziły się na Szpitalną 11. Jako sublokatorka od 13.08.1936 r. mieszkała z nimi Sura Lewit, która 10.12.1938 r. przeprowadziła się na pl. Piłsudskiego 29.

Jej los jest nieznany.

Przy Żuradzkiej 19 mieszkała siostra Ruchla Brin.

Mirjam Mirł z domu Sztejnberg KALIKSZTAJN i córka Sura-Rywka oraz synowie Icyk i Moszek

Mirjam Mirł z domu Sztejnberg, córka Jakóba-Hersza i Wity-Fajgli z domu Mulsztajn, urodziła się 30.07.1875 r. w Olkuszu, właścicielka domu, emerytka, wdowa. W Olkuszu urodziły się jej i Jakóba dzieci: 31.03.1902 r. syn Jochenem, 21.01.1906 r. syn Icyk, w 1907 r. syn Moszek i 11.06.1913 r. córka Sura-Rywka. Jochenem, który był zegarmistrzem, od 20.04.1936 r. przeprowadził się na Szpitalną 40.

Matka oraz synowie Icyk i Moszek zamordowani zostali w czasie wojny, Moszek wywieziony został do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowany na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 649[734]. Wojnę przeżyła Sura-Rywka.

Przy Górniczej 4 mieszkał brat Mirjam Mirł Chil-Majer Sztajnberg, a przy Buchowieckiego 8 brat Chenoch. Przy 3 Maja 16 mieszkała córka Mirjam Mirł Estera Apelsztajn, a przy Szpitalnej 40 syn Jochenem Kaliksztajn.

Icek i Estera z domu Rusinek SZTAJNBERG oraz córki Ajdla i Tema oraz syn Abram-Jakób i synowa Gitla Frajda z domu Rozenblum oraz ich córki Fajga i Estera

Icek, syn Berka-Szmula i Zysli, ur. w 1880 r. w Olkuszu, kupiec – właściciel sklepu. Jego żona Estera z domu Rusinek, córka Szmula i Ajdli z domu Feldman, urodziła się 13.08.1874 r. w Pilicy, skąd w 1900 r. przybyła do Olkusza. W Olkuszu urodziły się ich dzieci: 27.01.1909 r. córka Ajdla, 29.01.1911 r. syn Dawid, 09.01.1913 r. córka Tema i 08.12.1913 r. syn Abram-Jakób. 18.12.1932 r. w Olkuszu Ajdla pobrała się z Joskiem Wajsmanem. 14.01.1937 r. Abram-Jakób wyjechał do Chorzeli (gm. Przasnysz), skąd wrócił 28.12.1938 r. wraz z żoną Gitlą Frajdą z domu Rozenblum, urodzoną w 1906 r. 15.12.1937 r. urodziła się ich córka Fajga, a 27.10.1939 r. córka Estera. 25.01.1938 r. Dawid wyprowadził się do Będzina.

[734] K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 138.

Estera zmarła 30.10.1939 r. w Olkuszu.

Icek, Gitla Frajda oraz jej córki Fajga i Estera zamordowani zostali w czasie wojny, wywiezieni do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowani zostali na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 555-558[735]. Los Ajdli, Temy i Abrama-Jakóba jest nieznany.

Przy pl. Piłsudskiego 27 mieszkał syn Pinkus.

Berek Hiel SZTAJNBERG

Berek Hiel, syn Icyka i Zysli z domu Kestenberg, urodził się 19.05.1858 r. w Olkuszu, właściciel domu, szewc, wdowiec.

Berek Hiel zmarł 16.03.1940 r. w Olkuszu.

Od lewej Krakowska 18, niewykończone Krakowska 16 i 14, a za pustym placem 12 ciąg dalszy południowej pierzei Krakowskiej, po prawej nieparzysta północna pierzeja od numeru 1 do 7 (źródło: Maliszewski)

Krakowska 16

Według rejestru, właścicielką domu i nieruchomości była Liba Wajcman[736]. W czasie wojny na jego miejscu został wybudowany nowy, niewykończony jeszcze budynek.

[735] K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 135.

[736] „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „S-wie Joska Wajsmana" z odręcznym dopiskiem nad imieniem „Liba" (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 8).

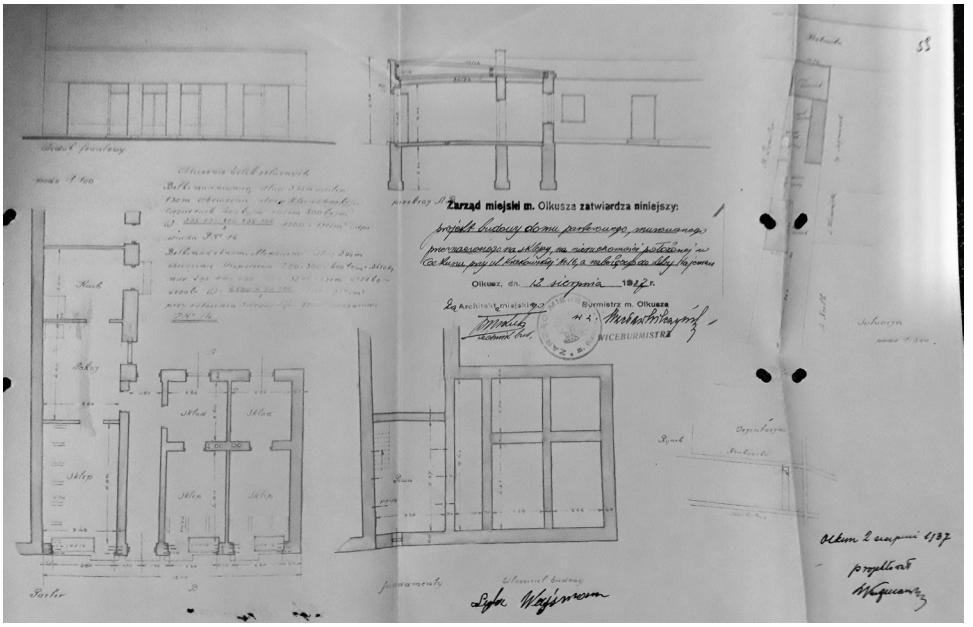

Projekt budowy domu na nieruchomości przy ul. Krakowskiej 16 należącego do Liby Wajcman z 12.08.1937 r. (źródło: AP Katowice, sygn. 1204/382, k. 59)

Liba z domu Federman WAJCMAN

Liba z domu Federman, córka Arona-Szlamy i Szajndli z domu Liberman, urodziła się 15.09.1863 r. w Olkuszu, właścicielka domu i nieruchomości, wdowa. Razem z nią mieszkała jej matka Szajndla z domu Liberman Federman, córka Pinkusa i Nuchy z domu Liberman, urodzona 01.11.1844 r. w Olkuszu, która tu zmarła 12.02.1935 r.

Los Liby jest nieznany.

Pod tym samym adresem mieszkała córka Fajgla Chana Glajtman, a przy Szpitalnej 11 mieszkał syn Icek Wajsman.

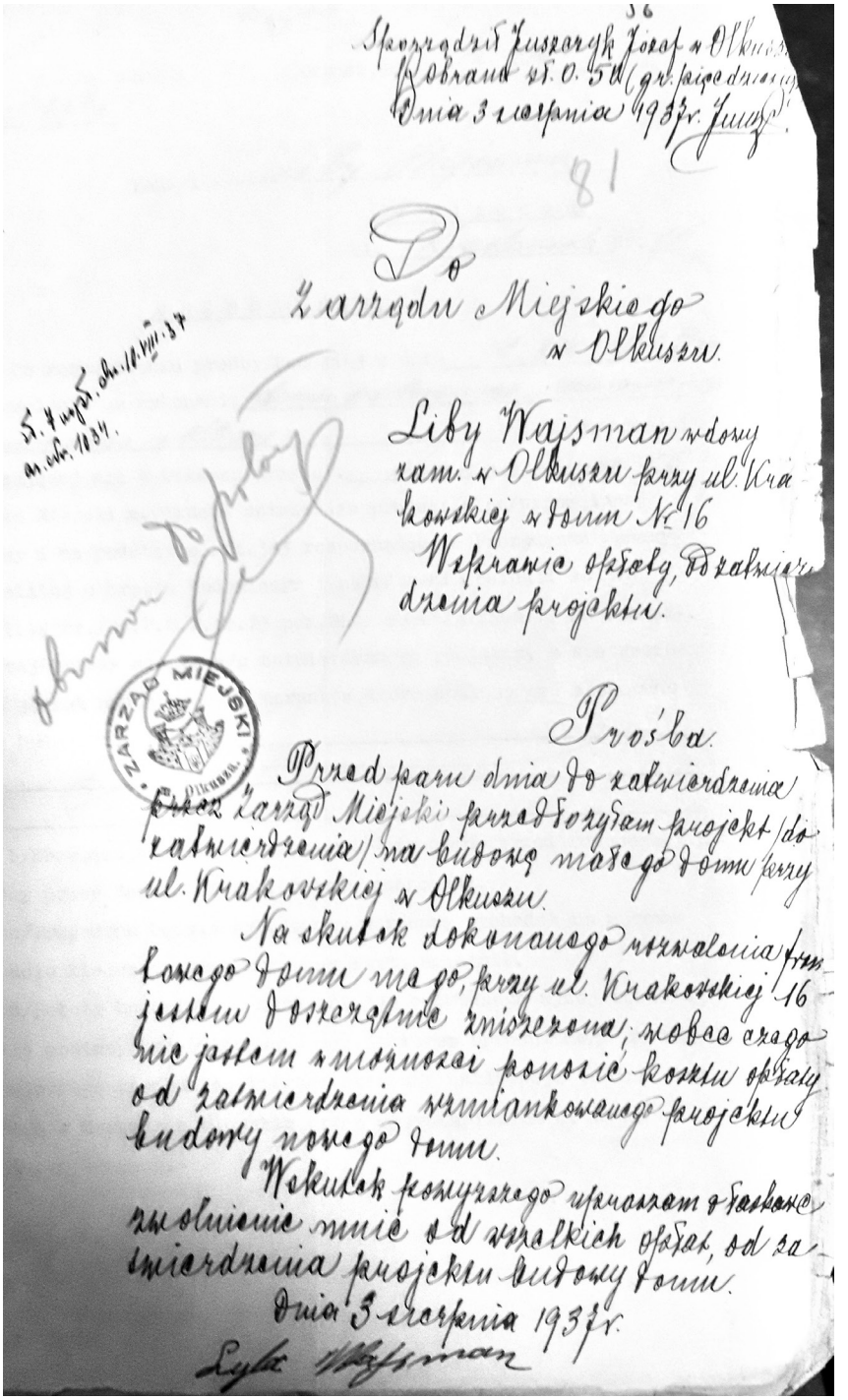

Pismo Liby Wajsman z 03.08.1937 r. do Zarządu Miejskiego w Olkuszu
(źródło: AP Katowice, sygn. 1204/382, k. 56)

Mirla z domu Sztajnberg WELNER

Mirla z domu Sztajnberg, córka Icka i Chaji z domu Lender, urodziła się 15.09.1863 r. w Olkuszu, wdowa, występuje pod tym adresem jako główna lokatorka będąca na utrzymaniu gminy żydowskiej, a następnie przeniesiona zostaje w rejestrze jako sublokatorka mieszkająca przy siostrze Macheli z domu Sztajnberg Szpigler, która od 01.12.1938 r. – po śmierci 10.09.1938 r. męża Abrama Icka - przeprowadziła się na pl. Piłsudskiego 24. Z rodzicami mieszkali tam dwaj synowie: Majłoch-Mordka, który 25.10.1936 r. przeprowadził się na Szpitalną 27 i Lejbuś-Mendel, który 30.03.1937 r. przeprowadził się na pl. Piłsudskiego 24.

Mirla zmarła 24.12.1939 r. w Olkuszu.

Przy pl. Piłsudskiego 24 mieszkała siostra Machela Szpigler.

Jankiel-Lejzor i Sura z domu Wajsman NALEWKA oraz córka Laja i synowie Izrael-Icek, Mordka-Josek i Abram-Wulf

Jankiel-Lejzor, syn Izraila-Icka i Chany z domu Fajtek, urodził się 21.09.1893 r. w Książu Wielkim, był piekarzem. Jego żona Sura z domu Wajsman, córka Nuchima i Laji z domu Glajtman, urodziła się 22.11.1895 r. w Olkuszu, gdzie pobrali się 03.04.1919 r. Ich najstarsze dzieci urodziły się w Kozłowie (pow. Miechów): 28.04.1921 r. syn Izrael-Icek, 12.05.1924 r. córka Laja i 10.03.1927 r. syn Mordka-Josek. W 1929 r. rodzina przeprowadziła się z Przysuchy (gm. Kozłów, pow. Miechów) do Olkusza, tu 05.06.1932 r. urodził się syn Abram-Wulf. Jankiel-Lejzor od 25.01.1938 r. przeprowadził się do Sławkowa, Rynek 7, skąd powrócił 30.07.1938 r.

07.02.1940 r. rodzina oprócz Laji przeprowadziła się na 3 Maja 16. W getcie mieszkali przy Seitenstr. 10, skąd 12.03.1942 r. Laja wywieziona została do obozu pracy, odnotowana na liście kobiet wywiezionych tego dnia z olkuskiego getta pod poz. 66[737].

Rodzice, córka Laja i synowie Mordka-Josek i Abram-Wulf zamordowani zostali w czasie wojny, matka i obaj synowie wywiezieni zostali do obozu zagłady w trakcie likwidacji olkuskiego getta w połowie czerwca 1942 r., odnotowani na częściowej liście deportacyjnej pod poz. 578-580[738]. Wojnę przeżył jedynie Izrael -Icek, odnotowany na powojennym wykazie osób zarejestrowanych w Olkuszu pod poz. 76[739].

Przy Gęsiej 2 mieszkała siostra Sury Gnendla Grosman.

737 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 98.

738 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 136.

739 K. Kocjan, *Zagłada olkuskich Żydów*, s. 164.

Lejbuś i Fajgla Chana z domu Wajsman GLAJTMAN oraz córka Ruchla Laja i syn Aron Pinkus

Lejbuś, syn Arona Pinkusa i Ruchli Laji z domu Gertner, urodził się 15.08.1888 r. w Olkuszu, był kupcem. Jego żona Fajgla Chana z domu Wajsman, córka Joska i Lipci z domu Federman, urodziła się 27.10.1888 r. w Olkuszu, gdzie pobrali się 22.08.1909 r. i gdzie urodziły się mieszkające z nimi dzieci: 23.08.1912 r. córka Zysla, 01.03.1917 r. córka Nycha, 10.10.1919 r. syn Aron Pinkus i 12.08.1925 r. córka Ruchla Laja. 01.07.1938 r. Nycha przeprowadziła się do Będzina, a pozostali 16.09.1938 r. przeprowadzili się na Krakowską 12, skąd powrócili 05.02.1939 r. 04.07.1939 r. Zysla przeprowadziła się do Sosnowca.

Aron Pinkus był więźniem z numerem obozowym 136700 P jude, przetransportowanym 25.03.1944 r. do Gross Rosen, a 03.03.1945 r. do KL Mauthausen.

Rodzice i córka Ruchla Laja zamordowani zostali w czasie wojny. Wojnę przeżył Aron Pinkus.

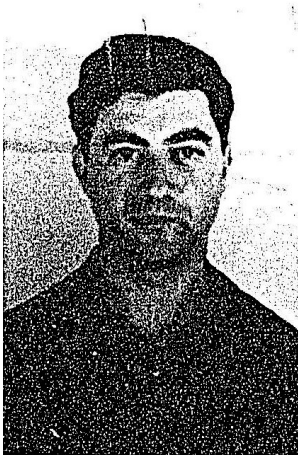

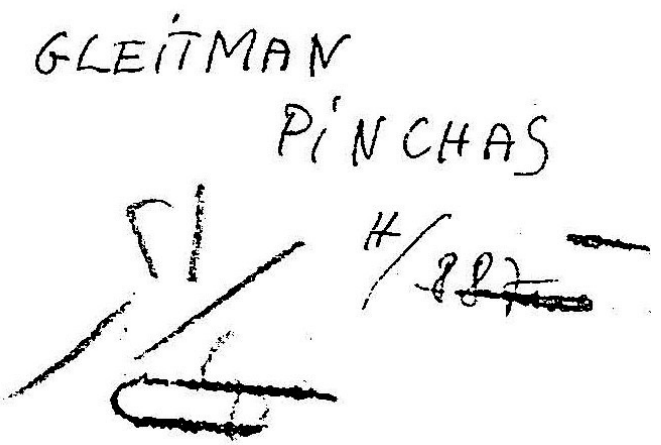

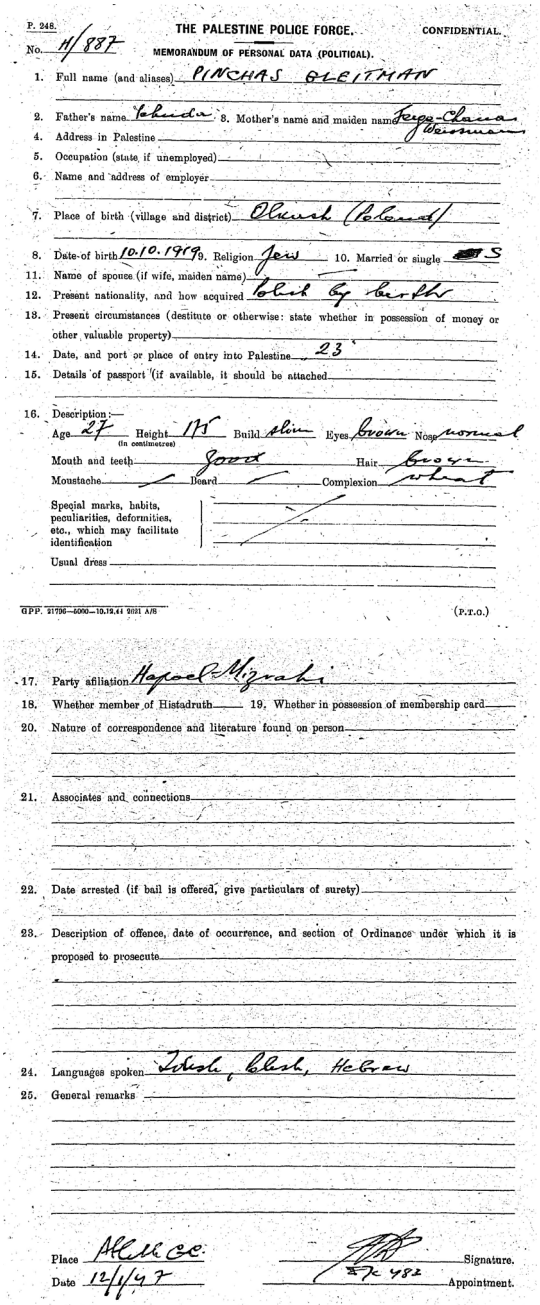

P. 248. THE PALESTINE POLICE FORCE. CONFIDENTIAL.

No. H/887

MEMORANDUM OF PERSONAL DATA (POLITICAL).

1. Full name (and aliases) PINCHAS GLEITMAN
2. Father's name Yehuda 3. Mother's name and maiden name Feiga-Chana Weissman
4. Address in Palestine
5. Occupation (state if unemployed)
6. Name and address of employer
7. Place of birth (village and district) Olkusk (Poland)
8. Date of birth 10.10.1919 9. Religion Jew 10. Married or single S
11. Name of spouse (if wife, maiden name)
12. Present nationality, and how acquired Polish by birth
13. Present circumstances (destitute or otherwise: state whether in possession of money or other valuable property)
14. Date, and port or place of entry into Palestine 23
15. Details of passport (if available, it should be attached
16. Description:—
Age 27 Height (in centimetres) 175 Build slim Eyes brown Nose normal
Mouth and teeth good Hair brown
Moustache — Beard — Complexion wheat
Special marks, habits, peculiarities, deformities, etc., which may facilitate identification
Usual dress

GPP. 21796—5000—10.12.44 2021 A/8 (P.T.O.)

17. Party afiliation Hapoel-Mizrahi
18. Whether member of Histadruth 19. Whether in possession of membership card
20. Nature of correspondence and literature found on person
21. Associates and connections
22. Date arrested (if bail is offered, give particulars of surety)
23. Description of offence, date of occurrence, and section of Ordinance under which it is proposed to prosecute
24. Languages spoken Idish, Polish, Hebrew
25. General remarks

Place Atlit CC. Signature.
Date 12/1/47 Appointment.

Glajtman Pinchas, 1947 r. (źródło: USHMM)

Przy Krzywej 4 mieszkała siostra Lejbusia Chaja Zilbersztajn i brat Zelik Glajtman. Pod tym samym adresem mieszkała matka Fajgli Chany Liba Wajcman, a przy Szpitalnej 11 brat Icek Wajsman. Przy Bóżnicznej 8 m. 4 mieszkała córka Szyfra Rapoport.

Okres niemieckiej okupacji, skrzyżowanie ulic Krakowskiej i Kościuszki, Krakowska 18 w czasie niemieckiej okupacji, dalej po prawej niewykończona Krakowska 16, po lewej Kościuszki 1a (źródło: archiwum P. Barczyka)

Krakowska 18[740]

Według rejestru, właścicielem domu był piekarz Jochym Federman[741], który z rodziną wyprowadził się w 1933 r. do Będzina. Prawdopodobnie po tym rozebrano dotychczasowy (widoczny na zdjęciach dla adresów 3 Maja 7 i 9) budynek i zbudowano ten istniejący do dziś. Od 01.07.1938 przeniósł się pod ten adres rzymski katolik Ignacy Szymonek, kupiec właściciel restauracji, który był właścicielem domu.

Leon i Jadwiga z domu Safjer HOROWITZ oraz córka Janina

Leon, syn Samuela i Amalii z domu Łów, urodził się 21.07.1902 r. w Rożniatowie (pow. Dolina), był adwokatem. Jego żona Jadwiga z domu Safjer, córka Szymona i Debory z domu Wittlin, urodziła się 30.11.1907 r. w Brzeżanach. Najpierw Leon 06.11.1933 r., a potem Jadwiga 25.02.1934 r. przeprowadzili się z Rożniatowa do Olkusza, gdzie zamieszkali przy Krakowskiej 1. 22.01.1936 r. w Krakowie urodziła się ich córka Janina. Od 15.06.1938 r. przeprowadzili się na Krakowską 18.

740 Zob. także zdjęcia przy adresach 3 Maja 1a i 2 oraz Kościuszki 1a.

741 „Wykaz nieruchomości położonych w mieście Olkuszu" z 1935 r. zawiera maszynowy zapis „Spółdz. Bank Kredytowy" i sugeruje tożsamość z adresem Kościuszki 1 (AP Katowice, sygn. 1204/315, k. 8).

Ojciec i córka zamordowani zostali w czasie wojny. Wojnę przeżyła Jadwiga, prawdopodobnie po wojnie dopisano w rejestrze jej drugie nazwisko „Kowalska".

Karolina z domu Fuchs AUERHAHN oraz syn Marian-Maurycy

Karolina (Kreindla) z domu Fuchs urodziła się 18.12.1876 r., jej i Hermana (Henocha Leiba) syn Marian-Maurycy urodził się 26.11.1900 r. w Cebrowie (pow. tarnopolski), był lekarzem, 06.02.1926 r. ukończył studia na Uniwersytecie we Lwowie, w latach 1926-29 pracował jako wolontariusz we Lwowskim Szpitalu Powszechnym, w latach 1929-35 pracował jako lekarz krakowskiej ubezpieczalni społecznej w ośrodku w Kluczach[742], skąd 15.01.1936 r. przeprowadzili się do Olkusza na Mickiewicza 9, a od 30.06.1938 r. zamieszkali przy Krakowskiej 18.

Po ewakuacji był jedynym lekarzem, jaki pozostał w olkuskim szpitalu[743], w październiku[744] 1939 r. przyjął chrzest w obrządku rzymsko-katolickim, w latach 1939-40 p. o. dyrektora szpitala św. Błażeja w Olkuszu[745], w latach 1940-42 kierował przychodnią i szpitalem żydowskim w Olkuszu mieszczącym się w budynku byłego gimnazjum żeńskiego przy ul. Augustiańskiej (obecnie ul. Nullo). Od 18.09.1940 r. przeprowadzili się na 3 Maja 37. Niemiecka księga adresowa z 1941 r. wymienia „*Aertze*. Auerhahn, M." [746].

[742] Kielecki Dziennik Wojewódzki z 31 grudnia 1934 r., nr 32, poz. 190. OGŁOSZENIE Starosty Powiatowego Olkuskiego z dnia 21 listopada 1934 r. o ustaleniu listy kolejności osób, obowiązanych do dostarczania jako środków przewozowych na rzecz wojska w czasie pokoju samochodów, motocykli i rowerów w roku 1935, Nr kol. / Imię i nazwisko (firma) posiadacza środka przewozowego / A d r e s / Rodzaj środka przewozowego / Nr. rejestracyjny / Tonaż „37 Auerhahn Maurycy Papiernia Klucze "(motocykl) "(KL) 73628 3 " (osobowy)" (s. 411-412)". Na stronie parafii Klucze widniała niegdyś informacja, że pracował w Kluczach do roku 1936. *Przewodnik gospodarczy województw kieleckiego, krakowskiego i śląskiego* z 1938 wymienia w dziale „Lekarze" – „Auernhahn M., Klucze" (s. 53)

[743] Marian Kiciarski, *Olkusz pod okupacją hitlerowską. Wspomnienia lekarza*, „Przegląd lekarski" nr 1, 1968, s. 232.

[744] Informacja syna Karola, z kolei na stronie internetowej parafii Klucze zamieszczony był niegdyś fragment zapisów prawdopodobnie olkuskiego proboszcza Mączki: „W dniu 12 września udzieliłem Sakramentu Chrztu dr Marianowi Maurycemu Auerhahnowi wyznania mojżeszowego. O pozwolenie nie miałem możliwości prosić Kurię z powodu wojny, o powyższym komunikuję. Rodzina jego już dawniej przyjęła wiarę katolicką."

[745] Na stronie parafii Klucze widniała niegdyś informacja, że pełnił tą funkcję do 31.03.1940 r., a następnie ze względów rasowych od 01.04.1940 r. prowadził ambulatorium i szpital dla ludności żydowskiej w budynku byłego gimnazjum żeńskiego przy ul. Augustiańskiej (dziś Nullo).

[746] *Deutsches Reichs-Adressbuch, Die Ostgebiete, 1941*, hasło „Olkusch", s. 549.

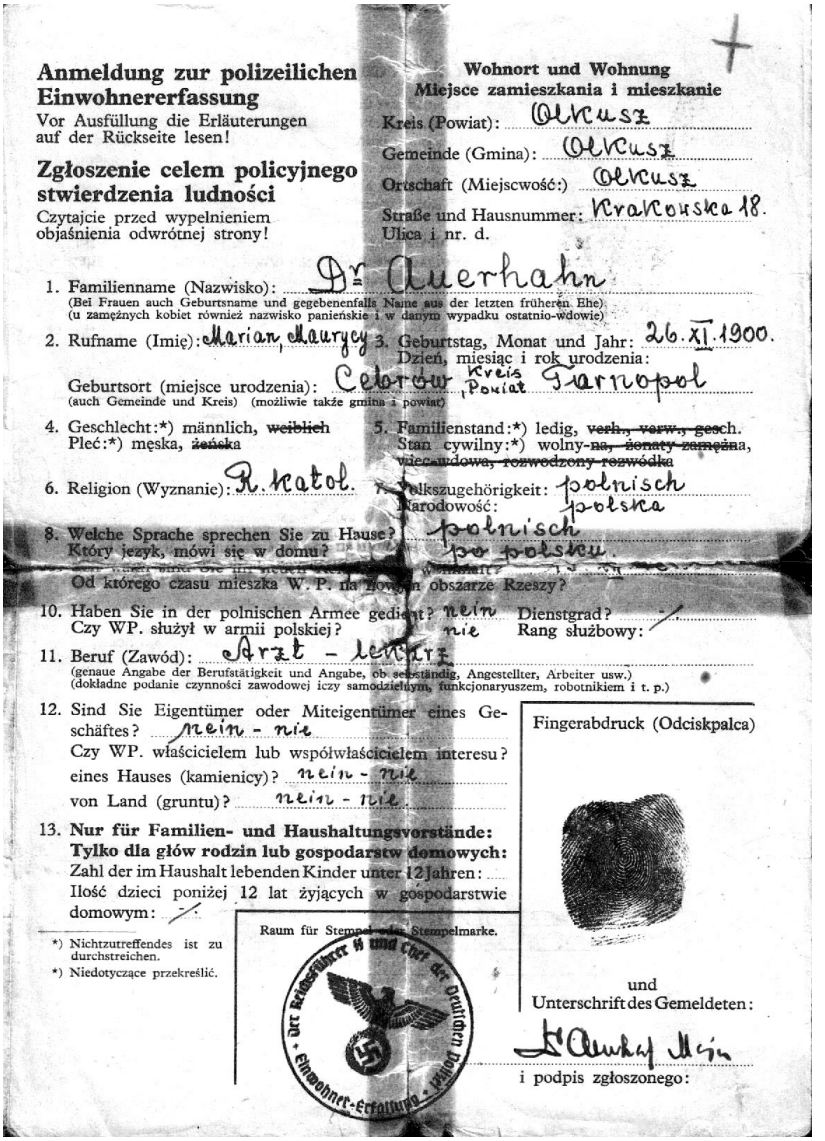

Anmeldung zur polizeilichen Einwohnererfassung
Vor Ausfüllung die Erläuterungen auf der Rückseite lesen!

Zgłoszenie celem policyjnego stwierdzenia ludności
Czytajcie przed wypełnieniem objaśnienia odwrótnej strony!

Wohnort und Wohnung
Miejsce zamieszkania i mieszkanie

Kreis (Powiat): Olkusz
Gemeinde (Gmina): Olkusz
Ortschaft (Miejscwość:) Olkusz
Straße und Hausnummer: Krakowska 18.
Ulica i nr. d.

1. Familienname (Nazwisko): Dr Auerhahn
(Bei Frauen auch Geburtsname und gegebenenfalls Name aus der letzten früheren Ehe)
(u zamężnych kobiet również nazwisko panieńskie i w danym wypadku ostatnio-wdowie)
2. Rufname (Imię): Marian Maurycy
3. Geburtstag, Monat und Jahr: 26.XI.1900.
Dzień, miesiąc i rok urodzenia:
Geburtsort (miejsce urodzenia): Celorów Kreis Powiat Tarnopol
(auch Gemeinde und Kreis) (możliwie także gmina i powiat)
4. Geschlecht:*) männlich, ~~weiblich~~
Płeć:*) męska, ~~żeńska~~
5. Familienstand:*) ledig, ~~verh., verw., geo~~ch.
Stan cywilny:*) wolny-~~na, żonaty zamężna~~,
~~wiec-wdowa, rozwodzony-rozwódka~~
6. Religion (Wyznanie): R. katol.
7. Volkszugehörigkeit: polnisch
Narodowość: polska
8. Welche Sprache sprechen Sie zu Hause? polnisch
Który język, mówi się w domu? po polsku
Od którego czasu mieszka W. P. na [illegible] obszarze Rzeszy?
10. Haben Sie in der polnischen Armee gedient? nein Dienstgrad? -
Czy WP. służył w armii polskiej? nie Rang służbowy:
11. Beruf (Zawód): Arzt - lekarz
(genaue Angabe der Berufstätigkeit und Angabe, ob selbständig, Angestellter, Arbeiter usw.)
(dokładne podanie czynności zawodowej iczy samodzielnym, funkcjonaryuszem, robotnikiem i t. p.)
12. Sind Sie Eigentümer oder Miteigentümer eines Geschäftes? nein - nie
Czy WP. właścicielem lub współwłaścicielem interesu?
eines Hauses (kamienicy)? nein - nie
von Land (gruntu)? nein - nie
13. **Nur für Familien- und Haushaltungsvorstände:**
Tylko dla głów rodzin lub gospodarstw domowych:
Zahl der im Haushalt lebenden Kinder unter 12 Jahren:
Ilość dzieci poniżej 12 lat żyjących w gospodarstwie domowym: -

Fingerabdruck (Odciskpalca)

Raum für Stempel oder Stempelmarke.

Der Reichsführer SS und Chef der Deutschen Polizei · Einwohner-Erfassung ·

und
Unterschrift des Gemeldeten:
i podpis zgłoszonego:

*) Nichtzutreffendes ist zu durchstreichen.
*) Niedotyczące przekreślić.

Awers okupacyjnego dokumentu osobistego („palcówki") Mariana Auerhahna (źródło: archiwum Karola Głuszeckiego, syna Mariana)

Po likwidacji olkuskiego getta przebywał w Strzemieszycach oraz obozach Laura-Hütte, Annaberg, Blechhammer[747], Gross-Rosen, Buchenwald i Neukirche. W obozie w Buchenwaldzie zaczął posługiwać się nazwiskiem Głuszecki (Auerhahn – niem. głuszec).

[747] Na stronie parafii Klucze widniała niegdyś informacja, że po „likwidacji getta przebywał w Strzemieszycach, aż do aresztowania w kwietniu 1943 r., gdzie trafił do Auschwitz (obóz w Blachowni Śląskiej) jako więzień nr 176572, przeniesiony do Gross- Rossen, a następnie do Buchenwaldu, gdzie doczekał wyzwolenia 11.04.1945 r.".

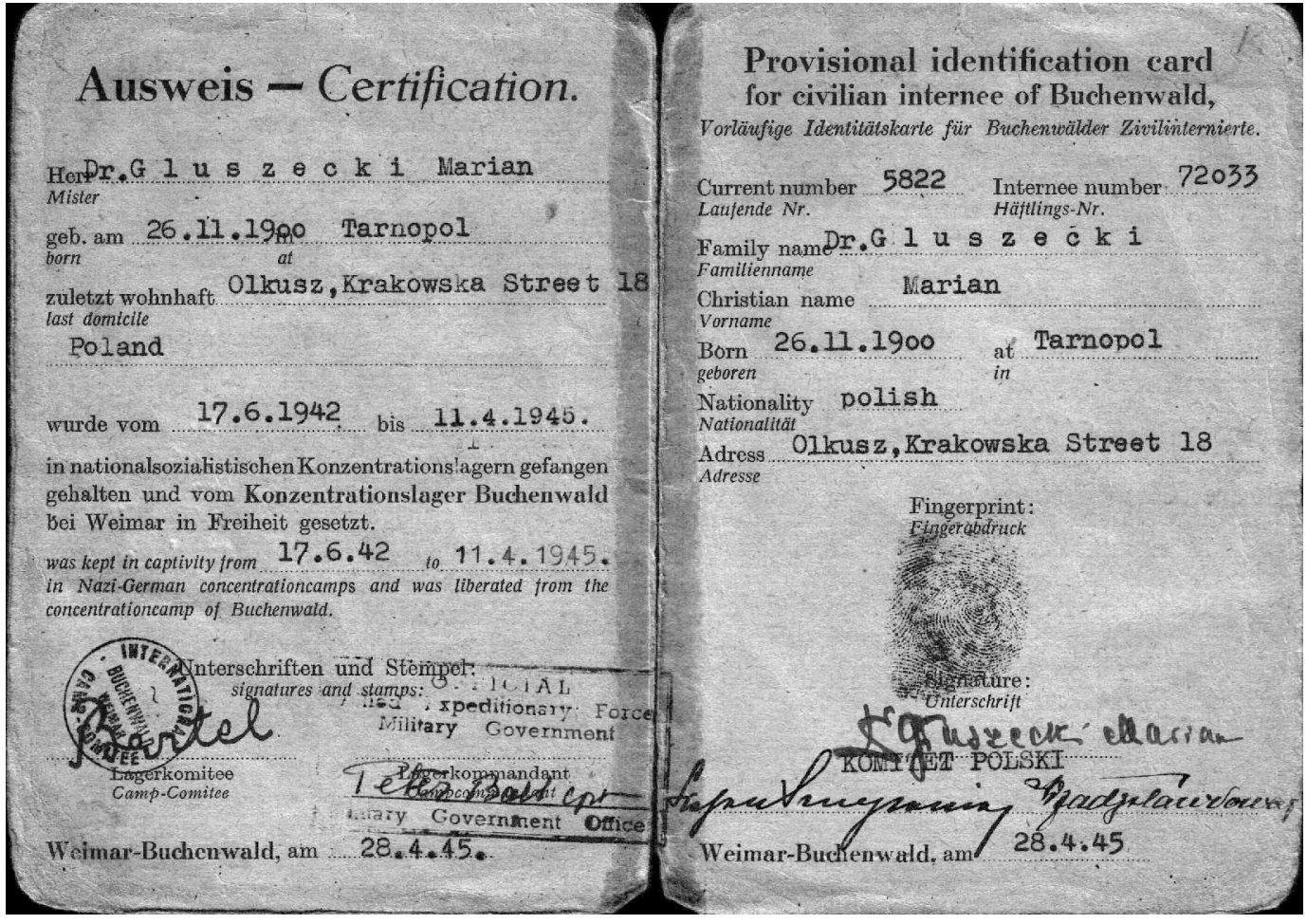

Ausweis — *Certification.*

Herr *Mister* Dr. G l u s z e c k i Marian

geb. am *born* 26.11.1900 in *at* Tarnopol

zuletzt wohnhaft *last domicile* Olkusz, Krakowska Street 18

Poland

wurde vom 17.6.1942 bis 11.4.1945.

in nationalsozialistischen Konzentrationslagern gefangen gehalten und vom Konzentrationslager Buchenwald bei Weimar in Freiheit gesetzt.

was kept in captivity from 17.6.42 *to* 11.4.1945. *in Nazi-German concentrationcamps and was liberated from the concentrationcamp of Buchenwald.*

Unterschriften und Stempel: *signatures and stamps:*

INTERNATIONAL BUCHENWALD KOMITEE

Lagerkomitee *Camp-Comitee*

Expeditionary Force Military Government

Lagerkommandant *Camp-Commandant*

Military Government Officer

Weimar-Buchenwald, am 28.4.45.

Provisional identification card for civilian internee of Buchenwald,

Vorläufige Identitätskarte für Buchenwälder Zivilinternierte.

Current number *Laufende Nr.* 5822 Internee number *Häftlings-Nr.* 72033

Family name *Familienname* Dr. G l u s z e c k i

Christian name *Vorname* Marian

Born *geboren* 26.11.1900 at *in* Tarnopol

Nationality *Nationalität* polish

Adress *Adresse* Olkusz, Krakowska Street 18

Fingerprint: *Fingerabdruck*

Signature: *Unterschrift*

KOMITET POLSKI

Weimar-Buchenwald, am 28.4.45

Awers tymczasowego dokumentu osobistego wydanego prez Komitet Polski w byłym obozie Buchenwald na nazwisko Mariana Głuszeckiego (źródło: archiwum Karola Głuszeckiego)

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Ministerstwo Administracji
Państwowy Urząd Repatriacyjny

Punkt Przyjęcia
w Dziedzicach

Wzór Nr. 3
(dla mężczyzn w wieku od lat 16 do 50)

Zaświadczenie Nr. 748661

Zaświadcza się niniejszym, że ob. Głuszecki Marjan
(nazwisko, imię, imię ojca)
26 11 1900 Jarnopol.
(rok i miejsce urodzenia)
przybył do Polski z terytorium Z Niemiec z Kacetu
i dnia „2. XII 1945 r. zarejestrował się na Punkcie
Przyjęcia w Dziedzicach
Obecnie udaje się do Olkusz woj. Kielce
(dokładny adres)
Na podstawie zarządzenia Rady Ministrów z dnia 5 5
ob. Głuszecki Marjan ma pierwszeństwo i prawo
jednorazowego bezpłatnego przejazdu wszelkiemi środkami lokomocji do
Olkusz woj. Kielce
wowe i Samorządowe są proszone o udzielenie jaknajdalej
zicielowi niniejszego.

UWAGA:
1. Okaziciel niniejszego zaświadczenia obowiązany jest zameldować się Milicji Obywatelskiej w terminie do 14 dni od daty wystawienia zaświadczenia i do 3 dni po przybyciu na miejsce zamieszkania.
2. Po upływie terminu ważności, zaświadczenie winno być wymienione w miejscu stałego pobytu — na dowód tożsamości.

M. P.

Kierownik Punktu Przyjęcia
w Dziedzicach

XII 45 r.

Ważne do dnia 16. XII

300 000 – IX. 45. – Druk. Min. Bezp. Publ. w Łodzi

Awers zaświadczenia repatriacyjnego Marjana Głuszeckiego z 02.12.1945 r. (źródło: archiwum Karola Głuszeckiego)

Karolina zamordowana została w czasie wojny[748]. Marian-Maurycy przeżył wojnę. W grudniu 1945 r. wrócił do Olkusza, gdzie ostatecznie zamieszkał przy ul. 3 Maja 60, 13 czerwca 1947 zmienił nazwisko na Głuszecki[749]. 10.02.1948 r. w Łodzi złożył relację o swoich wojennych przeżyciach[750]. Od 1946[751] do 1951 r. pracował w olkuskim szpitalu. W 1952 r. wraz z rodziną wyjechał do Krakowa, gdzie pracował w klinice położniczo-ginekologicznej, choć aż do 1970 r. prowadził prywatną praktykę lekarską w Olkuszu. Zmarł w Krakowie 6.10.1981 r.

[748] „Matka Głuszeckiego i siostra pojechały z nim do obozów w Strzemieszycach i dalej do Blechhammer. Matka w selekcji skierowana do gazu." (informacja Pana Karola Głuszeckiego, syna Mariana).

[749] Dzienik Polski, 13.VI.1947, s. 6.

[750] Archwim ŻIH, *Relacje indywidualne*, sygn. 301/3321, przedruk w *Olkusz: Zagłada i pamięć. Dyskusja o ofiarach wojny i świadectwa ocalałych Żydów*, pod redakcją Ireneusza Cieślika, Olgerda Dziechciarza i Krzysztofa Kocjana, Olkusz 2007, s. 297-299. W trakcie protokołowania między 12 a 17 lutego 1948 r. Auerhahn wyjechał do Olkusza.

[751] Na stronie parafii Klucze widniała niegdyś informacja, że do pracy w olkuskim szpitalu powrócił 04.06.1946 r.